

Національна академія педагогічних наук України
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Науково-методичний комплекс «Консорціум закладів післядипломної освіти»

Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища

Тематичний збірник праць
засідання Всеукраїнської школи новаторства
керівних, науково-педагогічних і педагогічних
працівників післядипломної педагогічної освіти

**Бібліотечка
Всеукраїнської школи новаторства
Серія «Післядипломна педагогічна
освіта»**

УДК 374.:371.214.114

ББК 74.580.834.6

К65

Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища: тематичний збірник праць / за заг. редакцією В. В. Олійника. – Рівне: ПП Лапсюк, 2011. – 108 с.

ISBN

Рекомендовано науково-методичною радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 7 від 17.11.2011 р.).

Відповідальні за випуск:

***Чернишова Євгенія Родіонівна**, перший проректор – проректор із науково-педагогічної, методичної роботи та міжнародної діяльності ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент.*

***Віднічук Микола Антонович**, кандидат педагогічних наук, доцент, доктор філософії, ректор Рівненського ОППО, академік УААН, заслужений працівник освіти України.*

Упорядники:

***Любченко Надія Василівна**, директор науково-методичного центру координації закладів ППО, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.*

***Мельник Надія Адамівна**, завідувач кабінету координації методичної роботи Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти,*

***Тригубець Галина Євгенівна**, методист кабінету координації методичної роботи Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.*

***Волосюк Анатолій Анатолійович**, методист кабінету координації методичної роботи Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.*

Тематична збірка праць присвячена проблемі сучасного стану координації науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища.

Роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN

© Колектив авторів, 2011

© ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти» НАПН
України, 2011

Чернишова Євгенія Родіонівна, перший проректор – проректор із науково-педагогічної, методичної роботи та міжнародної діяльності ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент

За натхненням – до Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, школи творчості і професіоналізму дорослих

Як зазначив Президент НАПН України В. Г. Кремень на розширеному засіданні колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України напередодні цього навчального року, усім нам слід подбати про те, щоб модернізація шкільної освіти була системним процесом. Зміни, які відбуватимуться, мають відповідати особистим очікуванням громадян і сприяти інноваційному розвитку держави і суспільства в цілому. Вимоги сучасного суспільства, процес реформування української освіти вимагають від педагогів постійного професійного зростання, пошуку нових підходів до організації освітнього процесу.

Необхідність вирішення проблем сучасного ефективного науково-методичного супроводу ставить перед системою післядипломної педагогічної освіти завдання розвитку і забезпечення стратегічних і тактичних функцій у напрямку постійного вдосконалення фахової майстерності керівників і педагогічних працівників освіти.

Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» НАПН України здійснює комплекс заходів щодо пошуку, запровадження та реалізації інноваційних педагогічних технологій у широку педагогічну практику, підвищення фахового рівня працівників освіти, координації науково-методичної діяльності регіональних інститутів післядипломної педагогічної освіти. У січні 2011 року Університетом започатковано Всеукраїнську школу новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, яка є формою підвищення фахового рівня зазначених категорій працівників. Організацію діяльності Школи забезпечує Науково-методичний центр координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків Університету.

Метою діяльності Школи є виявлення, популяризація інноваційних педагогічних технологій та всебічне впровадження їх у педагогічну практику, пропаганда новаторського досвіду для підвищення фахового рівня керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників навчальних закладів України всіх типів, зокрема, дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти.

Робота Школи здійснюється за такими напрямками:

- визначення актуальних потреб щодо науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності закладів зазначених типів;
- організація підвищення професійного рівня слухачів Школи на науково-методичних засадах шляхом залучення до роботи у Школі науково-педагогічних і педагогічних працівників НАПН України, Університету;
- створення «інтелектуального клімату» для творчої співпраці науковців та практиків.

До діяльності Школи залучаються наукові та науково-педагогічні працівники установ Національної академії педагогічних наук України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, регіональних інститутів післядипломної педагогічної освіти, досвідчені й визнані фахівці з усіх регіонів України, автори інноваційного досвіду, представники галузевих видань, засобів масової інформації. Для виконання завдань Школи, забезпечення колегіальності у схваленні рішень, розроблювання напрямів діяльності створено координаційну раду Школи, яка вже активно розпочала свою роботу.

З метою підтримки та популяризації творчих здобутків колективів закладів післядипломної педагогічної освіти, презентації їх навчальних, науково-методичних, навчально-методичних матеріалів щодо впровадження інноваційних педагогічних технологій в систему післядипломної педагогічної освіти 18–21 жовтня 2011 р. Університетом менеджменту освіти проведено Ярмарок педагогічних інновацій у системі післядипломної педагогічної освіти в межах науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти».

Одним із важливих заходів Ярмарку став науково-практичний семінар за темою «Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища», який проведено Університетом 21 жовтня 2011 року в рамках Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників спільно з Рівненським ОІППО, який є базовим закладом Школи новаторства з питань післядипломної педагогічної освіти. У заході взяли участь представники МОНмолодьспорту України, інститутів НАПН України, міських управлінь освіти і науки, районних відділів освіти; працівники 22 регіональних інститутів (академій) післядипломної педагогічної освіти, навчальних закладів, координатори з питань роботи Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, працівники районних і міських методичних кабінетів, навчально-методичних центрів; керівники інститутів, центрів, завідувачі кафедр, науково-педагогічні працівники, методисти Університету менеджменту освіти. Під час роботи семінару представлено виставки «Освіта Полтавщини», «Івано-Франківський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників», «Інноваційний поступ освіти Рівненщини»; презентації Університету, обласних закладів ППО-членів Консорціуму закладів післядипломної освіти. Координаторами роботи трьох груп з обговорення досвіду роботи з питань щодо сучасних підходів в організації науково-методичної роботи в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища за програмою семінару стали працівники науково-

методичного центру координації закладів ППО, регіональних та міжнародних зв'язків, кафедр УМО та базових закладів Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників: з питань післядипломної педагогічної освіти – Рівненського ОППО, з питань загальної середньої освіти – Луганський ОППО, з питань дошкільної освіти – Запорізької обласної академії ППО. Учасникам науково-практичного семінару було запропоновано у своїх виступах відповісти на такі питання:

- У чому полягають сучасні підходи щодо організації науково-методичної роботи закладами післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища?
- Яка роль ОППО у науково-методичному забезпеченні закладів освіти регіону? Які проблеми виникають у процесі координації обласним інститутом (академією) ППО науково-методичної роботи в регіоні та які шляхи їх вирішення Ви пропонуєте?
- Яку модель управлінських взаємин щодо науково-методичного забезпечення діяльності закладів ППО Ви вважаєте ефективною на регіональному та всеукраїнському рівнях?

Такий семінар є одним із низки заходів у системі науково-методичної роботи, що спрямована на науково-методичне забезпечення ефективності процесів підвищення кваліфікації і професійної перепідготовки педагогічних кадрів; науково-методичний супровід процесів ефективного функціонування й розвитку закладів ППО на основі партнерства між усіма структурами і підрозділами системи освіти. Координація розглядається нами як управлінська функція, що є складовою частиною процесів управління і полягає в узгодженні, впорядкуванні дій різних частин керованої системи. Ми вважаємо, що координацією є взаємодія сторін, коли вони виступають рівноправними учасниками координаційних управлінських відносин із метою ефективного погодження та об'єднання зусиль, спрямованих на реалізацію спільної мети закладів ППО-членів Консорціуму.

Сподіваємося, що представлені тези виступів учасників науково-практичного семінару стануть корисними матеріалами для Вашої професійної діяльності. Запрошуємо до співпраці в нашій Школі новаторства заради творчого і професійного зростання керівних і педагогічних працівників. Запрошуємо до школи творчості!

Пуцов Володимир Іванович, кандидат педагогічних наук, професор кафедри філософії і освіти дорослих ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Сучасні підходи до організації науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти

Одним із напрямів роботи ОППО є координація діяльності методичних кабінетів району, міста, які відповідно до нового положення мають забезпечити професійний розвиток педагогів у міжкурсовий період через якісну організацію науково-методичної роботи.

Науково-методична робота у міжкурсовий період професійного розвитку педагогічних кадрів є важливою складовою післядипломної педагогічної освіти і має свої особливості.

По-перше, це тривалий етап професійного розвитку педагогів (він триває 3-5 років).

По-друге, науково-педагогічна робота змістовно забезпечується на трьох рівнях: ПППО, методичного кабінету та методичного об'єднання.

По-третє – упродовж всього етапу вчителі перебувають у процесі основної професійної діяльності.

Отже, специфіка науково-методичної роботи у міжкурсовий період визначається: тривалістю; трирівневою організаційною структурою; необхідністю органічного поєднання безперервної освіти педагогів з їх професійною діяльністю та самоосвітою.

Бачення особливостей НМР дає нам можливість дати більш чітке її визначення.

Науково-методична робота – це цілісна, основана на досягненнях науки, передового досвіду, конкретному аналізі стану навчально-виховного процесу система взаємопов'язаних дій (прогностичних, діагностичних, аналітичних, пошукових, організаційних) і заходів спрямованих на всебічне підвищення фахової майстерності кожного педагога, на удосконалення якості навчально-виховного процесу.

Зверну увагу на одне з ключових понять даного визначення: науково-методична робота – це система. Під системою ми розуміємо сутність закономірно побудованих, динамічно пов'язаних елементів, взаємодія яких приводить до нової якості. Будуючи науково-методичну роботу, перш за все треба визначити ті елементи, з яких вона складається. Елементами системи науково-методичної роботи є мета, завдання, зміст, форми, методи, умови, результати. По-друге, елементи системи є механічним конгломератом, вони повинні взаємодіяти, взаємодоповнювати один одного. Для цього функціонування всіх елементів науково-методичної роботи треба підпорядкувати, адаптувати одному елементу – меті.

Відомо, що осмислена дія є дія цілеспрямована. Всяка розумна дія передбачає формування осмисленої мети, яка є певним уявленням людини про кінцевий результат цієї дії. Якщо такого уявлення нема – діяльність буде малоефективна з низьким коефіцієнтом корисної дії.

Мета виступає як фактор, який обумовлює спосіб і характер діяльності, вона визначає відповідні засоби її досягнення, є не тільки прогнозованим кінцевим результатом, але й вихідним збуджувачем діяльності.

Чітке розуміння мети діяльності, дає можливість виділити в ній «головну ланку» і зосередити на всі зусилля.

Шляхом вирішення мети в системі науково-методичної роботи виступають завдання. У роботі по підвищенню фахового рівня педагогічних кадрів актуальним є наступні завдання: компенсаторні, адаптивні, творчого розвитку.

Важливим компонентом у системі науково-методичної роботи є зміст.

Зміст ми розуміємо, як відображення реальної дійсності в формі законів, понять, правил, дат, формул та ін. Приступаючи до відбору змісту організаторам науково-методичної роботи треба поставити перед собою наступні питання і знайти відповіді на них: чому вчити?, якою інформацією оволодіти, що треба сформулювати й удосконалити, розвинути?

Форма організації методичної роботи є вельми потрібним елементом системи, який знаходиться в тісному зв'язку з змістом: змінив зміст – змінює форму. Але ведуча роль належить змісту.

Щодо методів, то організаторам науково-методичної роботи треба чітко знати основні вимоги до вибору методів навчання дорослих:

Застосування методів, які б сприяли самостійному пошуку знань у різних сферах науки, культури, теорії, практики.

Використання методів, які б наближали навчання до реальної виробничої практики.

Створення умов для професійного спілкування у процесі навчання.

Важливо також створювати ефективні обставини для реалізації завдань науково-методичної роботи:

І останнє: організовувати сучасну науково-методичну роботу – це здійснювати певні дії, такі як прогнозування, діагностування, аналіз, дослідження, організація; згуртувати і об'єднати педагогічні колективи навколо поставленої мети; впорядкувати основні компоненти функціонування науково-методичної роботи, які мають бути чітко налагоджені і спрямовані на виконання мети; створювати, засновувати на основі системного підходу модель науково-методичної роботи, яка б відповідала запитам потребам конкретного педагогічного колективу.

*Яковець Василь Павлович, директор
Інституту відкритої освіти ДВНЗ «УМО»
НАПН України, доктор фізико-
математичних наук*

Інформатизація післядипломної педагогічної освіти: тенденції і перспективи

Розвиток науково-технічного прогресу, глобалізація і швидкоплинність змін сучасного суспільства потребує нової генерації працівників, які:

- здатні швидко засвоювати і ефективно використовувати останні досягнення науки і техніки, що невпинно і стрімко розвиваються;
- уміють вирішувати нестандартні проблеми, що постійно виникають у процесі їх професійної діяльності;
- уміють постійно вчитися, удосконалюючи свої професійні якості.

Це зумовлює необхідність формування творчої особистості, здатної до сприйняття і творення змін, налаштованої на сприйняття цих змін як природного процесу. Але цього неможливо досягти без кардинальних змін як в системі освіти і виховання підростаючого покоління, так і в системі освіти дорослих.

У результаті в кінці ХХ – на початку ХХІ століття перед світовою спільнотою постали серйозні виклики системі освіти:

- різке зростання обсягу інформації, яку необхідно вивчати;
- необхідність забезпечення рівного доступу до якісної освіти;
- потреба в індивідуальному розвитку та розкритті творчого потенціалу кожної особистості;
- створення умов для безперервного навчання дорослих;
- підвищення вимог до якості освіти;
- покращення якості управління освітою.

Ці виклики призвели до виникнення нової парадигми освіти – забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх, хто повинен навчатися, і для тих, хто має потребу, бажання і можливості навчатися.

Сьогодні система освіти вимагає таких змін, які перевершують можливості традиційної освіти, що склалась упродовж останнього століття. З'являється значний розрив між вимогами до системи освіти і результатами діяльності навчальних закладів. Особливо це стосується післядипломної освіти, зокрема – педагогічної.

Загальна кількість дорослого населення, яке навчається, починає вже перевищувати загальну кількість учнів у загальноосвітніх і професійних школах та студентів – у вищих навчальних закладах.

Центральне місце у забезпеченні необхідної якості освіти займає якість організації навчального процесу і якість викладання. Тому зростають вимоги до підготовки і постійного підвищення кваліфікації вчителів та керівних кадрів освіти, а також до викладачів вищих навчальних закладів. Безперервне підвищення кваліфікації стає обов'язковим для цих професій.

Масштаби і територіальна розгалуженість системи післядипломної педагогічної освіти, обмеженість освітньої спроможності закладів ППО та педагогічних ВНЗ не можуть забезпечити зростаючі потреби в перепідготовці та підвищенні кваліфікації педагогічних кадрів за традиційними технологіями. Назріли якісні зміни в системі післядипломної педагогічної освіти, її модернізація. Особливістю її подальшого функціонування стає мобільність, швидке реагування на зміни дошкільної, середньої, професійно-технічної і вищої освіти, постійне професійне вдосконалення працівників методичних служб та керівних кадрів освіти.

Таким чином, науково-технічний прогрес і пов'язаний із ним суспільний розвиток поставив серйозні виклики перед системою освіти, але одночасно знайшов і ефективний шлях їх подолання. Реакцією суспільства на ці виклики стала розробка принципів відкритої освіти з використанням ІКТ, які інтенсивно розвиваються і стрімко входять у всі сфери діяльності людства.

Ефективним засобом розв'язання суперечності між зростаючими потребами в постійному підвищенні кваліфікації працівників освіти і обмеженими можливостями традиційної системи підвищення кваліфікації стало запровадження дистанційного навчання, а саме, електронного дистанційного навчання.

У результаті проведення широкомасштабних наукових досліджень та експериментальної апробації їх результатів, проведених в ДВНЗ «УМО» НАПН України під керівництвом академіка Олійника В.В., було зроблено висновок про те, що найбільш ефективним із точки зору якості навчання слухачів є поєднання очної форми навчання з дистанційною, якщо при цьому до традиційних технологій організації навчання, характерних для очної форми навчання (лекції, практичні й семінарські заняття, круглі столи, тренінги, тематичні дискусії, конференції з обміну досвідом та ін.) додати переваги дистанційного навчання з використанням можливостей інформатизації навчального процесу. Таке поєднання дозволяє ефективно й цілеспрямовано домагатись реалізації в навчанні слухачів принципів диференціації, індивідуалізації та інтерактивності, а отже, інтенсифікувати навчальний процес.

Очно-дистанційна форма підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників системи освіти в УМО, запроваджена з 2005 року, підтвердила свою ефективність і нині поширюється на всю систему ППО. У всіх створено спеціальні структурні підрозділи, які забезпечують дистанційний етап навчання з використанням сучасних можливостей ІКТ.

Електронне дистанційне навчання дає можливість:

- підвищувати кваліфікацію одночасно великої кількості слухачів;
- шукати і розповсюджувати передовий управлінський та педагогічний досвід;
- залучати кращих учених, викладачів, громадських діячів, керівників освіти.

Використання сучасних засобів телекомунікацій дають змогу усунути значну частину недоліків традиційних систем навчання і зберегти майже всі їх надбання і переваги.

Дистанційне навчання дозволяє:

- ефективно здійснювати кероване навчання;
- організовувати інтенсивну самостійну роботу;
- забезпечувати постійний самоконтроль;
- максимально індивідуалізувати навчання;
- забезпечити диференційований підхід до змісту навчання

Дистанційне навчання дає можливість використовувати спеціалізовані форми організації навчальної діяльності слухачів та інформаційно-комунікаційні педагогічні технології. Які мають значні переваги перед традиційними.

Досвід впровадження дистанційного навчання слухачів на курсах підвищення кваліфікації в УМО засвідчує, що ця форма навчання є ефективною і перспективною, а з розвитком технічних можливостей інформаційно-комунікаційних засобів відкриваються практично необмежені можливості для вдосконалення навчального процесу.

Однак на даному етапі впровадження дистанційного навчання наштовхується на серйозні труднощі. Назвемо деякі з них.

1. Процес удосконалення системи підвищення кваліфікації працівників освіти гальмується відсутністю законодавства, яким регламентується післядипломна освіта. До цього часу не визначено статус навчальних закладів ППО. Недостатньою і недосконалою є і нормативно-правова база електронного дистанційного навчання. Діюче Положення про дистанційну освіту, затверджене наказом МОН України від 09.04.2004 р., фактично не виконується через відсутність чітких механізмів його впровадження в освітню діяльність ВНЗ. Крім того, воно не розв'язує багато практичних питань (наприклад, щодо планування і обліку навчального навантаження викладачів, які забезпечують дистанційне навчання.)

2. Відсталою і недосконалою залишається матеріально-технічна база дистанційного навчання. Незважаючи на те, що Законом України «Про національну програму інформатизації», прийнятому ще у 1998 р., передбачається створення національної, галузевих і регіональних інформаційних систем, мереж та електронних ресурсів у сфері освіти й науки, а за результатами Парламентських слухань із питань розвитку інформаційного суспільства в Україні, які відбулись у 2006 р., Міністерству освіти і науки було доручено прискорити розробку державної програми впровадження ІКТ в сфері освіти і науки, яка передбачає створення національної науково-освітньої мережі, єдиного науково-освітнього простору, централізованого доступу до світових електронних ресурсів та інтеграцію в світовий науково-освітній простір, цей процес перебуває ще тільки на початковому етапі.

Тому кожний навчальний заклад на свій розсуд формує власний освітній простір, наповнюючи його власними навчальними розробками, далекими від досконалості. У той же час для забезпечення початкових потреб керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників системи освіти у постійному самовдосконаленні назріла потреба в формуванні національного відкритого освітнього середовища післядипломної освіти, яке б об'єднувало в єдину

мережу електронні ресурси всіх закладів ППО і мало вихід у світовий освітній простір.

3. Недостатнім є рівень комп'ютерної грамотності тих, хто потребує підвищення кваліфікації, на жаль, це стосується багатьох працівників, які прибувають в УМО на курси підвищення кваліфікації.

Застосування ІКТ змінює роль викладача, який виступає не тільки як носій інформації, а – все більшою мірою – як організатор навчання, який майстерно скеровує процес пошукової самостійної роботи слухачів.

На дистанційному етапі навчання викладач стає тьютором і його основна діяльність полягає в ефективній організації самостійної роботи слухачів, її інформаційному і науково-методичному забезпеченню із врахуванням індивідуальних особливостей кожного, хто навчається.

4. Назріла потреба у спеціальній підготовці фахівців-андрагогів, які б володіли технологіями дистанційного навчання.

Кафедра дистанційної освіти ІВО розробила положення про куратора-тьютора навчальної групи слухачів курсів підвищення кваліфікації, де чітко прописані вимоги до рівня його компетентності та функціональні обов'язки. Силами цієї кафедри організовано навчання викладачів, які виконують функції кураторів-тьюторів. Із нинішнього року в УМО започатковано спеціальні курси підвищення кваліфікації кураторів-тьюторів із обласних ППО.

Але цього явно недостатньо. Мабуть, назріла потреба в підготовці фахівців із дистанційної освіти на державному рівні, створенні спеціалізованих кафедр у педагогічних ВНЗ.

5. На наш погляд недостатньо уваги приділяється розробці загальної теорії та педагогічних технологій дистанційного навчання. Зокрема актуальною і важливою є розробка принципів побудови відкритого навчального середовища, психолого-педагогічних вимог до навчально-методичних матеріалів для дистанційного навчання, методики навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Фактично вимальовується ряд нових напрямів у педагогічній науці (електронна педагогіка, віртуальна педагогіка, технології відкритої освіти та ін.)

Таким чином, перед системою післядипломної педагогічної освіти стоять дуже важливі і дуже складні завдання, роль цієї галузі освіти у нинішніх умовах незрівнянно зростає: вона починає відігравати ключову роль у забезпеченні реформування всієї національної освіти.

Бойченко Тетяна Євгенівна, проректор із наукової роботи – директор Науково-дослідного інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «УМО» НАПН України, кандидат педагогічних наук

Координація наукових досліджень у системі післядипломної педагогічної освіти

Для України, за цивілізаційним підходом, освіта є локальним викликом серед таких важливих, як політична система, стан економіки, ментальність, культура. Особливе місце серед засадничих принципів сучасної освіти посідає науковість. З огляду на це надзвичайного значення набувають наукові дослідження в галузі педагогіки, у тому числі й важливої її ланки – післядипломної.

Цивілізаційні процеси, підсилені глобалізаційними викликами і вимірами, невіддільні від модернізаційних змін. В Україні такі зміни проводяться через реформи й інновації, які, в свою чергу, спричиняють екологічні ризики, технологічні виклики, кризу соціальних стосунків, брак взаємозв'язку між людьми, втрату справжності й автентичності людини.

У зв'язку з означеним надається увага дослідженню процесів розвитку освіти України, формуванню інноваційної моделі цілісного освітнього простору в кризових умовах сучасного українського суспільства та в контексті загальноєвропейських і цивілізаційних зрушень. Це є основою для створення інноваційних освітніх моделей, перегляду змісту, форм і методів освіти.

Стратегічний розвиток освіти, як зазначається в Постанові загальних зборів НАПН України № 1-6/3-5 від 18 листопада 2010 року, має полягати у пошуках шляхів вирішення завдань означених напрямів досліджень:

- спрямування діяльності на сприяння формування особистості – креативної активної і суверенної з гуманістичним світоглядом, глибинними моральними смислами і цінностями;
- формування світоглядного плюралізму особистості на засадах толерантності;
- формування знаннєвої і глобалістичної людини;
- пошук людиноцентричних ціннісних вимірів освітнього простору;
- вибір як чільних в освіті питань екології та здоров'язбереження.

Тому формування нових вимірів післядипломної педагогічної освіти (далі – ППО), а відтак – і наукове їх обґрунтування, має полягати у:

- розбудові особистісної післядипломної освіти та обґрунтуванні засад її розвитку в умовах постійних змін на засадах людиноцентризму;
- визначенні засобів розвитку варіативності і диверсифікації різного роду компетентностей студентів і слухачів в особистісному виховному просторі;

- пошуку шляхів збереження своєї ідентичності в контексті загальноглобалізаційних змін;
- розширенні комунікативного середовища; конкретизації стратегії гуманізації людини в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій;
- підході до слухача як до носія норм і цінностей системи освіти, що діє в умовах культурно-освітнього середовища;
- сприянні розвитку наукового потенціалу молодих дослідників.

Наукове обґрунтування означених вимірів потребує значних зусиль великої кількості науковців. А це означає, що силами окремих наукових колективів такої мети досягти не просто, а то й неможливо. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у консолідації наукового потенціалу об'єднаних спільною метою наукових колективів. Йдеться або про роботу дослідницького університету впродовж тривалого часу, або про науково-дослідницьку роботу кількох десятків профільних вищих навчальних закладів – закладів системи ППО, об'єднаних такою спільною метою. Йдеться про заклади ППО у межах Всеукраїнського громадського об'єднання «Консорціум закладів післядипломної педагогічної освіти» (далі – Консорціум), який є своєрідним дослідницьким університетом як за кадровим, так і за дослідницьким потенціалами.

Ініціатор створення Консорціуму, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (далі – Університет) у Програмі свого наукового розвитку, затвердженою вченою радою Університету (протокол № 1 від 20.01.2010 р.), зазначається: «Статус Університету як структурного підрозділу НАПН України відкриває можливості:

- активного розгортання наукових досліджень із проблем післядипломної освіти та освіти дорослих із залученням інших інститутів НАПН України та провідних науковців;
- підготовки наукових кадрів для галузі через аспірантуру і докторантуру;
- проведення міжгалузевих досліджень із проблем фахового розвитку спеціалістів у системі післядипломної освіти;
- виконання міжнародних проектів із залученням на засадах співробітництва інших інститутів галузі та академічних інститутів;
- здійснення інноваційної та підприємницької діяльності на засадах наукового аналізу та рекомендацій щодо вирішення актуальних психолого-педагогічних проблем та проблем управління».

В Університеті, крок за кроком, реалізується означена програма, формуються нові виміри ППО за всіма означеними напрями. Зважаючи на його характеристику за кадровим і науковим потенціалом, він може бути координатором наукової діяльності Консорціуму. Аргументами слугують тематика науково-дослідницької, експериментальної діяльності його співробітників, обсяг і палітра їх видавничої діяльності, робота шкіл визначних науковців Університету, залучення до роботи молодих науковців тощо.

Здійснювати широку і глибоку науково-дослідницьку діяльність Університету дає можливість його кадровий потенціал. У п'яти інститутах працюють 25 докторів наук, 99 кандидатів наук, один дійсний член НАПН України, один член-кореспондент НАПН України. Молодий потенціал дослідників – це 52 аспіранти, чотири докторанти, 68 здобувачів і 106 стажистів-дослідників. Наукова робота є обов'язковою для 3000 слухачів і понад 700 студентів і магістрів.

Теми науково-дослідних робіт, заплановані до виконання упродовж 2012-2014 рр. тимчасовими творчими колективами, підпорядковані потребам стратегії наукового розвитку Університету, про що свідчать їх назви:

- Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності ВНЗ ППО на засадах сучасних технологій.
- Теоретико-методичні засади підготовки науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної освіти.
- Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців із педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.
- Технології підготовки керівників освіти районного (міського) рівнів до впровадження й оцінювання освітньої політики.
- Психологічна підготовка керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін.
- Особистісно-орієнтовані засади психологічної підготовки майбутніх психологів у системі ППО.

Загалом в Університеті реалізуються наукові проекти, що складає 13% від загального обсягу фінансування закладу.

Наукові дослідження кожної кафедри усіх інститутів Університету також спрямовані на реалізацію стратегічного напрямку його наукового розвитку (додаток 1). Кожна з них є фрагментом, що сприяє формуванню означених вимірів ППО. Наприклад, вивченню засад людиноцентризму в контексті підвищення якості трудового потенціалу і якості життя громадян в умовах розбудови громадянського суспільства присвячено тему кафедри економіки та управління персоналом; розвиток професійно-посадової компетентності керівників закладів та установ освіти вивчає кафедра менеджменту освіти, економіки та маркетингу; теоретико-методологічні основи впровадження дистанційного навчання у систему підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників успішно впроваджує у практику кафедра дистанційної освіти, розширюючи комунікативне середовище; науково-методичні засади оцінювання росту професіоналізму керівних кадрів освіти досліджує кафедра університетської та професійної освіти та права (додаток 1).

За результатами виконання науково-дослідницьких тем розроблено моделі формування готовності працівників системи післядипломної педагогічної освіти до сприйняття європейських освітніх цінностей; організації навчального процесу на засадах компетентнісного підходу; організації кредитно-модульного навчання за дистанційною формою підвищення

кваліфікації; організації навчального процесу у закладах післядипломної педагогічної освіти в умовах її інноваційного розвитку. Визначено теоретико-методичні основи підготовки керівників до опрацювання результатів діяльності навчального закладу; формування їх психологічної компетентності; розвитку здоров'язбережувальної компетентності учасників навчально-виховного процесу тощо.

Підсилює наукові здобутки стратегічного розвитку Університету й діяльність наукових шкіл провідних фахівців в галузі ППО, де, зокрема, проводиться фахова підготовка молодих науковців, відбувається їх особистісний розвиток:

«Наукові засади дистанційного навчання в системі підготовки та підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти» – керівник доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України В.В. Олійник.

«Стратегія розвитку освіти в контексті формування громадянського суспільства в Україні» – керівник доктор економічних наук, професор Г.А. Дмитренко

«Функціонально-посадова компетентність керівника ЗНЗ і шляхи її підвищення в системі післядипломної освіти» – керівник доктор педагогічних наук, професор В.В. Маслов.

«Асимптотичне інтегрування сингулярно збурених систем диференціальних рівнянь із виродженнями та особливими точками» – керівник доктор фізико-математичних наук, професор В.П. Яковець.

«Психолого-педагогічна допомога: екофасилітативний підхід» – керівник доктор психологічних наук, професор П.В. Лушин.

«Психологічні засади вдосконалення управління загальноосвітніми навчальними закладами» – керівник доктор психологічних наук, доцент О.І. Бондарчук.

«Психологічні умови та чинники професійного становлення фахівця» – керівник доктор психологічних наук, професор Н.Ю. Волянук.

«Валеологічна освіта в системі післядипломної педагогічної освіти» – керівник кандидат педагогічних наук, доцент Т.Є. Бойченко.

В Університеті менеджменту освіти НАПН України здійснюється й експериментальна робота. Співробітники кафедр УМО проводять педагогічні експерименти, спрямовані на апробацію інноваційних педагогічних технологій за такими темами:

- «Організація кредитно-модульного навчання за дистанційною формою підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти»;
- «Компетентнісний підхід як фактор управління якістю освіти в загальноосвітньому навчальному закладі»;
- «Моніторинг якості в системі управління ЗНЗ»;
- «Формування здорового способу життя учнів загальноосвітніх навчальних закладів на основі розвитку життєвих навичок»;

- «Проектування особистісно-розвивального змісту навчально-виховного процесу на засадах»;
- «Формування професійної компетентності керівника – ресурс розвитку навчального закладу»;
- «Керівництво формуванням компетентнісної взаємодії методистів з педагогічними кадрами району»;
- «Школа новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти»;
- «Розроблення нової моделі управління професійно-технічним навчальним закладом в ринкових умовах».

У структурі НДППО на громадських засадах успішно функціонують три лабораторії (валеологічної освіти, соціальних засад охорони дитинства в галузі освіти, підручничознавства – з центром в Кіровоградському ОППО), центр євроінтеграції. На часі створення лабораторії акмеології. Вивчається можливість створення лабораторії едукативного навчання (з центром в Миколаївському ОППО). Успішна діяльність цих структурних підрозділів дозволить порушити питання про зміну їх статусу.

Створено Раду молодих учених Університету, яка має широкі повноваження щодо сприяння всебічному розвитку молодих дослідників.

Науково-дослідницька робота слухачів передбачена при виконанні випускної роботи. Конкурс випускних робіт слухачів у ЦППО відбувається щорічно, починаючи з 2007 року. На конкурс відбираються кращі випускні роботи. У 2007-2008 рр. на конкурс було подано по 13; у 2009 р. – 28 випускних робіт, три з яких опубліковано в журналі «Культура безпеки, екології та здоров'я», у 2010 р. – 13 випускних робіт.

Науково-дослідницька робота студентів під час навчання є обов'язковою. Її зміст і характер визначаються проблематикою дослідницької і науково-методичної діяльності кафедр. Студенти беруть участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях, виставках, семінарах, круглих столах. Кращі студентські роботи за рекомендацією наукового керівника та кафедри пропонуються на звітну студентську наукову конференцію «Дні науки» і публікуються у додатку до фахового електронного збірника наукових праць «Теорія та методика управління освітою». У 2009-2010 навчальному році рекомендовано до друку 36 статей магістрантів. Результати науково-дослідної роботи студентів, зокрема, впроваджено на підприємствах товариства «Люксор» – надано рекомендації щодо удосконалення його організаційної структури.

За результатами науково-дослідницької діяльності співробітниками Університету в 2009-2011 рр. опубліковано 1257 праць наукового та науково-методичного характеру для потреб системи післядипломної освіти, у тому числі: 10 монографій; 4 підручники; 54 навчальні посібники; 29 програм; 45 методичних посібників; 22 методичні рекомендації; 5 навчальних модулів; термінологічний словник, бібліографічний покажчик праць, 1027 статей у наукових журналах. Тільки у 2010 р. загальний обсяг друкованої продукції

співробітників Університету становить 677,2 друк. аркушів: Пересічно кожний співробітник Університету у 2010 р. опублікував 4,52 друк. аркушів.

У 2009–2011 р. в Університеті відбулося 19 методологічних семінарів, 6 Всеукраїнських педагогічних читань, 9 конференцій міжнародного рівня, 7 конференцій всеукраїнського рівня, 1 нарада-семінар, 2 студентські конференції. Співробітники Університету в Україні взяли участь у 372 конгресах, конференціях, форумах, у тому числі 64 міжнародних; представили свої доповіді на 15 конференціях поза межами України.

Університет видає п'ять журналів, два є фаховими: «Вісник післядипломної освіти» (має індекс ISSN), «Теорія і методика управління освітою (електронний)», «Післядипломна освіта в Україні», «Простір арт-терапії», «Горизонти освіти».

Співробітники Університету є розробниками проекту Закону України «Про післядипломну освіту», «Положення про післядипломну педагогічну освіту», «Положення про організацію підвищення кваліфікації та стажування керівних, педагогічних та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів», Державного стандарту початкової загальної освіти.

Разом з тим в Університеті чітко визначено резерви стратегії його наукового розвитку, до яких віднесено:

- коригування Програми наукового розвитку на 2011-2015 рр. та плану її виконання;
- організацію науково-дослідних розвідок спільно з науковцями установ Консорціуму;
- створення нових структурних підрозділів Науково-дослідного інституту післядипломної педагогічної освіти, передусім – на громадських засадах;
- розширення діапазону впроваджень результатів наукових досліджень при створенні стандартів, навчальних панів, програм та посібників для системи ППО;
- розширення наукового комунікаційного простору, зокрема за рахунок співпраці з міжнародними організаціями, університетами різних країн, в межах Консорціуму;
- пошук джерел фінансування конкурентоздатних наукових проектів на основі грантів, міжнародних проектів; виконання замовлень обласних управлінь освіти та окремих навчальних закладів на госпрозрахункових основах;
- ініціювання системи заохочення авторів монографічних досліджень;
- орієнтацію на планування наукових досліджень студентів, слухачів, аспірантів, докторантів, здобувачів у просторі стратегічних наукових досліджень Університету;
- оптимізацію Школи молодого науковця на засадах співпраці з установами Консорціуму;

- організацію системи моніторингу за науковою діяльністю Університету;
- публікацію результатів наукових досліджень у вітчизняній та зарубіжних фахових джерелах, зосередивши увагу на тих, що мають індекс ISSN.
- інформування педагогічної громадськості про наукові дослідження Університету через засоби масової інформації.

Зважаючи на кадровий потенціал університету і підпорядкування безпосередньо НАПН України, його можливості в отриманні інноваційного продукту наукового характеру достатньо широкі. Однак увесь діапазон наукових потреб системи ППО це не задовольняє.

Водночас, кожний із майже трьох десятків закладів системи ППО здійснює наукові дослідження саме в галузі післядипломної педагогіки. Зважаючи на актуальні потреби в розширенні тематики наукового обґрунтування трансформації системи ППО і відсутності тенденції до розширення її кадрових та економічних можливостей, задовольнити потреби в якісному оновленні наукових ресурсів можна лише створенням своєрідного консолідованого дослідницького університету за умов інтеграції зусиль усіх закладів системи ППО, об'єднаних в Консорціум.

Можливі кроки задля цього в межах Консорціуму закладів системи ППО полягають у реалізації ініціативних проєктів. Зокрема, у створенні:

- банків даних: а) науковців системи ППО; б) захищені і заплановані співробітниками дисертації; в) бібліографічних показників праць щодо ППО; г) резерву в аспірантуру і докторантуру;
- узагальненого кадастру наукової тематики з анотаціями праць співробітників;
- систем методологічних семінарів та семінарів для молодих учених; бібліотечних ресурсів; дистанційного навчання; обміну аспірантами; моніторингу інтеграції наукової та освітньої діяльності.
- журналів Консорціуму закладів ППО, в тому числі й електронного, альманаху праць молодих учених;
- відеотеки лекційного фонду.

Необхідно також оптимізувати діяльність щодо:

- розширення співпраці науковців Консорціуму із закладами освіти і установами зарубіжжя на міжвузівській основі;
- оптимізації діяльності надійної мережі електронного зв'язку між закладами системи ППО;
- встановлення премій Консорціуму тощо.

Слід розглянути можливість узагальнення даних про наукові публікації шляхом розроблення щорічних бібліографічних довідників праць співробітників Консорціуму закладів ППО; проведення спільних конкурсів науковців, виставок; встановлення премій Консорціуму тощо.

Необхідно також оптимізувати діяльність щодо розширення співпраці науковців Консорціуму із закладами освіти і установами зарубіжжя на

міжвузівській основі; оптимізації діяльності надійної мережі електронного зв'язку між закладами системи ППО.

Реалізація означених проектів, спрямованих на інтеграцію можливостей і зусиль, уможливить, на мій погляд, стратегічний розвиток наукового потенціалу системи ППО, що сприятиме її розбудові в умовах трансформації сучасного українського суспільства. Це сприятиме досягненню належних глибини, широти, спрямованості наукових досліджень, притаманних будь-якому дослідницькому університету.

Віднічук Микола Антонович, кандидат педагогічних наук, доцент, доктор філософії, ректор Рівненського ОППО, академік УААН, заслужений працівник освіти України

Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах запровадження випереджувальної післядипломної освіти

Освіта є визначальною умовою забезпечення сталого розвитку суспільства, його фундаментом, рушійною силою для реалізації необхідних суспільних змін, вона зв'язує окрему людину з культурою, робить її не тільки носієм мислення та діяльності, але і джерелом творчої еволюції. Тому пріоритетним завданням освіти у XXI столітті є перехід до нової стратегії, розвиток мислення, орієнтованого на гармонійне майбутнє.

У Стратегії сталого розвитку, яка втілила європейський та світовий досвіди, зазначено, що «освіта для сталого розвитку розвиває та укріплює потенціал окремих осіб, груп, співтовариств, організацій та країн, який дозволяє мати власні думки і робити вибір для сталого розвитку. Вона може сприяти зміні поглядів людей, даючи їм можливість робити наш світ безпечнішим, здоровішим і процвітаючим, тим самим підвищуючи якість життя...». Проте в Україні ще й досі активно реалізуються принципи деструктивного навчання, і значно рідше – освіти для сталого розвитку. Згідно з Державною програмою розвитку освіти в Україні на 2006 – 2010 роки пріоритетними напрямами визначено європейський рівень якості й доступності освіти, модернізацію системи післядипломної освіти, спрямованої на постійне підвищення професійного рівня педагогічних працівників, забезпечення потреб суспільства і держави у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях, підвищення соціального статусу педагогів; розвиток суспільства на основі нових знань тощо. Це вимагає модернізації освітньої галузі, сучасного підходу до організації навчального процесу, який включає інформування членів суспільства про основні проблеми, переорієнтацію навчання з передачі знань на налагодження діалогу, активне використання інноваційних технологій та методик, у тому числі інформаційних, інтерактивних форм навчання тощо.

У зв'язку з проголошенням ООН десятиліття освіти для сталого розвитку, прийняттям Європейської стратегії та Національної стратегії розвитку освіти в

Україні на 2012 – 2021 роки постало завдання якісно оновленої підготовки педагогів, яка дозволить поєднувати фундаментальність професійних базових знань з інноваційністю мислення та практично-орієнтованим, дослідницьким підходом до розв'язання проблем, у тому числі визначення векторів випереджувального розвитку системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Це вимагає перегляду основних напрямів розвитку освіти, вдосконалення системи післядипломної освіти, неперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників на основі комплексного підходу, зокрема визначення чітких шляхів професійного розвитку педагогічних працівників.

Сьогодні діяльність інституту стала надійною основою професійного розвитку педагогічних працівників системи освіти області. Процес модернізації освіти, нові пріоритети в освітній політиці, зміна концептуальних орієнтирів зумовили перегляд основних напрямів розвитку інституту, в тому числі визначення нових підходів до професійного розвитку педагогічних працівників. З огляду на це інститутом визначено стратегію модернізації власної системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У Рівненському ОППО створено 5 кафедр, діяльність яких спрямована на формування конкурентоспроможних фахівців, підготовку вчителя до інноваційної діяльності в сучасних умовах; функціонують науково-дослідницькі лабораторії та тимчасові науково-дослідницькі колективи (ТНДК), які, окрім визначених проблем, займаються методологічним обґрунтуванням, розробкою та експериментальною апробацією інноваційної регіональної моделі підвищення фахової компетентності педагогічних працівників. Почав функціонувати регіональний відкритий університет безперервної освіти педагога.

Працівники інституту працюють над розробкою авторських методик, інноваційних моделей, нових технологій, модернізацією моделі, спрямованої на професійний розвиток педагогічних кадрів; здійснюють низку діагностичних досліджень, які дозволяють отримати запити освітян щодо науково-методичного забезпечення й організаційно-педагогічних умов їхньої професійної діяльності, соціально-економічних умов функціонування системи освіти області, району (міста), загальноосвітнього закладу; з'ясувати рівень задоволення педагогічних працівників змістом професійного навчання, виокремлюють чинники професійного зростання. Це допомагає у доборі форм і змісту безперервного навчання, що пропонується педагогу під час курсів підвищення кваліфікації та в міжкурсовий період.

В інституті створено умови для дистанційного навчання педагогічних працівників. Розроблено положення про організацію курсів підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів за дистанційною формою навчання та укладено програму розвитку дистанційного навчання в інституті. Розпочато експериментальне впровадження дистанційного навчання в систему підвищення кваліфікації керівних та педагогічних працівників як довготривалий інноваційний проект. Цей проект дає змогу використовувати наявний парк сучасних комп'ютерів, високошвидкісний Інтернет, набори прикладного програмного забезпечення для проведення занять в on-line та off-

line режимах, передбачає створення на місцях матеріально-технічної бази, необхідної для реалізації дистанційного навчання в регіоні.

Підвищення професійного розвитку педагогічних працівників є основною метою освіти на сучасному етапі. Тому держава і суспільство підвищили вимоги до педагогічних працівників щодо застосування ними інноваційних педагогічних технологій та методик, реалізації принципів індивідуалізації, диференціації, інтеграції навчання у практичній діяльності, впровадження інтерактивних форм, нових методів і засобів навчання, виховання й управління, тобто таких професійних умінь та навичок, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях, критичному мисленні, здатності застосовувати наукові надбання на практиці. З огляду на це на Рівненщині визначено власну стратегію модернізації регіональної системи неперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників, спрямовану на пошук шляхів кооперації між наявними освітніми парадигмами, зокрема: культурологічною, особистісною, когнітивно-інформаційною, компетентнісною, що сприятиме інноваційному підходу до розроблення змісту, вдосконалення форм і технологій професійного розвитку педагогічних працівників у сучасних умовах.

Упродовж останніх років управлінці та методисти різних рівнів регіону працюють над створенням єдиного соціального інформаційно-освітнього середовища, яке забезпечуватиме можливість професійного росту кожному педагогу, відпрацьовують і запроваджують інноваційні моделі. Інститутом визначено оптимальні шляхи модернізації професійного розвитку педагога в сучасних умовах, серед яких: розроблення й обґрунтування структурно-логічної моделі підвищення кваліфікації педагогічних працівників на засадах кредитно-модульної системи організації навчання педагогів за очно-дистанційною формою навчання; впровадження кредитно-модульної системи навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації за умов використання сучасних наукових теорій акмеології, синергетики й андрагогіки, педагогічної інноватики і менеджменту освітніх інновацій, урахування компетентнісного та технологічного наукових підходів. Сприяє підвищенню фахового рівня упровадження інтерактивних форм навчання дорослих, зокрема таких, як рольові та ділові ігри, тренінги, діалого-дискусійні методи, проектна діяльність, метод кейсів тощо.

Інститут забезпечує науково-методичний супровід розвитку педагогічних систем навчальних закладів, надає адресну науково-методичну допомогу різним категоріям працівників системи освіти. Розвивається співпраця в межах Консорціуму закладів післядипломної освіти Університету менеджменту освіти Національної академії наук України.

Інститут співпрацює з вищими навчальними закладами, науковими установами та здійснює координацію науково-дослідної експериментальної роботи. Спільно з Університетом менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України здійснюється розробка науково-прикладних умов оцінювання ефективності управління загальною середньою освітою. Інститут включено до Всеукраїнського науково-педагогічного проекту Інституту інноваційних технологій і змісту освіти з розробки критеріального підходу до

оцінки діяльності районних методичних кабінетів як науково-методичних установ та експериментального проекту «Один комп'ютер – один учень» тощо.

Вагомими структурними підрозділами інституту є навчально-методичні кабінети, окремим з яких (координації методичної роботи, експертизи і якості освіти, практичної психології і соціальної роботи) надано статус центрів. На базі кабінетів проводиться систематична робота з педагогічними працівниками у міжкурсний період. Для послуг педагогів в інституті післядипломної педагогічної освіти створені спеціальні бібліотечні і ресурсні фонди, бази даних, зокрема: про творчих педагогів України, Рівненщини; освітні інновації; педагогічні технології; опорні заклади з актуальних освітніх питань; педагогічного досвіду; участі в освітніх проектах, регіональних і всеукраїнських професійних конкурсах; навчальних та методичних матеріалів (підручників, навчальних посібників тощо). Особлива увага спрямовується на формування готовності педагогів до інноваційної діяльності та розробку програмно-методичного забезпечення інноваційної діяльності.

Питання модернізації системи підвищення науково-методичного та професійного розвитку педагогів області виносяться на засідання вченої та науково-методичної рад.

Підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та запровадження інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці, вимагає участі у міжнародних освітніх проектах, виставках, конкурсах, фондах, де акумулюється творчий пошук педагогів області («Сучасні навчальні заклади», «Інноватика в освіті України», «Українсько-французький проект «Міжнародна взаємодія», проект РОО «Французький Альянс», Міжнародний проект «Рівний доступ до якісної освіти» з підготовки програми інституційного розвитку, «Один учень – один комп'ютер», «Intel – навчання для майбутнього», пілотування нових моделей загальноосвітнього навчального закладу «Школа майбутнього» за проектом «Рівний доступ до якісної освіти в Україні», Всеукраїнський благодійний фонд «Крок за кроком» в рамках проекту «Використання інноваційних освітніх технологій для підготовки педагогів дошкільних навчальних закладів» за участю Університету ФОНТІС (Нідерланди) та підтримки Програми МАТРА (Королівство Нідерланди), програма «Сприяння просвітницькій роботі «Рівний рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя (ПРООН/ЮНЕЙДС) тощо). Із метою обміну досвідом, інноваційними ідеями, освітніми програмами проводяться творчі зустрічі та семінари з працівниками Співки вчителів-полоністів в Україні (м. Дрогобич), Центральним осередком удосконалення вчителів (м. Варшава), Загальнопольським громадським товариством освітян Польщі (м. Варшава). Укладено договір про співпрацю з освітянськими закладами Вармінсько-Мазурського воєводства Республіки Польща щодо проведення спільних конференцій, семінарів, педчитань, педагогічних конкурсів, навчання лідерів освіти та спільної участі в міжнародних проектах.

Упродовж останніх років управлінці та методисти різних рівнів регіону працюють над створенням єдиного соціального інформаційно-освітнього

середовища, яке забезпечуватиме можливість професійного росту кожному педагогу, відпрацьовують і запроваджують інноваційні моделі, зокрема: модель безперервної освіти (один із основних глобальних викликів ХХІ століття), модель неперервного підвищення кваліфікації працівників районних (міських) методичних служб, модель професійного розвитку педагогічних кадрів системи загальної середньої освіти, побудовану на засадах модульно-диференційованого підходу, що допомагає кожному досягти найвищого для себе рівня. Тому диференціація змісту і методики навчання – це єдиний можливий шлях досягнення індивідуалізації професійного розвитку педагогічних працівників.

Реалізація регіональної моделі безперервної освіти забезпечить таку систему освіти педагога, яка дозволить реалізувати суспільно-гуманітарну, культуротворчу функції, виробити професійні цінності, оволодіти сучасним інструментарієм розвитку особистості дитини, забезпечить перенесення акцентів на вироблення інноваційних моделей педагогічного досвіду і набуття власного досвіду в життєвій практиці, навчання впродовж усього життя, формування навичок володіння сучасними педагогічними, інформаційними і комунікаційними технологіями.

Оптимальними шляхами модернізації системи неперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сучасних умовах є використання кредитно-модульної системи навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації, у ході якої будуть реалізуватися навчальні плани і програми професійного розвитку, що містять перелік змістових модулів, враховують вимоги замовників і професійні потреби педагогів. Існуюча система післядипломної педагогічної освіти, хоч і забезпечує якісне підвищення кваліфікації педагогічних працівників, потребує адаптації до вимог, передбачених Європейською кредитно-трансферною та акумулюючою системою в структурі вищої освіти в Україні. Інноваційний підхід у застосуванні кредитно-модульної системи організації навчання методистів за інноваційним підходом значно підвищує мотивацію учасників навчального процесу, активізує роботу слухачів на всіх видах занять, викликає зацікавленість, прагнення зрозуміти, засвоїти навчальний матеріал, дозволяє задовольнити потреби професійного росту відповідно до індивідуальної траєкторії формування компетентностей кожного методиста, підвищує відповідальність за результати навчальної діяльності.

Модель професійного розвитку педагогічних кадрів системи загальної середньої освіти, розроблена на основі модульно-диференційованого підходу, реалізується у трьох основних площинах: курси підвищення кваліфікації на базі інституту, міжкурсове підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом участі у роботі структурних методичних підрозділів та самоосвітня діяльність. Це дозволяє не лише поглибити знання, вміння й навички педагогічного працівника з дисципліни, але й розширити інформаційний простір особистості, забезпечити її особистісне зростання.

Зміст та різні форми курсів підвищення кваліфікації, заходи міжкурсового періоду плануються на основі діагностичних досліджень таким чином, щоб забезпечувати як потреби сьогодення у практичній діяльності

педагога, так і бути прогностично спрямованими. Удосконалено діагностико-аналітичну діяльність, що дозволяє з'ясувати рівень професійної компетентності вчителя під час діагностування в докурсовий період, під час проходження курсів підвищення кваліфікації та в післякурсний період, оскільки в післядипломній педагогічній освіті ще й досі переважають колективні форми роботи над індивідуальними, а це ускладнює реалізацію завдань особистісно зорієнтованої освіти і побудову індивідуальної траєкторії професійного зростання кожного педагога. Зроблено акцент на модернізацію змісту підвищення кваліфікації з урахуванням індивідуальних професійно-особистісних потреб і запитів педагогів різних кваліфікаційних категорій та спеціальностей, розроблення концептуальних основ навчання для різних категорій фахівців, зміну ракурсу навчання з інформаційної складової на соціокультурну, ціннісну, особистісно-розвивальну, створення і впровадження нових технологій, методик та систем навчання. У зміст діяльності покладено інноваційні підходи до процесу підвищення фахової кваліфікації педагогів: розробка нових спецкурсів, які дають можливість удосконалювати знання психолого-педагогічного циклу, розширювати соціологічну та економічну підготовку, глибше усвідомлювати філософську сутність процесу гуманізації, реалізація проектів з актуальних освітніх проблем, тематична диференційована практика, авторські курси тощо. Розроблено нові спецкурси, які сприяють формуванню функціональної готовності педагогів до роботи в загальноосвітніх навчальних закладах різних типів; для педагогічних працівників, які працюють у профільних класах, із дітьми з особливими потребами; для експертів зовнішнього незалежного оцінювання, експертів атестаційних комісій, експертів моніторингових досліджень тощо.

Формування професійної компетентності педагогічного працівника у міжатестаційний період здійснюється на основі реалізації комплексу взаємопов'язаних організаційно-педагогічних, науково-методичних, дослідно-експериментальних заходів, що передбачає як шкільний і районний рівні (семінари, тренінги, інструктивно-методичні наради, методичні об'єднання), так і заходи обласного і всеукраїнського рівнів (робота обласних опорних закладів освіти, шкіл педагогічного досвіду, шкіл методичної майстерності, творчих лабораторій, майстер-класів, написання авторських програм, посібників, підручників тощо). За такого підходу педагог перебуває в центрі освітнього процесу і систематично підвищує свій професійний рівень.

Серед інших шляхів модернізації професійного розвитку педагога в сучасних умовах – створення консалтингових центрів з актуальних освітніх проблем, удосконалення діяльності медіатек, формування спеціальних бібліотечних і ресурсних фондів, баз даних (педагогічних технологій, інноваційних методик, інтерактивних форм навчання, опорних закладів із актуальних питань, педагогічного досвіду, освітніх проектів, професійних конкурсів тощо); створення та запровадження нових педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій і методик, інтерактивних форм у практику роботи; залучення педагогічних працівників до участі в інноваційних проектах; створення ефективного інструментарію виявлення професійних

потреб, утруднень педагогічних працівників; залучення нових освітніх структур (консалтингових, моніторингових, маркетингових, психологічних тощо), що надають додаткові освітні послуги вчителям тощо.

Вагомим напрямом інформаційного та науково-методичного забезпечення педагогічних працівників є створення сайту, електронної бібліотеки, очного та заочного дистанційного консультування на базі ресурсів Інтернету тощо. Створення інформаційно-освітнього середовища забезпечує педагогам доступ до інформаційних та освітніх ресурсів на основі використання сучасних інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж, навчання в on-line режимі тощо. На сайті інституту педагогічні працівники мають змогу ознайомитися з навчальними планами та програмами; методичною та науково-методичною літературою, інформаційними ресурсами з певних дисциплін; новими технологіями і методиками навчання і виховання; науковими розробками з інноваційних напрямів освіти; новими моніторинговими дослідженнями; науковими та методичними розвідками освітян різних категорій за галузями знань, матеріалами з підготовки та підвищення кваліфікації вчителів, досвідом зарубіжних колег, що дає педагогам доступ до інформації про сучасний стан освіти як в Україні, так і за кордоном, обміну досвідом з іншими працівниками освітньої галузі, спілкування з науковцями тощо.

Такі шляхи вдосконалення системи професійного розвитку педагогічних працівників дозволяють усунути протиріччя, що виникають поміж потребою суспільства і держави щодо якості підвищення кваліфікації вчителів та можливостями чинної системи, високими результатами наукових досліджень і недостатнім рівнем упровадження їх у практику діяльності. Проте зміни у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників потребують ще інших підходів, зокрема: переходу із ретрансляційних – на дослідницькі, з ліквідації недоліків загальної і професійної підготовки педагогічних працівників – на цілеспрямований професійний та особистісний розвиток фахівця.

Реалізація регіональних моделей підвищення кваліфікації педагогічних працівників дозволяє забезпечувати професійний розвиток кожного педагогічного працівника за індивідуальною освітньою траєкторією, в якій поєднуються зміст керованого навчання і самоосвітня діяльність, усуваються прогалини між професійною підготовкою і новими вимогами до професійної діяльності, зумовленими швидким розвитком науки і культури, змінами в економіці і соціальній сфері, з урахуванням усіх аспектів розвитку системи освіти в регіоні, Україні та за її межами.

Новими векторами випереджувального розвитку інституту щодо удосконалення системи професійного розвитку педагогічних працівників є також розширення форм та інтенсивності контактів з європейськими країнами та європейською культурою, реалізація планів інтеграції до європейського освітнього простору; внесення змін у змістово-процесуальні аспекти підготовки вчителя як у курсовий, так і в міжкурсний період; створення сучасного навчально-методичного забезпечення для формування цінностей сталого

розвитку; розробка необхідної і різноманітної навчально-методичної літератури для вчителів із питань сталого розвитку; подальша реалізація диференційованого та компетентнісного підходів в освіті, зміщення акценту з процесу формування системи знань, умінь, навичок, орієнтованих на передачу інформації, на розвиток життєвих компетентностей, більш широке впровадження активних методів опрацювання проблем і пошуку рішень, що відповідає вимогам модернізації освіти в Україні і сучасним підходам у європейських країнах до цієї проблеми; створення розгалуженої інфраструктури методичної служби на принципах мережевої взаємодії й маркетингу; розроблення нових, більш досконалих критеріїв експертизи освіти в регіоні, механізмів їх застосування у практичній діяльності, впровадження яких сприятиме забезпеченню стабільного функціонування й сталого розвитку системи освіти на Рівненщині, формуванню єдиного інформаційно-навчального середовища регіональної освітньої системи.

Література

1. Борщук Є.М. Концепція стійкого розвитку у контексті цивілізаційного розвитку / Є. М. Борщук // Наук. вісник : збірник науково-технічних праць НЛТУУ. – Львів, 2006. – Вип. 16.3. – С. 213 – 220.
2. Будянський М.Ф. Модель спеціаліста з вищою освітою: Концепція гуманізму в становленні та розвитку професійної освіти: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 1–2 жовтня 1997 р.// М.Ф. Будянський. – Одеса, 1997.
3. Концепція післядипломної педагогічної освіти // Інформаційний збірник МОН України.– 1999. – №8.– С.9.
4. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006 – 2010 роки [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. № 396-р : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=396-2006-%F0>. – Назва з екрана.
5. Луговий В.І. Запровадження компетентнісного підходу у вищій освіті – вимога часу / В.І. Луговий // Сучасні навчальні заклади. – 2010. – С. 14.
6. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – №2. – С.11.
7. Немець Л.М. Стійкий розвиток: соціально-географічні аспекти (на прикладі України) : Монографія / Л.М. Немець. – Х. : Факт, 2003. – 383 с.
8. Организация Объединенных Наций. Экономический и Социальный Совет. Европейская экономическая комиссия. Стратегия ЕЭК ООН для образования в интересах устойчивого развития. Материалы Совещания высокого уровня представителей министерств охраны окружающей среды и образования. – Вильнюс, 2005.
9. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : монографія / В.В.Олійник.– К.:Міленіум, 2003. –597 с.

10. Підліснюк В.В. Основи сталого розвитку: посібник // В.В.Підліснюк. – Кременчук: Вид. ПП Щербатих О.В., 2008. –124 с.
11. Пустовіт Н.А. Особистісно орієнтовані технології екологічного виховання підлітків / Н.А. Пустовіт // Наукові записки. Серія: педагогіка і психологія. – Випуск 5. – Вінниця: РВВ ДП "Державна картографічна фабрика", 2001. – С. 59 – 62.
12. Пушницький О. Модульно-рейтингова технологія навчання / О. Пушницький // Освіта і управління. – 1998. – № 4.
13. Повышение квалификации педагогических кадров / Под ред. И.Ф. Жерносека, М.Ю. Красовицкого, С.В. Крысюка. – К.: Освіта, 1992. – 190 с.
14. Протасова Н.Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку: монографія / Н.Г. Протасова . – К.: Міленіум, 1998.– 151с.
15. Романенко М.І. Випереджуюча освіта для сталого розвитку як механізм модернізації вітчизняної освіти / М.І. Романенко // Сучасні навчальні заклади – 2010. – 2010. – С. 15
16. Семиченко В.А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? / Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / В.А. Семиченко / За ред. І.А. Зязюна. – К., 2000. – С.178.
17. Соколова І.В. Технології організації методичної роботи у вищому закладі освіти / І.В. Соколова // Педагогічні технології у неперервній професійній освіті. – К., 2001.
18. Шпак С.Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів у системі безперервної освіти / С.Т. Шпак . – К., 2000.

Гуменюк Віра Василівна, доцент, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри менеджменту та освітніх технологій Хмельницького ОІППО

Управління науково-методичною роботою керівних кадрів в умовах безперервної освіти

Науково-методична підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів потребує сьогодні принципів змін, оскільки змінюються функції і з'являються нові завдання управління, виникають нові можливості та варіанти вибору поведінки. Виклики сучасності вимагають конкурентоспроможності, неперервної освіти, духовного самовдосконалення, високої професійної компетентності.

Особливості підвищення кваліфікації керівних кадрів у системі післядипломної освіти розкриваються в роботах В.В.Гуменюк, Л.І.Даниленко, Г.В.Сльникової, В.І.Маслова, В.К.Мельник, В.В.Олійника, М.М.Поташніка, Г.В.Федорова, Т.І.Шамової, ін.

Забезпечуючи безперервну освіту керівників загальноосвітніх навчальних закладів у нашій області, скеровуючи їх науково-методичну підготовку, ми актуалізуємо важливі проблеми, як:

1. Орієнтація на нові цілі і зміст освітньої політики. При плануванні змін в освіті необхідно враховувати постулати, які в розвинених європейських країнах є вихідними позиціями у роздумах про майбутнє освіти, а саме: шкільна освіта як підготовка до самонавчання; розвиток громадянського виховання і навчання прав людини; компетентність у користуванні сучасними інформаційними технологіями; посилене вивчення іноземних мов; європейськість і елементи багатокультурності; задоволення освітніх потреб національних і етнічних меншин; вирівнювання освітніх шансів; залучення «споживачів освіти» до планування і впровадження освітніх змін.

2. Підготовка керівників до виконання багатоаспектних функцій, серед яких пріоритетними є культуротворча, інформаційна, відновлювальна, дослідницька, експертна. Необхідно сконцентрувати зусилля на те, щоб підвищуючи рівень фундаментальності знань кожного керівника, забезпечити гармонізацію культурологічних, науково-предметних, світоглядно-методологічних, дидактичних, психологічних знань, що дозволить йому повніше реалізувати управлінську, гуманітарну, культуротворчу функції, виробити професійні цінності, оволодіти сучасним інструментарієм управління якістю освіти.

3. Формування здатності до саморозвитку, особистісного самопізнання, самовдосконалення. Важливо забезпечити керівників інструментарієм психодіагностики, навчити аналізувати результати роботи, коректувати відповідно з ними навчальний процес, здійснювати багатоаспектну моніторингову діяльність.

4. Формування керівника-лідера та освітньої еліти. Не секрет, що тільки лідер може бути архітектором розвитку, створювати бачення, формувати дух позитивних змін; здобувати з різних джерел ресурси, інформацію, стратегії і починати їх негайно здійснювати. Тому завданням системи підвищення кваліфікації керівників є не тільки навчати як поліпшувати свою управлінську діяльність і освітню діяльність школи, а й як поліпшувати своє лідерство, розвивати лідерський потенціал.

5. Формування управлінських команд. Важливим у роботі з підвищення професійної компетентності керівників є також формування і розвиток на рівні регіону управлінських команд, які були б орієнтовані на організацію командної роботи з проектування змін, розробки регіональної програми розвитку, програм для педагогічного колективу щодо супроводу інноваційних процесів, системи моніторингу, нормативних положень із різних напрямів модернізації. Такі команди можуть обговорювати стратегічні рішення, формувати потужний імпульс оновлення інституційних і змістових аспектів управління освітою, впливати, зокрема, і на розвиток лідерського потенціалу керівників.

6. Підготовка регіональних експертів. Важливою проблемою залишається формування при районних/міських методичних кабінетах/центрах регіональних експертів, планування подальшого розвитку їхнього потенціалу, широкого

залучення до оцінювання якості освітньої, інноваційної тощо діяльності педагогів, навчальних закладів, а також їх участі при обговоренні та прийнятті рішень на регіональному рівні.

7. Управління модернізаційними ризиками. Модернізаційні ризики у сфері освіти – відносно нове явище, яке потребує теоретичного осмислення і розробки ефективних механізмів їх запобігання, управління, мінімізації наслідків. Під модернізаційним ризиком розуміється систематична взаємодія освітньої системи (або її підсистем) із загрозами і небезпеками, породженими процесом модернізації як таким. У зв'язку з тим, що виключити модернізаційні ризики в принципі неможливо, необхідно говорити про механізми управління ними. Управління ризиками розглядається як сукупність методів, прийомів і заходів, що дозволяють прогнозувати появу ризикових подій і вживати заходів до виключення або зниження негативних наслідків настання таких подій.

8. Орієнтація в проблемах міжкультурної освіти, яка, зокрема, є відповіддю на виклики сучасного світу. Міжкультурна освіта об'єднує різні аспекти світобачення і дозволяє їм співіснувати. Питання міжкультурної освіти досліджують у контексті інтегрованого аналізу філософії освіти, комунікативної філософії, міжкультурного спілкування, теорії виховання, психолінгвістики, педагогіки та психології гуманізму. Кожен керівник сьогодні повинен чітко усвідомлювати проблеми міжкультурної освіти, її сутність, особливості, методики і методи навчання у міжкультурній освіті; знання основних документів та освітніх ініціатив, у яких закладено рекомендації щодо реалізації міжкультурної освіти в школі.

9. Фінансово-економічна і правова підготовка керівників. Зараз, коли ринкові відносини обумовлюють діяльність організацій будь-якої галузі, в тому числі й освітньої, а конкурентна боротьба визначає, хто залишиться на ринку, керівникам навчальних закладів життєво необхідно здобути фінансово-економічні та правові знання. Управлінець повинен уміти грамотно використовувати бюджетні та позабюджетні джерела фінансування, застосовувати адміністративні ринкові методи управління трудовим колективом, оптимально поєднувати матеріальне та моральне стимулювання праці. Не менш важливою проблемою є правова грамотність і правова культура керівника, вміння правильно регулювати правові відносини всіх учасників навчально-виховного процесу.

10. Маркетинг освітніх послуг. Як відомо, маркетинг тлумачиться як розробка, реалізація і оцінка освітніх послуг шляхом установа відносин обміну між освітніми установами та споживачами освітніх послуг із метою гармонізації інтересів та задоволення потреб учнів, учителів, батьків тощо. Маркетинг в освіті сприяє кожному навчальному закладу посісти своє місце на ринку освітніх послуг та забезпечує найбільш продуктивне задоволення потреб як кожної особистості, так і самого закладу.

Таким чином, розв'язання зазначених проблем в організації роботи з науково-методичної підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів у регіональній системі післядипломної педагогічної освіти сприятиме їх готовності до успішної діяльності в умовах сучасних суспільних викликів.

Література

1. Гуменюк В.В. Професійний розвиток керівника закладу освіти: навч. пос. / Гуменюк В.В., Наумчук І.А. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д.Г., 2010. - 208 с.
2. Гуменюк В.В. Діагностика професійної компетентності керівника школи / Гуменюк В.В., Сенчук Ж.О. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д.Г., 2010. -136 с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук.- К., 2004.- 112с.
4. Маслов В.І. Наукові підходи до визначення змісту управлінської компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу // Підготовка керівника середнього закладу освіти.- К., 2004.- С.53-61.

Білик Олег Олександрович, кандидат технічних наук, проректор із науково-педагогічної роботи та моніторингу якості освіти Вінницького ОППО.

Пойда Сергій Андрійович, завідувач центру дистанційного навчання Вінницького ОППО

Створення єдиного інформаційно-освітнього середовища як умова модернізації системи науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти

Із 2002 року працівниками Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників ведеться активна робота з формування та розвитку інформаційно-освітнього середовища підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

За цей період, крім комп'ютерних класів, до всіх структурних відділів було встановлено персональні комп'ютери, придбано ще два комп'ютерних класи, у тому числі, один із яких є мобільним. Усі комп'ютери інституту утворюють локальну мережу. Мережеві підключення здійснюються засобами провідного та безпроводного зв'язку. Викладачі мають можливість підключатись до мережі Інтернет у всіх аудиторіях інституту. Під час навчальних занять використовуються мультимедійні проектори та інтерактивні дошки .

Зовнішні ресурси інституту складають такі елементи:

- Distant.voiporr.vn.ua – платформа дистанційного навчання E-front, яка використовується для організації та проведення підвищення кваліфікації педагогів за очно-дистанційною формою навчання.
- Konferencia.voiporr.vn.ua – платформа для проведення науково-практичних інтернет-конференцій.

- Project.voipopp.vn.ua – платформа для організації роботи за телекомунікаційними проектами.
- Webinar.voipopp.vn.ua – платформа для проведення вебінарів.
- Pedkadry.voipopp.vn.ua – система «Педагогічні кадри» (в процесі розробки).
- Wiki.voipopp.vn.ua – система «Освіта Вінниччини» (в процесі розробки).

Об'єднує ці ресурси веб-сайт інституту за адресою voipopp.vn.ua. Інформація, яка знаходиться на веб-сайті інституту розділена на категорії, які, у свою чергу, поділено на тематичні розділи, що містять від однієї до кількох десятків статей. Статті видаються користувачу за його вибором у форматі блогу, що дозволяє досить швидко переглянути заголовки та анотації обраної тематики, після чого можна відкрити обрані документи. Для зручності, та з метою економії місця, деякі документи, надані зразу у форматі програм MS Office (Word, Excel, Powerpoint), а якщо їх обсяг досить значний, то їх можна завантажити у вигляді архіву.

У процесі дистанційного підвищення кваліфікації педагогів використовується платформа ДН E-front. Оскільки можливості платформи весь час змінюються, додаються нові функції, реалізуються концепції Веб 2.0, то створюється реальна необхідність у регулярному оновленні платформи. Відповідно, відділом ДН інституту продовжується робота по вивченню та адаптації нових версій програмного забезпечення.

Працівниками відділу ДН підготовано методичні рекомендації для роботи із платформою ДН для слухачів курсів підвищення кваліфікації та кураторів-тьюторів, підготовлено та проведено тренінг для тьюторів дистанційного навчання серед працівників інституту.

Науково-методичний посібник «Підвищення кваліфікації учителів інформатики за очно-дистанційною формою навчання» (автори Пойда С.А., Білик О.О.) отримав срібну медаль під час виставки «Інноватика в сучасній освіті», 2011р. у м. Київ.

Щорічно у Вінницькому ОПОПП проводиться інтернет-конференції з питань впровадження інформаційних та комунікаційних технологій у різні галузі, в тому числі і у систему освіти. На 2012 рік заплановано проведення 3-х таких заходів із питань ІКТ та гуманітарної освіти. З 2009 року, у якості технологічної основи проведення конференцій використовується платформа ДН E-front.

Із метою проведення вебінарів, спільно із працівниками Вінницького національного технічного університету, було встановлено та настроєно платформу для проведення вебінарів. Платформа активно використовується у процесі дистанційного підвищення кваліфікації, під час нарад та конференцій.

Таким чином, інформаційна інфраструктура Вінницького обласного інституту ПОПП дає можливість користувачам отримати доступ до необхідних ресурсів за схемою 24/7 (24 години на добу, сім днів на тиждень), що дозволяє ефективно розповсюджувати інформацію, вчасно доводячи її до педагогів

області, а платформа ДН дозволяє слухачам підвищувати свою кваліфікацію, обираючи власну навчальну траєкторію.

Вказаний вище комплекс апаратного, програмного, телекомунікаційного та інформаційного забезпечення дозволяє стверджувати, що у Вінницькому обласному інституті післядипломної освіти педагогічних працівників існує сформоване інформаційно-освітнє середовище навчального закладу, яке активно розвивається, враховуючи сучасні тенденції інформаційних та комунікаційних технологій.

Барабаш Ольга Дмитрівна, кандидат педагогічних наук, проректор із наукової роботи Івано-Франківського ОІППО

Особливості організації наукової та науково-методичної роботи в умовах модернізації післядипломної педагогічної освіти

Загальне спрямування діяльності працівників кафедр обумовлене науково-дослідною проблемою, над якою працює інститут: науково-методичне забезпечення підготовки педагогів до впровадження компетентнісного підходу до навчання і виховання у закладах освіти області. У плануванні наукової, науково-методичної роботи ми використовуємо такі підходи: системний, андрогогічний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, синергетичний, проектно-цільовий, які є визначальними у плануванні, розробці навчальних програм та відповідного навчально-методичного забезпечення.

Характерним для діяльності науковців інституту на сьогодні є розробка технологій, моделей, методів навчання, авторських програм, проектів, що забезпечують науково обґрунтоване впровадження уже розроблених навчальних програм для учнів та вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Ураховуючи специфіку роботи інституту як закладу післядипломної педагогічної освіти наукова й дослідницька діяльність здійснюється через такі основні види:

- розробка науково-дослідних тем та проблем підрозділів;
- наукове консультування роботи курсових груп;
- науково-методичне консультування педагогів-новаторів, які апробують, адаптують та упроваджують інновації;
- вивчення та узагальнення матеріалів ППД педагогічних працівників області;
- науковий супровід науково-методичної роботи з педагогічними кадрами;
- супровід та організація дослідно-експериментальної роботи на базі ЗНЗ області;
- рецензування навчальних, навчально-методичних матеріалів, посібників.

Представимо окремі з них.

Із розширенням завдань інституту як головного науково-методичного та інформаційного центру післядипломної освіти педагогічних працівників виникла необхідність в організації та проведенні експертизи матеріалів наукової, науково-методичної, інноваційної діяльності, що здійснюється в загальноосвітніх навчальних закладах та установах області. Із цією метою функціонує експертна група, яка діє при науково-методичній раді ОШПО (О. Барабаш). Упродовж 2009–2010 р. на її засіданнях було розглянуто 14 об'єктів педагогічного досвіду, затверджено 29 регіональних програм до апробації, 1 програму до використання, 107 власних методичних розробок, 64 видавничих матеріали. Як позитивну тенденцію можна виділити те, що у загальному збільшилася кількість об'єктів експертизи. Сама експертна оцінка матеріалів сприяла покращенню їх якості, а також дала можливість виявляти типові труднощі у підготовці власних методичних розробок, матеріалів ПД. У працівників інституту з'явилася можливість підтримувати та пропагувати широкому загалу педагогів кращі науково-методичні розробки педагогів області.

Особливе місце у дослідницькій роботі працівників інституту займають питання історії освіти на Прикарпатті. Так до 70-річного ювілею інституту було видано збірник матеріалів, у якому вміщено коротку історію створення закладу, кожного підрозділу, спробу простежити розвиток андрогогічних ідей на Івано-Франківщині. Л. Калуська, доцент кафедри педагогіки та психології, к.п.н., вивчає творчий доробок відомого українського педагога, дослідника народної педагогіки М. Стельмаховича. У результаті зібрано та упорядковано неопубліковані праці педагога й за фінансової підтримки головного управління освіти і науки видано I том. Її посібник «Ідеї видатних педагогів та їх упровадження у навчально-виховному процесі ДНЗ» відзначений дипломом конкурсу на кращий методичний посібник (Київ. – 2009).

Працівники кафедр як наукові консультанти беруть участь у вивченні, узагальненні та поширенні ПД. Упродовж 3 років до обласної картотеки занесено 29 досвідів. Як правило, більша увага зосереджується на процесі вивчення досвіду, тоді як не менш важливим етапом є поширення ПД, яке залишається без належного супроводу та не відповідає потребам педагогів. Це й зумовило розробку моделі роботи обласної школи ПД (автори: О.Барабаш, Н.Глинянюк, Г.Слободян) стала переможцем Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій (м. Черкаси, 2011 р.).

Наукового супроводу та науково-методичного забезпечення в сучасних соціокультурних умовах потребують вечірні школи області. Упродовж 2-х років працює творча група керівників цих закладів, за матеріалами роботи якої видано збірник «Вечірні школи Прикарпаття», проведена регіональна науково-практична конференція.

Дослідницько-експериментальна робота. Працівники інституту з 2004 року почали використовувати для планування та організації дослідницько-експериментальної роботи нову класифікацію досліджень: фундаментальні, прикладні, упроваджувальні (за Г. Александровим, В. Гурманом,

І. Макаровською). Це дає можливість у плануванні роботи максимально враховувати специфіку діяльності закладу післядипломної освіти, передбачати можливості використання результатів та рекомендацій фундаментальних і прикладних досліджень. У той час було зроблено першу спробу зафіксувати програмно-цільовий підхід до упровадження системи розвивального навчання Д. Ельконіна-В. Давидова (О. Барабаш, Н. Попович), «Довкілля» В. Ільченко, К. Гуз (О. Мариновська, С. Юсипчук), науково-методичного супроводу проекту «ЧПКМ» (О. Барабаш, А. Мартинець), «Ранкові зустрічі у початковій школі» (О. Барабаш) та ін. Програма науково-методичного супроводу розвивального навчання у 2009 році стала переможцем Всеукраїнського конкурсу інновацій та занесена до картотеки Інституту інноваційних технологій і змісту освіти. Потреба у дослідженнях такого типу не втратила своєї актуальності. Для прикладу: упроваджувальне дослідження за авторською програмою Г. Серман і К. Пальної «Навчання дітей старшого дошкільного віку риторики» передбачає розробку: інформаційно-методичних матеріалів для організації просвіти батьків із даної проблеми; діагностичного інструментарію; методичних порад та рекомендацій.

Упродовж цього періоду у науковій роботі відповідно до річного плану роботи продовжувалася розробка наукових тем та реалізація 19 дослідницько-експериментальних програм, з них всеукраїнського (6), регіонального рівнів (3) та закладу післядипломної педагогічної освіти (10). Працівники кафедр координували роботу експериментальних майданчиків всеукраїнського рівня та Інституту педагогіки НАПН України за програмами, які спрямовані на оновлення змісту освіти, моделювання розвитку ЗНЗ, навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Особливо хочеться відзначити співпрацю інституту та лабораторії сільська школа Інституту педагогіки НАПН України в рамках експерименту «Організаційно-педагогічні засади моделей розвитку сільських загальноосвітніх навчальних закладів» (наук. кер. – В. Мелешко, к. п. н., завідувач лабораторії сільської школи Інституту педагогіки НАПН України, координатор: Л. Келембет, 2009–2011). У рамках науково-методичного супроводу експериментальної роботи розроблено 2 науково-методичних проекти: «Сільська школа» (О. Мариновська, Л. Келембет), «Моделі виховних систем ЗНЗ» (О. Фляк, Л. Келембет). Організовано і проведено Л. Келембет за участі працівників кафедри Міжрегіональний науково-практичний семінар «Моделювання розвитку сільських загальноосвітніх навчальних закладів».

Варто відзначити моделі шкіл, які було розроблено за технологією розробки моделі інноваційного розвитку школи (Г. Щекатунова, А. Цимбалару та ін.) лабораторії інновацій Інституту педагогіки НАПН України в ході дослідно-експериментальної роботи «Підготовка педагогічних кадрів до проектно-впроваджувальної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти» – «Школа векторного проект-дизайну», Бабченська ЗОШ І–ІІІ ст. Богородчанської районної ради (науковий керівник: О. Мариновська, завідувач кафедри менеджменту та освітніх інновацій, д. п. н., професор); науково-дослідницької роботи – «Школа самореалізації», Солотвинський НВК

«Загальноосвітня школа І–ІІІ ст.-ліцей» Богородчанської районної ради (О. Мариновська – науковий консультант школи). Їх досвід роботи широко представлено на всеукраїнському рівні через роботу майстер-класів, міжрегіональні творчі зустрічі керівників шкіл, публікації в освітянських часописах різного рівня тощо)

Дослідницько-експериментальні програми регіонального та рівня інституту більше зорієнтовані на запити педагогів області, регіональний компонент у змісті освіти. Наприклад, регіональний компонент у змісті освіти представлено у дослідженні «Українознавчий аспект у процесі використання мемуаристики на уроках літератури та в позакласній роботі в ЗНЗ» (М. Федунь, к. філ. н., доцент) у процесі якої розроблено та апробовано модель організації дослідницької діяльності, навчальні програми для гімназійних класів, програми з позакласного читання та літератури рідного краю, проведено шкільні, обласні учнівські та вчительські науково-методичні конференції та семінари за підсумками дослідницької роботи (експеримент регіонального рівня).

Можна простежити, що з кожним роком збільшується кількість обласних науково-практичних конференцій, організованих працівниками кафедр у співпраці з методистами, на яких обговорюються актуальні проблеми розвитку освіти Івано-Франківщини. Такі заходи сприяють залученню педагогічних працівників до наукової діяльності.

Науково-методична робота. Активна робота працівників ІІІО з розробки та упровадження інновацій зумовила необхідність переструктурування розділів наукова та науково-методичної робота. Оскільки названі система, підхід, модель в умовах післядипломної освіти тісно пов'язані із здатністю вчителя управляти собою, розвивати та підвищувати ефективність своєї роботи, з'явилася необхідність у тому, щоб систематизувати та виділити заходи щодо самоменеджменту педагогів з упровадження інновацій.

У зв'язку з поширенням різноманітних інновацій в області збільшилася кількість педагогічних працівників, які достатньо про них поінформовані, що зумовлює потребу в збільшенні кількості методичних заходів, спрямованих на глибоке проникнення в суть інновацій, оволодіння їх технологією. Тобто перед працівниками кафедр стоїть завдання – забезпечити достатність когнітивного компонента готовності педагога до інноваційної діяльності. Ці нові вимоги та запити педагогів можна реалізувати шляхом спеціально розроблених тренінг-курсів, які у міжкурсовий період забезпечують повний андрогогічний цикл.

Кафедрою менеджменту та освітніх інновацій розроблено, експериментально перевірено ефективність двох технологій науково-методичного супроводу впровадження освітніх інновацій, зокрема, система проектно-впроваджувальної діяльності та відповідна технологія її здійснення («Підготовка педагогічних кадрів до проектно-впроваджувальної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти» – науковий керівник О. Мариновська, завідувач кафедри менеджменту та освітніх інновацій, д. п. н., професор), які синергетично узгоджуються з традиційною моделлю підготовки педагогів до інноваційної діяльності з використанням локальних форм науково-методичної роботи – семінарів та творчих груп. Розроблено критерії відбору

інновацій, технологію проектно-впроваджувальної діяльності вчителів, діагностичний інструментарій, технологію проектно-впроваджувальної діяльності учителів, діагностичний інструментарій упровадження педагогічних інновацій, зокрема, технологію векторного аналізу готовності вчителів до проектно-впроваджувальної діяльності, науково-методичне забезпечення технології моніторингу впровадження інноваційних технологій у системі роботи обласних (районних, міських) семінарів-практикумів, які застосовуються у професійній діяльності.

Станом на 2011 рік в області упроваджується 62 інновації, які застосовують 1096 кращих педагогів-новаторів, керівників закладів освіти; 38 всеукраїнських програм та проектів.

Висновки. Наукова науково-дослідна робота інституту здійснюється відповідно до системи планування закладом. Для організації науково-дослідницької роботи працівники інституту плідно співпрацюють із різними науковими установами, що допомагає розширювати межі наукових досліджень, сприяє підвищенню якості проведення дослідження. Переважають педагогічні дослідження, зокрема з проблем підвищення професійного рівня педагогів, що цілком відповідає функціям закладу післядипломної освіти. Однак потребує розширення коло тем (проблем) наукових досліджень працівників кафедр, що стосуються суті та змісту сучасних педагогічних інновацій. Науковцям варто ініціювати спільну розробку нових експериментальних програм регіонального рівня, пов'язаних з упровадженням компетентнісного підходу до навчання та виховання, профільного навчання й допрофільної підготовки, психологічного супроводу навчально-виховного процесу, зовнішнього незалежного оцінювання.

Співпраця між науковими та методичними підрозділами інституту щодо науково-дослідної роботи найчастіше охоплює такі форми як індивідуальне науково-методичне консультування, участь у спільних заходах та науково-методичних проектах, спільна (групова) розробка програм, напрацювання продуктивних ідей досліджень; робота над питаннями, що потребують наукового супроводу. Це свідчить про охоплення широкого кола науково-методичних проблем та про відпрацьовані механізми взаємодії працівників у вирішенні особливо складних питань та проблем у науково-дослідницькій роботі.

Актуальні проблеми: Як одну з них, можна виділити підготовку педагогів до науково-дослідницької роботи. Є потреба у спеціальних навчальних програмах для педагогів щодо їх роботи за новими програмами, орієнтирами, стандартами (Базової програми розвитку дитини «Я у Світі»), нові підходи до виховання (І. Бех), які зорієнтовані на реалізацію компетентнісного підходу.

За останні роки відчутною стала необхідність проведення досліджень у межах сучасної педагогічної психології, що впливає з умов психологізації навчально-виховного процесу; розробці сучасного педагогічного інструментарію, який би дав можливість педагогу відстежувати результати навчання і виховання з позицій компетентнісного підходу.

Кленко Сергій Федорович, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії і економіки освіти, проректор із наукової роботи Полтавського ОППО

Організація наукової діяльності ОППО як модель взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик

У світовому контексті поліпшення освіти наукові дослідницькі практики все більше визнаються провідними засобами професійного розвитку вчителя і ефективності загальної середньої освіти. Тому наукова робота працівників Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського (далі – ПОППО) розглядається як засіб і ресурс розвитку системи післядипломної педагогічної освіти (ППО), оскільки лише при високому її рівні можливе ефективне занурення вчителів у дослідницькі практики, реалізація яких і сприятиме, зрештою, зростанню учнівських досягнень. Враховуючи специфіку багатовекторної діяльності інститутів післядипломної педагогічної освіти (ППО) у системі освіти і об'єктивно не центральне місце у ній наукової роботи, її організація у ПОППО розглядається як специфічна модель взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик в освітньому просторі України.

Основні її компоненти такі: прагматичне визначення напрямів наукових досліджень; активна публікаційна діяльність; впровадження інновацій і проведення експериментально-дослідної роботи; проведення науково-практичних конференцій; освітянські виставки; міжнародне співробітництво; інтегральна оцінка і метааналіз наукової роботи; запровадження елементів ефективних моделей взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик.

Усі працівники основної діяльності ПОППО ініціюються Стратегією розвитку ПОППО до наукової діяльності. 40 з 98 його працівників у 2010 р. обрали наукові теми, за якими здійснюють дослідження відповідно до річного плану роботи ПОППО. Всього ж у штатному розкладі ПОППО передбачено 21 посада наукових та науково-педагогічних працівників – працівників кафедр та центрів, тобто наукові структурні підрозділи становлять п'яту частину штату. Результативність експериментально-дослідної діяльності, міжнародних зв'язків і партнерства визначає плідна робота чотирьох кафедр інституту: філософії та економіки освіти; менеджменту освіти; педагогічної майстерності; методики змісту освіти.

У 2008-2010 р. стабілізувалася чисельність науково-педагогічних працівників, які мають вчені звання професора (штатних – 1), доцента (штатних – 6); наукові ступені доктора наук: штатних – 1, сумісників – 5, всього – 6; кандидата наук: штатних – 6, сумісників – 9, всього – 15. Три кандидати наук через відмову МОНМС у 2009-2010 рр. розглядати атестаційні справи працівників системи ППО не змогли претендувати на присудження вченого звання доцента.

Найявні сьогодні у штаті ПОІППО 21 науковець мають такі шифри спеціальностей: 13.00.01 Загальна педагогіка та історія педагогіки – 5; 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти – 6; 13.00.09 Теорія навчання – 1; 09.00.03 Соціальна філософія та філософія історії – 1; 09.00.04 Філософська антропологія, філософія культури – 1; 09.00.10 Філософія освіти – 1; 07.00.01 Історія України – 1; 19.00.07 Вікова і педагогічна психологія – 3; 08.00.05 Економіка, планування, організація управління народним господарством та його галузями – 1; 10.02.01 Українська мова – 1. Аналіз якісного складу науковців ПОІППО за шифрами їх спеціальностей показує, що такий комплект «шифрів спеціальностей» не є достатнім для високого рівня навчальної і наукової роботи інституту, тому в процесі підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів з числа працівників ПОІППО проводиться орієнтація вибору тем дисертаційних досліджень відповідно потреб діяльності ПОІППО. Зокрема, 12 працівників ПОІППО проводять дисертаційні дослідження у різних формах – в аспірантурі, заочній аспірантурі та прикріплення до кафедр. Протягом 2008-2010 р. захищено 2 докторські та 1 кандидатська дисертації.

Організація наукової діяльності опирається на чітке планування технічних завдань та відповідність впровадженої системи управління якістю за стандартом ISO 9001:2009.

Основні напрями наукових досліджень

Перелік наукових тем, за якими працюють наукові та науково-педагогічні працівники ПОІППО, постійно обговорюється та удосконалюється у процесі роботи вченої ради. Напрями наукових досліджень визначає загальна проблема і тема наукової і науково-методичної роботи «Моделі взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик в умовах трансформації українського суспільства». Її мета: встановити механізми розроблення і впровадження моделей взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик в умовах трансформації українського суспільства в світовий освітній простір. Перспективні напрями науково-дослідної діяльності ПОІППО визначені відповідно до сучасних пріоритетів розвитку освіти України та її системи ППО. У центрі наукової роботи ПОІППО дослідження процесів, що наближають *Існуючі Школи* до моделі «*Школи Майбутнього*»: позиціонування і активність школи у громаді і суспільстві; забезпечення діяльності школи та її середовища; підвищення ефективності домінуючих учительських практик; економіка освіти; оновлення змісту шкільної освіти і створення сприятливого здоров'язбережувального навчального середовища; ідентифікація концептуальних рамок організації освіти – філософії, моделі освіти і шкіл; розвиток культур і освіти сучасного вчителя і створення сприятливого професійного середовища; прозоре управління навчальними закладами і встановлення його підзвітності; встановлення справедливого оцінювання у навчальних закладах; технологічне озброєння освітнього процесу. У ПОІППО діє наукова школа інтеграції змісту освіти, яку очолює доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України В.Р.Ільченко, та формується наукова школа з філософії освіти.

Результати досліджень у процесі ППО та науково-методичної роботи у міжкурсовий період інтегруються у планах розвитку шкіл області, які розглядаються не лише як формальний чи неформальний документ, а передусім як система соціально-психологічних установок шкільного колективу, як механізм розвитку системи освіти. Індивідуальний план розвитку школи реалізують 753 ЗНЗ області.

Активно використовуються інформаційні ресурси науково-дослідної діяльності, що надає розвинута комп'ютерна мережа ПОППО, веб-сайт ПОППО (www.ipe.poltava.ua) та електронна каталогізація бібліотечних ресурсів.

Для здійснення наукової роботи і цілеспрямованого самонавчання на допомогу працівникам ППО створено посібник, прагматичний вступ у специфіку практичної роботи науковця в контексті управління знаннями та формування знанневих суспільств, у якому описано нормативне поле, бар'єри, що заважають поступу освітніх досліджень, аналізуються проблеми демаркації наукової і методичної роботи, актуальні напрями наукових досліджень стосовно реформування науки і освіти, підходи до трансформації наукової роботи [1].

Не є секретом, що уявлення як про сутність науки в галузі освіти, так і про зміст і сутність наукової роботи є дуже різноманітними. У схемі взаємодії багатьох видів роботи ПОППО дотримуємося як центру визначення «наукова робота – дослідження з метою одержання наукового результату» (Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»). Форми звітності вимагають чіткого відмежування результатів наукової роботи від методичної роботи, хоча насправді тут межю провести навряд чи можливо. Хоча методика і визначають як сукупність практичних рекомендацій і щось менш ціннісне ніж наукове знання, проте у наш час «наукова методика — це система перекладу теоретичних висловлювань у способи, рецепти практичних дій» [1]. Термін «науково-методична робота», як реакція в пострадянському освітньому просторі на формалізацію методики радянської школи і якому немає відповідника у міжнародній термінології англійською мовою, в українському контексті визначає такі процеси, як «діяльність по виявленню й розробці найбільш ефективних методів, прийомів і форм ... праці, впровадженню їх у практику з метою підвищення рівня роботи»; «сукупність інноваційних, дослідницьких, консультаційних, педагогічних, управлінських видів діяльності» або як «єдність трьох видів діяльності: наукової, інноваційної й властиво методичної». Отже, як бачимо, в усіх визначеннях наукова робота пронизує усі інші види роботи у системі ППО, є засобом доказу їх достовірності.

Інтегральна оцінка діяльності ПОППО

Прямолінійної залежності між рівнем наукової роботи і ефективністю освіти не встановлено. Шукану ефективність на практиці надає визначення загальної інтегральної оцінки наукової, науково-методичної та інноваційної діяльності, яка в ПОППО проводиться за такими критеріями:

- (1) Публікаційна активність працівників інституту.

(2) Аналіз джерельної бази публікацій працівників.

(3) Рейтингові індикатори (питомі показники результативності) наукової, науково-методичної та інноваційної діяльності ПОІППО за рік за «Методикою рейтингового оцінювання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ МОН».

Видавнича діяльність ПОІППО

Наукова робота результується у видавничій діяльності ПОІППО. Довідник, який незабаром буде опублікований, «Бібліографічний показчик публікацій ПОІППО: 1940-2011» містить записи про 2 888 публікацій працівників ПОІППО (ПУВ), зокрема в 1940 – 1992 рр. – 60 публ.; 1993 – 2003 рр. – 1700 публ.; 2004 – 2011 рр. – 1188 публ.; у 2008 – 2010 рр. – не менше 300. Тобто за останні 3 роки працівниками ПОІППО зроблено 10% усіх публікацій інституту за 70 років його історії.

Працюючи над загальною темою наукової і науково-методичної роботи «Моделі взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик в умовах трансформації українського суспільства» працівниками ПОІППО за 2008-2010 роки опубліковано 108 монографій, підручників та навчальних посібників, загальний обсяг яких 686,45 ум.друк.арк., 184 статей у фахових журналах з переліку ВАК обсягом 153,58 ум.друк.арк. Загальний обсяг усіх публікацій в ум. друк. арк. становить 901,58. Зокрема, за останні три роки – 2008-2010 рр. – працівниками ПОІППО видано або взято участь у виданні 17 підручників, навчальних, науково-методичних посібників з грифом МОН України загальним обсягом 178,2 умовних друкованих аркушів.

Основні періодичні видання ПОІППО знаходяться у «переліку ВАК»: журнал «ПОСТМЕТОДИКА» (6 номерів на рік) та журнал «ІМІДЖ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА» (10 номерів на рік). Окрім цього інститут здійснює експериментальні видання: часопис «Освіта Полтавщини» (4 номери на рік), «Наукові записки ПОІППО» (з 2011, по 2 номери) та електронну газету «ПОІППО-Новини», 10 номерів якої щорічно поширюється за електронною підпискою.

Журнал «ПОСТМЕТОДИКА» визначив свою роль як модернізатора освіти, користуючись «дозволом ставити раніше заборонені питання» щодо освіти; і зосереджуючи увагу читачів на ключових аспектах навчального процесу – часові як основному ресурсі, повсякденності як верховної реальності життя та забезпеченні технологічної озброєності особистості (див. http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Postmetodyka/). ПОІППО веде широку перекладацьку діяльність. З англійської мови методистом центру педагогічних інновацій та інформації ПОІППО Л.М. Іщенко здійснено переклад 16 статей, опублікованих у ПМ, зокрема таких актуальних статей іноземних авторів як «Викладання навчальних технологій для вчителів віддалених шкіл Австралії» (2000), «16 шляхів стати ефективним учителем» (2004), «Наукове дослідження як шлях професійного розвитку: думка вчителя», (2005), «Процес становлення фінського курикулуму» (2006), «Кілька правил, які діти не вивчають у школі» (2006).

Серед багатьох видань ПОППО пишається найвагомішими колективними працями: «Антологія краєзнавства Полтавщини» [1], Довідник педагогічних технологій [2; 3], «книгами успіху» з уроків українсько-нідерландського проекту «Громадські платформи освітніх реформ в Україні», у рамках якого за 2007-2009 рр. проведено загалом 127 заходів – семінарів, тренінгів, конференцій, в яких взяли участь 2368 освітянина області [2; 3]. Відзначаючи 70-річчя ПОППО, співробітники інституту в 2010 р. видали монографію «Історія Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського. 1940 – 2010». За підсумками конкурсу «Краща книга Полтавщини» 2011 року їй присуджено I місце в номінації «Краще історико-краєзнавче видання».

Упровадження інновацій і експериментально-дослідна робота

Наукова робота та інноваційна діяльність ПОППО протягом 2008 – 2011 років спирається на результати експериментально-дослідної роботи в навчальних закладах Полтавської області, зокрема, всеукраїнських експериментів, міжнародних і всеукраїнських програмно-цільових проектів. Відзначається позитивна динаміка залучення загальноосвітніх навчальних закладів області до експериментальної діяльності всеукраїнського рівня – від 7 ЗНЗ у 2008 році до 15 ЗНЗ у 2011 році та регіонального – зростання від 18 до 22. Усього у 2010/2011 навчальному році працює 35 експериментально-дослідних майданчиків у системі ЗСО області.

Освітні практики у першому наблизенні – це генеративні відносини, які обумовлюють творення людини і спосіб здобуття і виробництва нею знання. Інноваційні освітні практики в регіоні відшліфовуються у діяльності 35 експериментальних майданчиків за 11 експериментальними програмами всеукраїнського та регіонального рівнів: всеукраїнського рівня – 6 (18 ЗНЗ); регіонального рівня – 5 (17 ЗНЗ) та за такими тематичними напрямками: Управління – 3 (6 ЗНЗ); Виховна робота – 2 (8 ЗНЗ); Навчально-виховна робота – 5 (20 ЗНЗ); Дошкільна освіта – 1 (1 ДНЗ).

Інноваційне середовище у закладах освіти області на сьогодні формується у ході 11 міжнародних та всеукраїнських проектів і програм; 30 регіональних науково-методичних проектів; 16 систем навчання, виховання та управління; 30 інноваційних технологій; багатьох методик та моделей.

Інноваційний пояс ПОППО в освіті Полтавщини утворюють 126 ЗНЗ, які реалізують актуальні інноваційні проекти: «Адаптивна технологія управління» (ліцей №4 м. Кременчука); «Громадсько-активна школа» (27 ЗНЗ, лідер – ЗОШ № 18 м. Полтави); «Здоров'язбережні технології» (ЗОШ № 12 м. Кременчука); «Медіаосвіта» (8 ЗНЗ); «Розвивальне навчання» (10 ЗНЗ, лідер – НВК «Гелікон» м. Миргорода); «Формування лідерських компетентностей» (Ліцей №11, м.Кременчука); «Школа майбутнього» (35 ЗНЗ, лідер – Школа-інтернат для обдарованих дітей імені А.С.Макаренка); «Школа-родина» (43 ЗНЗ, лідер – Березоворудська ЗОШ I-III ст. Пирятинського р-ну).

Окрім цього, 253 ЗНЗ області впроваджують педагогічну технологію «Довкілля» (лідер– спеціалізована школа імені В.І.Вернадського смт. Шишаки).

Про зміст конкретних досягнень освіти області повідомляється у брошурі «Нові горизонти освіти України в Полтавській області» [1], в якій охарактеризовано 29 інновацій, які є в освіті області, 15 змін у ній за останній навчальний рік, 8 здобутків, що напрацьовані в області для поширення по Україні та портрети найуспішніших учнів і вчителів-лідерів області.

Проведення науково-практичних конференцій

Важливими елементами трансферу знань і ланкою системи науково-методичної роботи ІІПО є проведення науково-практичних конференцій (семінарів, симпозіумів тощо). Із метою підвищення їх ефективності розроблено стандарт проведення конференцій у ІІПО. Внаслідок цього у більшості випадків досягається поставлена мета запланованих конференцій – донесення до їх учасників останніх досягнень педагогіки та різних галузей знання, поширення науково-методичних розробок підрозділів інституту в практику роботи, вивчення сучасних передових ідей, концепцій, теорій. ІІПО ініціював і систематично проводить Всеукраїнські педагогічні читання, присвячені пам'яті патрона інституту – видатного математика і педагога М.В.Остроградського. На проведених 11-ти читаннях протягом 1996 – 2011 рр. були обговорені актуальні проблеми методики викладання в сучасній школі у взаємозв'язку із педагогічною спадщиною М.В.Остроградського. Всього ІІПО виступив у 2008-11 рр. ініціатором проведення і провів 5 міжнародних, 15 всеукраїнських та 7 регіональних науково-практичних конференцій. Зокрема, конференції «Актуальні тенденції освіти дорослих у сучасному вимірі» (2010); «Концепції та методичні моделі вивчення змісту освітніх галузей у профільній школі» (2011) сприяли консолідації зусиль дослідників та практиків.

Освітнянські виставки

Працівники ІІПО систематично інформують про свою наукову роботу на щорічних міжнародних освітянських виставках, організаторами яких є Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. З 2004 року за вісім років участі у цих виставках було представлено 30 презентаційних стендів, 500 примірників друкованої продукції працівників ІІПО та педагогів області, розповсюджено 3000 рекламних буклетів. За плідну організаторську роботу щодо інноваційного розвитку освіти України та активну участь у виставках педагогічні працівники ІІПО були нагороджені 25 іменними подяками та дипломами учасника виставок. У 2010 році 14 працівників ІІПО для участі у двох Міжнародних виставках підготували 8 робіт для 4 номінацій, отримали 2 срібні медалі. Виставкова діяльність є каталізатором освітньої галузі, сприяє впровадженню в педагогічну практику передових педагогічних технологій навчання. У масштабах області традиційно проводиться ярмарок педагогічних технологій. Методика виставкової діяльності систематично аналізується у журналі «Постметодика».

Міжнародне співробітництво

Підвищенню рівня наукової роботи сприяє міжнародна діяльність ІІПО. У 2008-2011 рр. здійснено 15 закордонних відряджень 22-х науково-педагогічних працівників ІІПО (39 людино-відряджень). Відбулося

розширення співпраці ПОППО із закордонними освітніми закладами й громадськими організаціями в галузі навчання і досліджень; розширення мобільності, збагачення європейським досвідом працівників ПОППО завдяки участі у міжнародних проектах, наукових семінарах, конференціях і стажуваннях (Росія, Німеччина, Нідерланди, Польща, Словаччина).

Основними ефектами для освіти області цих освітніх подорожей є: видання 20 науково-методичних публікацій, що популяризують досягнення європейської освіти та осмислюють трансфер європейського досвіду, допомагають прискоренню позитивних змін у шкільництві Полтавщини й України; використовуються у проведенні семінарів і тренінгів для освітян області; написанні школами освітніх проектів, зокрема створення обласної мережі ГАШ, проведення лекцій для слухачів курсів ПОППО та презентацій нідерландського досвіду інноваційного розвитку шкіл для освітян Полтавщини й Харківщини.

Реалізовано або реалізується 7 міжнародних наукових і освітніх проектів і програм, співвиконавцем яких є ПОППО. Зокрема, упротягом другого семестру 2010 р. з учителями області працював за програмою Фулбрайта професор Мемфійського університету Лі Алан / Lee Allen, розробник та викладач першого 100% онлайнового курсу підготовки магістрів у педагогічному коледжі за спеціальністю «Інформаційний сервіс шкільної бібліотеки». Його досвід онлайнового навчання, розроблення веб-базованих навчальних інструментів, електронних портфоліо був запозичений працівниками ПОППО.

Метааналіз наукової роботи ПОППО: реальні моделі і ефективні моделі «дослідження-практика»

Перелічені види діяльності показують, що науковці ПОППО дотримуються 3 реальних стереотипних і традиційних моделей «Дослідження – Практика» в освіті:

Модель 1 («ознайомча»): Ознайомлення педагогів із результатами досліджень, що сприяє їх запровадженню у шкільних класах та загальному професійному розвитку.

Модель 2 («політична»): Дослідження визначають для управлінців засади для розробки освітньої політики; інтегральні провідні принципи для навчальної діяльності, що передбачає тривалий процес впровадження результатів дослідження у практику.

Модель 3 («рекурентна»): Експериментальні проекти, якими передбачається постійна рекурентна взаємодія між дослідженням і практикою.

Із різних причин ці моделі переважно є неефективними або ж рідко здійснюються на практиці. Одна із причин їхньої неієвності обумовлена існуючими традиціями проведення наукових досліджень щодо освіти. Для утвердження ефективних моделей в освіті їй необхідно запозичувати ключові елементи дослідництва з успішних галузей (наприклад, з медицини чи електроніки):

А. Встановлення прозорих механізмів для поширення ідей науковців у широку практику.

- В. Прагматичне визначення кола проблем, що підлягають дослідженню.
- С. Упровадження сталої теоретичної основи для освітніх досліджень.
- Д. Створення команд дослідників адекватного масштабу щодо досліджуваних проблем.
- Е. Консолідоване фінансування дослідницьких робіт.
- Ф. Встановлення індивідуальної і групової відповідальності за пропонувані рішення в освіті.

Якщо А) і Е) вимагають відповідного нормативного удосконалення проведення інноваційної і експериментальної роботи в освіті на державному рівні, то інші ключові елементи успішного дослідництва В), С), Е) і F) цілком можуть бути запроваджені в умовах ППО.

Створення команд дослідників

Прикладом створення команд дослідників відповідного масштабу з досліджуваних проблем є науково-дослідницькі проекти ПОППО «Розробка концепції моделей ключових та професійних компетентностей учителя» та «Емоційний інтелект і сучасна школа».

Компетентнісний підхід в освіті розцінюється як сучасна інноваційна стратегія репрезентації знань. Поширення поняття «компетентність» пояснюється бажанням підкреслити використання прогресивних освітніх методів і найкращих управлінських інструментів. Незважаючи на зростаючу популярність компетентнісного підходу в освіті, усе ще немає загальноприйнятого визначення і не знайдено точку відліку, щодо якої можна оцінювати різні підходи у визначенні і використанні терміна «компетентність». Складається враження, що словом «компетентність» граються як теоретики, так і практики, що викликає тривогу не тільки серед учнів, що навчаються за «компетентнісними» освітніми програмами, але й серед розроблювачів стандартів, програм, методів навчання і управління, які декларуються, що засновуються «на компетентностях».

Тому проект «Розробка концепції моделей ключових та професійних компетентностей учителя» зароджувався ще 2008 р., коли в інституті був зроблений перший в Україні переклад Стандартів ЮНЕСКО інформаційно-комунікаційних компетентностей для учителів [1, С.5-25]. 79 публікацій працівників ПОППО присвячено проблематиці компетентностей. Це дозволило виробити мету проекту – здійснення науково-методичного супроводу компетентнісно орієнтованої освіти, вироблення концепції моделей компетентностей учителя відповідно проекту Тюнінг. Наказом ректора від 01.02.2011 р. №30 для виконання проекту створено 19 СДГ (творчих груп), в які увійшло 20 викладачів ПОППО та 140 педагогічних працівників області. Проведено наукові семінари для керівників творчих груп, засідання кафедр з обміну досвідом дослідницької роботи у цьому напрямі. Підібрані матеріали на допомогу учасникам творчих груп (вимоги до оформлення звітних матеріалів СДГ, зразки моделей компетентностей). Розроблені моделі компетентностей стануть інтегральним виразом наукової роботи для об'єднання дослідницьких і освітніх практик і фундаментом розвитку післядипломної педагогічної освіти.

Пропозиції

Потрібно вказати і на стримуючі фактори розвитку наукової роботи в ОІППО. Стабілізації та закріпленню науковців у системі ППО перешкоджає незавершений у правовому полі та на рівні МОНМС України процес легітимізації системи навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти (ППО) як підсистеми вищої освіти, що за своїм значенням не менш значуща, ніж її підсистеми аспірантура чи докторантура, проте державою робота науково-педагогічних працівників ОІППО не визнається як праця у ВНЗ із відповідними преференціями. Щодо внутрішніх факторів – науковці ПОІППО відчувають необхідність систематичної координації тематики наукової роботи ОІППО; інформування про роботу колег у формі публікації анотованих каталогів їх праць, розроблення словників термінології та енциклопедії ППО, що сприятиме становленню сталої теоретичної основи для освітніх досліджень.

Література

1. Клепко С. Ф. Наукова робота і управління знаннями : навчальний посібник / С. Ф. Клепко. — Полтава : ПОІППО, 2005. — 201 с.
- Рижко В.А. Концепція як форма наукового знання. — К.: Наук. думка, 1995.
2. Антологія краєзнавства Полтавщини: Науково-методичний посібник / За ред. П.І.Матвієнка; члени редколегії: Н.І.Білик, А.М.Дяченко, В.Н.Жук, О.О.Новак. — 2-е видання. — Полтава: АСМІ, 2005. — 322 с.
3. Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика [Текст] : довідник : у 2 ч. Ч. 1. А - М / Полтавський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. М. В. Остроградського ; ред. П. І. Матвієнко, С. Ф. Клепко, Н. І. Білик. - 2-ге вид., перероб. і доп. - Полтава : ПОІППО, 2007. - 220 с.
4. Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика [Текст] : довідник : у 2 ч. Ч. 2. Н - Я / Полтавський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. М. В. Остроградського ; ред. П. І. Матвієнко, С. Ф. Клепко, Н. І. Білик. - 2-ге вид., перероб. і доп. - Полтава : ПОІППО, 2007. - 236 с.
5. Освіта і Болонський процес: українсько-нідерландський проект «Громадські платформи освітніх реформ в Україні» : зб. ст. / В. В. Зелюк, С. Ф. Клепко, Л. І. Нічуговська та ін. — Полтава : ПОІППО, 2009. — 256 с.
6. Школа успіху: уроки проекту «Громадські платформи освітньої реформи в Україні» 2007-2009. — Київ : Шк. світ, 2011.
7. Нові горизонти освіти України в Полтавській області: експрес-дайджест / В.В.Зелюк, С.Ф.Клепко, Г.О.Сиротенко та ін. - Полтава : ПОІППО, 2011. — 42 с.
8. Стандарти інформаційно-комунікаційних компетентностей для учителів. Стандарти ЮНЕСКО компетентності вчителів у використанні ІКТ / пер. Іщенко Л.М. // Комп'ютерна грамотність вчителів з точки зору стандартів ЄС: [Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Полтава, 18–20 листопада 2008 р.] / Міністерство освіти і науки України, Полтавський інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського. — Полтава : ПОІППО, 2008. — 96 с.

*Литвиненко Григорій Миколайович,
доцент відділу менеджменту відділення
стратегії розвитку освіти Інституту
інноваційних технологій та змісту освіти
Міністерства освіти і науки, молоді та
спорту України*

Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами в умовах районних (міських) методичних кабінетів (центрів)

Вирішальна роль у розв'язанні нагальних навчально-виховних завдань сучасної школи була і залишається за вчителем. Німецький педагог-демократ, послідовник Песталоцці, Дістервег, аналізуючи складові навчання і виховання, зауважив: «Учитель, образ його думок – от що найголовніше у всякому навчанні і вихованні».

Певно всім знайомий вислів Івана Франка з його реферату «Наші народні школи і їх потреби»: «Учителем школа стоїть...». Але це лише початок глибокої й дотепер актуальної думки мислителя, бо далі він зазначив, що «коли учитель ... неприготовлений, несумлінний, то й школа ні до чого».

Великий гуманіст і видатний педагог Д. К. Ушинський вважав, що «Перед усім і над усе народне виховання потребує людей, здатних до цієї великої справи, потребує народних вчителів – народних не тільки тому, що вони навчають народ і в народних школах, а тому, що вийшли справді із середовища народу, винесли із собою його найкращі характеристичні властивості і найчистіші прив'язаності і просвітили ці прив'язаності істинно європейською освітою. Народні вчителі потрібні нам передусім і понад усе». «Повірте, переконував Костянтин Дмитрович. – в руках тямущого педагога і давні, і нові мови, і всі предмети загальнолюдської освіти не залишаться без користі для розвитку розумових здібностей».

Поряд зі словом «тямущий» словникове гніздо містить такий синонімічний ряд: розумний, поважний, діловий, діловитий, вправний, досвідчений, тобто найкращі характеристики того, що стоїть у центрі навчання і виховання.

Тому науково-методична робота має бути спрямована саме на пошуки і підтримку такого тямущий вчителя, на розвиток його творчого потенціалу, піднесення рівня професійної майстерності, здатності до швидкої адаптації в умовах, що постійно змінюються. Все це можливе за умови, активного використання в процесі її проведення сучасних інноваційних технологій, які б вчитель зміг використовувати в своїй роботі.

Проаналізуємо саме поняття «інновація», яке породило цілу низку нових термінів. Що це таке? У чому його суть? Інновація = ін (лат. *in*... - префікс, що означає заперечення, відсутність чогось, проникнення в щось) + новація (лат. *novatio* - оновлення, зміна, від лат. *novo* – оновлюю) – *нововведення*. Великий український словник дає: Інновація – *нововведення*.

Цікаво, що 12-титомний Словник української мови, 1974 року видання, не містить терміну «інновація», зате він дає: нововведення – те нове, що недавно або тільки-що ввели; новація – нововведення;

новаторство – усе нове, прогресивне, що запроваджується в якій-небудь галузі людської діяльності, в тому числі й в галузі освіти. А. І. Підласий вважає, що «новаторство – це корисне застосування відомого у нових умовах»;

новатор – той, хто вносить і реалізує ідеї, принципи у будь-якій галузі діяльності.

Отже, інновація – неологізм, який породжений сучасністю і означає не що інакше, як нововведення, що завдяки префіксу *ін-* набуло сучасного наукового забарвлення.

Тому інноваційна діяльність, по своїй суті, – це новаторство, а інноваційні підходи (у нашому випадку) – новаторські підходи, які можуть бути реалізовані у формах, методах, структурі, організації науково-методичної роботи, а також стосуватися функцій і способів діяльності працівників науково-методичних установ.

Так, входження України до Європейського і світового простру не можливе без запровадження такого багатоцільового механізму як Європейська кредитно-трансферна та акумулююча система (ECST), яка є однією з ключових вимог Болонської декларації 1999 року. Окремі вищі навчальні заклади України вже мають досить вагомі напрацювання щодо впровадження кредитно-модульно системи, спрямованої на вдосконалення навчальних програм; посилення ролі самостійної роботи студентів та змін педагогічних методик, впровадження активних методів та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

Експериментальні дослідження, які останнім часом проводяться в Україні, зокрема у Дніпропетровській, Харківській та інших регіонах, засвідчують ефективність використання кредитно-модульної системи в процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників та працівників методичної служби.

Одним із способів організації науково-методичної роботи, заснованому на реалізації принципів особово-орієнтованого підходу, можна вважати метод дослідницьких проектів. Суть методу полягає в тому, що один або декілька педагогів (творча група) під керівництвом наукового керівника (представника педагогічної науки) протягом відведеного часу (чверть, семестр, навчальний рік) розробляють і реалізують у своїй педагогічній діяльності певну педагогічну ідею (ініціативу).

Теоретичною базою методу є «метод проектів», розроблений ще в 20-их роках минулого сторіччя американським педагогом У. Кипатриком на основі концепції педагогіки прагматизму видатного американського вченого Джона Дьюї.

Досвід використання методу проектів у процесі науково-методичної роботи накопичено в Донецькій області. Нині наш Інститут реалізує науково-пошуковий проект «Критеріальний підхід до діяльності районних методичних

кабінетів як науково-методичних установ», затверджений наказом МОН України 9 серпня 2010 № 804.

До інноваційних належать також різного виду тренінги – особлива форма навчання в системі науково-методичної роботи, під час якої шляхом активного залучення педагогічних працівників до виконання за певним алгоритмом дій, вправ, операцій та завдань творчого характеру, в результаті чого у них формується та вдосконалюється чітко обмежене коло вмій, навичок або ставлення до чогось. Тренінги, приміром, особливо продуктивно використовуються в процесі реалізації науково-педагогічного проекту «Росток».

Сучасними формами роботи з педагогічними працівниками слід вважати також майстер-класи, тобто заняття за принципом «дивись і роби так, як я». До речі, проведення майстер-класів стало обов'язковим елементом професійних змагань вчителів під час всеукраїнського конкурсу «Учитель року». Майстер-класи успішно впроваджуються в Кіровоградській, Рівненській та інших областях.

У сучасних умовах методичні кабінети покликані підтримувати рівень професійної кваліфікації вчителя, його постійне вдосконалення, бути центрами і координаторами позитивного педагогічного досвіду, сприяти, щоб педагогічні знахідки стали надбанням якомога ширшої педагогічної громадськості, а методисти – тримати руку на пульсі педагогічної творчості, володіти передовими технологіями моніторингу якості освітніх послуг, що надаються педагогічним працівникам, мати надійний інструментарій вивчення результатів впливу кваліфікаційного зростання вчителя на рівень знань, умій і навичок, учнів.

Відтак, поступово, хочемо ми того, чи ні, працівникам методичної служби в умовах інформаційно-освітнього середовища вже недостатньо бути кваліфікованим методистами-предметниками. Їм доводиться все частіше виконувати функції менеджера – керівника, який відповідає за певний напрям діяльності кабінету; організатора справи; тьютора – особи, яка забезпечує розробку та реалізацію індивідуальних освітніх програм, індивідуальне навчання в системі неперервної освіти; модератора – працівника, що має інтуїцію, вміє вести бесіду та дискусію, керувати групою на основі рівноправного партнерства; експериментатора – організатора науково-пошукової роботи в регіоні, «віртуального методиста» – створення мережевого багатофункціонального комплексу, спрямованого на науково-методичну, інформаційну, консультаційну та комунікаційну допомогу педагогічним працівникам тощо.

Відтак, методичний кабінет як науково-методична установа поступово трансформується у сервісний центр щодо надання освітніх послуг педагогічним працівникам, задоволення їхніх потреб і запитів.

Разом з тим, хотілося б застерегти, аби за нагромадженням гучних наукових термінів на зразок: інновація, інноваційні технології, педагогічний аудит, циклограма, методичний міст, траєкторія життєвого успіху, проєктивна технологія, інтерактивні методи, методичний маркетинг, брифінг, креативний,

соціокультурна компетентність, ринг та інше, – не були остаточно поховані чіткі, зрозумілі і прості поняття із життя шкільного колективу (педагогічна рада, державна програма, індивідуальні особливості дітей, педагогічний такт, робота з батьками, психологічні особливості, педагогічні читання тощо).

Адже можна захоплюватися розмаїттям авторських систем і методик, екзотичними формами і методами, але за об'єктивного аналізу в них важко виявити по-справжньому новаторські елементи і кращі результати. Особливо уважно і критично маємо ставитися до заяв, в яких нав'язливо підкреслюються новизна, оригінальність та ефективність нововведень, інноваційних проектів, аби не перетворювати методичні заходи в шоу.

Крім того, є речі, які породжуються нашою інертністю. Адже сьогодні існує техніка, яка може зберігати найцінніше, найкраще і засобами тієї ж техніки бути доступним для широкого кола учителів. Це - Інтернет. На жаль, за рівнем активного застосування Інтернету в освіті Україна знаходиться на одному з останніх місць в Європі, темп комп'ютеризації системи повільний, відповідні державні програми виконують далеко не в повному обсязі. Відтак, сьогодні далеко не кожен учитель може скористатися мережею Інтернет. Сподіваємося, що прийнята Урядом країни програма «Сто відсотків» суттєво зарадить справі.

Нагальною проблемою є організація підвищення кваліфікації для молодого вчителя і вчителя з багаторічним досвідом роботи. Ми не вирішили проблеми наближення місця підвищення кваліфікації вчителя до місця його проживання.

Без перебільшення можна сказати, що таке право не забезпечується у практичній роботі закладів післядипломної педагогічної освіти: ми намагаємося змінити вивіски, назви структурних підрозділів, вживаємо силу силенну наукових термінів, але мало що зробили, щоб змінити форми і зміст науково-методичної роботи, зробити її не тяжким обов'язком, а життєвою необхідністю, законним правом на самовдосконалення, творче і професійне зростання, відчутти себе повноправним членом сучасного суспільства.

Особливої уваги потребує сільський учитель. Його доля завжди була нелегкою. Його життя і праця у всіх на виду. І якщо ще кільканадцять років тому перед сільським учителем знімали шапку вітаючись, то нині така шана поступово зникає. Учитель потребує не тільки підвищення своєї кваліфікації, а й психологічної допомоги, системної методичної роботи безпосередньо на робочих місцях, у конкретних соціальних умовах. Слід визнати, що ми не готові до такої роботи. Щоправда, є й інше. Велика інертність, небажання щось змінити на краще.

Важливим умовою успішного впровадження інноваційних технологій є чітке розмежування функцій методиста як педагогічного працівника науково-методичної установи та працівника органу управління освітою.

Відповідно до Закону України «Про Державну службу», прийнятого Верховною Радою України 16 грудня 1993 року, запроваджено посади спеціалістів, які мають статус державних службовців. Стаття 10 цього Закону визначає основні обов'язки державних службовців, зокрема, здійснення

контролю за додержанням Конституції України та інших актів законодавства в галузі освіти, забезпечення ефективної роботи та виконання завдань закладами та установами освіти, своєчасне і точне виконання рішень державних органів чи посадових осіб, розпоряджень і вказівок своїх керівників тощо.

Завдання працівників органів управління освіти у системі загальної середньої та дошкільної освіти регламентуються також статтями 18 та 36 Законів України «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», а також Типовим положенням про відділ освіти районної, районної у м. Києві та Севастополі державних адміністрацій, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України 11.03.1999 № 347, та Примірним положенням про відділ (управління освіти виконавчого комітету міської ради, затвердженим наказом Міносвіти і науки України від 01.04.2003 № 192.

Конкретні обов'язки спеціалістів як державних службовців відповідно до статті 11 (останній абзац) «визначаються на основі типових кваліфікаційних характеристик і відображаються у посадових положеннях та інструкціях, що затверджуються керівниками відповідних державних органів у межах закону та їх компетенції».

Методисти є працівниками районних (міських) кабінетів (центрів) і відповідно до Переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників, затвердженого постанови Кабінету Міністрів України від 14.06.2000 за № 963, відносяться до категорії педагогічних працівників.

Завдання методистів визначаються статтями 26 і 41 Законів України «Про дошкільну освіту» та «Про загальну середню освіту», а також новим Положення про районний (міський) методичний кабінет (центр), затвердженим наказом Міносвіти і науки України 08.12.2008 № 1119 і зареєстрованим у Мін'юсті України 28.12.2008. Йдеться, головним чином, про науково-методичне забезпечення системи освіти та підвищення кваліфікації педагогічних працівників у міжкурсовий період, розвитку їхньої фахової майстерності та ініціативи.

Напрямки і зміст діяльності методистів відповідно до п. 4.2 цього Положення «визначаються посадовими інструкціями та функціональними обов'язками залежно від їхньої освіти, кваліфікації та наявних штатних одиниць і затверджуються керівником методичного кабінету (центру)».

Таким чином, сучасна нормативно-правова база чітко розмежовує завдання і зміст діяльності працівників науково-методичних установ та органів управління освіти.

Приміром, відповідальність за «харчування, охоплення навчання, відвідування, атестацію закладів, рейди-перевірки навчальних закладів» мають нести спеціалісти відділів (управлінь) освіти, а не методисти методичного кабінету (центру).

Порушення норм чинного законодавства і залучення методистів до виконання не властивих їм функцій заважає виконання прямих обов'язків, часто породжує на місцях конфліктні ситуації. До того ж, Типове положенням про відділ освіти районної, районної у м. Києві та Севастополі державних адміністрації продовжує трактувати методичні кабінети як структурні

підрозділи органів управління освіти, що суперечить статті 42 Закону України «Про загальну середню освіту» та статті 25 – «Про дошкільну освіту» і часто стає причиною непорозумінь між методистами і державними службовцями органів управління освіти.

Новий статус методичних кабінетів потребує пошуків оптимізації взаємодії відділів (управлінь) освіти з ними. Цілком зрозуміло, що методкабінет та його працівники не можуть бути незалежними від відділу (управління), оскільки адміністративні, фінансові та інші важелі впливу знаходяться у відділі (управлінні). З іншого боку, працівники обох установ забезпечують життєдіяльність і розвиток однієї й тієї ж освітньої галузі в районі (місті), маючи притаманні кожній із них принципи організації та функції діяльності. За таких обставин їхні виробничі стосунки мають базуватися, як вважає Поташник М.М., на двох основних принципах – субординації та координації з дотриманням чіткого розподілу повноважень, визначених чинним законодавством та реаліями сьогодення

Фасоля Анатолій Миколайович, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії літературної освіти Інституту педагогіки НАПН України, науковий керівник лабораторії особистісно зорієнтованого навчання літератури

Координація діяльності педагогічних вузів і закладів післядипломної педагогічної освіти в забезпеченні готовності вчителя до особистісно зорієнтованого навчання

Особистісно зорієнтоване навчання все упевненіше стверджує себе як нова парадигма освіти. Однак процес виявився складним і тривалим. Одна з причин (поряд із проблемами теоретичного розроблення питання, фінансового і методичного забезпечення, організації психологічного супроводу та ін.) – психологічна і фахова готовність учителя до організації навчання на засадах ОЗОН.

Аби зрозуміти сутність викликів, що постають перед педагогом, схарактеризуємо ключові ознаки особистісно зорієнтованого навчання.

1. Опертя на суб'єктний досвід учня.

Суб'єктний (життєвий) досвід набувається особистістю у процесі її соціалізації і визначає цілісно-сміслову ставлення до оточуючого світу і до себе. Віднайдення у виучуваному матеріалі особистісних смислів через задіяння суб'єктного досвіду стає потужним внутрішнім мотиваційним стимулом для навчання.

2. Діалогічність.

Тракуємо поняття як атмосферу спільного (учня і вчителя) пошуку відповіді на значущі для обох, пов'язані з виучуваним матеріалом питання.

3. Суб'єкт-суб'єктні відносини учасників навчального процесу.

Суб'єктом називаємо особистість, яка керує своєю діяльністю, осмислює її, усвідомлює себе як діяча. Суб'єкт-суб'єктні відносини є довірливими, партнерськими, товариськими.

4. Ситуативність.

Реалізується суб'єктність як інтегративна якість у певній особистісно зорієнтованій ситуації, яка ставить учня перед вибором (поведінки, вчинку, завдання, рівня домагань тощо), вимогою прояву особистісних якостей, дає змогу повправлятися «бути особистістю».

5. Діяльнісний підхід до навчання.

Теза «знання засвоюються, уміння виробляються лише у діяльності» загальновідома й аксіоматична. Водночас на практиці учитель і учень часто вступають ретрансляторами готових знань.

6. Технологічність.

Особистісно зорієнтоване навчання – це не лише методологія, методика, а й технологія, реалізація якої гарантує одержання кінцевого результату – розвиток особистості учня, становлення його суб'єктності, підвищення рівня навченості, мотивації у ставленні до навчання.

Аналіз зазначених положень засвідчує, що вчитель, аби реалізувати засади особистісно зорієнтованого навчання, повинен:

1. Усвідомлювати необхідність і потребу змін, їхню сутність.

2. Бути ознайомленим із сутністю особистісно зорієнтованого навчання, його ознаками.

3. Знати учня і себе (сформованість Я-концепції, рівень тривожності, суб'єктності, мотивації, переважаючий канал сприйняття, тип мислення, володіння оргдіяльними вміннями та ін.).

4. Мати знання про інноваційні методи, прийоми, технології навчання.

5. Уміти:

- виступати в ролі фасилітатора (організатора, помічника, радника учня);

- створити ситуацію успіху;

- працювати в режимі діалогічності;

- актуалізувати суб'єктний досвід власний і учня;

- учити учня вчитися;

- застосовувати різноманітні інноваційні технології та ін.

Психологічна налаштованість учителя до впровадження особистісно зорієнтованого навчання включає готовність до...

1. ...сприйняття учня як самоцінності.

2. ...зміни пріоритетів (мета навчання – особистісний саморозвиток вихованця; знання і вміння не ціль, а засіб4 головне не їхня сума, а пошук учнем смислів, відкриття себе, світу, свого місця у світі, оволодіння вмінням учитися).

3. ...прийняття нової ролі (наставника, помічника).

4. ...визнання права учня на помилку.

5. ...до непередбачуваності заняття та ін.

Забезпечення фахової і психологічної готовності вчителя до впровадження особистісно зорієнтованого навчання потребує об'єднання зусиль педагогічних вузів, інститутів післядипломної педагогічної освіти, методичних служб різного рівня.

Схематично це може виглядати так:

Обласний інститут післядипломної педагогічної освіти є центром, який координує діяльність. Теоретичний блок перепідготовки вчителя включає: теоретичні курси (спец-, авторські), написання курсових проектів з проблем особистісно зорієнтованого навчання. Практичний – вироблення умінь планувати навчальну діяльність в умовах ОЗОН, проходження практики.

Набуття практичних умінь – одна з ключових складових системи: створення конспекту уроку – відвідання заняття в учителя опорної школи, що володіє технологією (майстер-класу в стінах Інституту) – проведення фрагменту уроку в рамках спецсемінару.

Після навчання на курсах учитель підвищує фаховий рівень шляхом самоосвіти на основі одержаних рекомендацій, у школі молодого вчителя, у складі творчої групи, методичного об'єднання.

Така система діяльності дасть змогу забезпечити фахову і психологічну готовність учителя до реалізації системи особистісно зорієнтованого навчання.

Гавлітіна Тетяна Миколаївна, кандидат педагогічних наук, проректор із наукової роботи, доцент кафедри управління освітою Рівненського ОППО

Інноваційні розробки з управління закладом післядипломної педагогічної освіти та визначення ефективності освіти регіону

У Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти створено умови для науково-дослідної експериментальної роботи та значно активізовано інноваційну діяльність з упровадження новітніх ідей та інноваційної практики.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти визнано підготовку педагогічних кадрів до інноваційної діяльності, яка формується на основі створення цілісної системи науково-методичної та навчально-практичної роботи і характеризується рівнем сформованості компонентів професійного розвитку у їх єдності, що проявляється у прагненні до оновлення методів, форм, засобів, технологій, способів педагогічної діяльності. З огляду на це, в Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ведеться розробка наукової теми «Формування готовності педагогів до інноваційної діяльності засобами післядипломної педагогічної освіти».

Розробка та реалізація моделі підготовки педагога до інноваційної діяльності у системі неперервної післядипломної освіти на різних рівнях дозволяє удосконалити сам процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників, зробивши його впорядкованим та структурованим, а також забезпечує підвищення професійної компетентності вчителів у міжкурсовий період, що сприяє переведенню освітнього процесу в режим постійного розвитку.

Реалізація наукової теми інституту привела до оновлення системи післядипломної педагогічної освіти та структури діяльності інституту. Відповідно розроблено наукову концепцію інституту, основними засадами якої є вироблення нової системи безперервного навчання педагогічних і керівних кадрів на основі:

- забезпечення освіти впродовж життя шляхом інтерпретації, ідентифікації, систематизації професійних знань на практиці;
- підтвердження, інтеріоризації професійних знань та формування готовності до інноваційної діяльності під час курсового навчання та в міжкурсовий період;
- ситуативні та програмовані зміни у професійному розвитку згідно із запитом ринку освіти та за рахунок цільового накопичення педагогічними працівниками нових знань, технологій, техніки та вироблення нової практики.

Відповідно в Рівненському ОППО вдосконалено структуру власної діяльності та створено багатовекторну систему неперервної післядипломної освіти, яка характеризується узгодженими діями всіх структурних підрозділів

інституту та належним рівнем координації науково-методичного супроводу розвитку освіти у регіоні. Відбувається оновлення післядипломної педагогічної освіти в області і за рахунок розробок науково-дослідницьких лабораторій та тимчасових науково-дослідницьких колективів:

- системи безперервного навчання вчителів фізики;
- регіональної моделі НПК методистів на основі КМС та ДФ;
- модульно-накопичувальної системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- моделі педагога-акмеолога;
- системи управління інститутом на основі моніторингового підходу;
- прогностичної моделі мережевої взаємодії методичних служб області.

Наукові розробки в інституті та координація науково-педагогічних досліджень в області виділяються характерними особливостями системного підходу, суть і зміст якого можливо відобразити через взаємозв'язок і взаємопроникність окремих параметрів наукової діяльності:

- положення про науково-дослідницьку лабораторію (НДЛ) і тимчасовий науково-дослідницький колектив (ТНДК);
- програми регіональних (наказ управління освіти і науки облдержадміністрації) та локальних (рішення Вченої ради, наказ по інституту) експериментів;
- науково-консультативні ради і експертні групи з науково-педагогічних розробок;
- проміжні та підсумкові звіти експериментальних навчальних закладів різних рівнів за етапами досліджень;
- урочистості до дня науки (презентація нових досліджень експериментальних навчальних закладів та відзначення кращих науковців, молодих науковців, авторів, педагогів-дослідників, менеджерів науки року);
- Всеукраїнські науково-практичні конференції (2-3 щорічно);
- наукові, навчально-практичні, методичні розробки (понад 100 в рік), посібники;
- науково-методичний журнал «Нова педагогічна думка»;
- виставки («Інноватика в освіті України», «Сучасний навчальний заклад»);
- інноваційна діяльність (апробація та впровадження розробок, нових педагогічних ідей).

До характеристики основних компонентів інноваційної діяльності інституту додаються нові наукові розробки:

- програмування індивідуального професійного розвитку педагога;
- моделювання внутрішньої спроможності педагога;
- моніторинг якості професійної діяльності педагогічного працівника;
- формування правової компетентності керівника навчального закладу;
- підготовка керівника до фінансово-господарської діяльності;
- стратегічне управління освітою району;
- оцінювання ефективності управління загальною середньою освітою регіону.

Науково-педагогічні розробки з галузі управління освітою здійснюються спільно з ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України та спрямовані на розробку теоретичних та технологічних основ оцінювання ефективності управління загальною середньою освітою на міському, районному та обласному рівнях.

Всі структурні і функціональні фактори управління інститутом відбуваються на основі моніторингових досліджень та взаємопов'язані із побудовою кадрової політики в регіоні, що впливає на якість регіональної освіти. Тому важливою умовою інноваційних розробок інституту в подальшому є створення діяльній динамічної системи неперервного професійного розвитку педагогічних і керівних кадрів, яка спонукає на розробку нової наукової теми інституту «Науково-методичні засади професійного розвитку педагогічних і керівних кадрів в умовах випереджувальної післядипломної освіти».

Ковальчук Петро Петрович, проректор із науково-педагогічної роботи та міжнародної діяльності, доцент кафедри управління освітою Рівненського ОІППО

Створення і користування інформаційно-комунікаційним середовищем обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Рівненський обласний інститут формує інформаційно-освітнє середовище регіону. Уже створено освітній портал, який діє на базі управління освіти і науки облдержадміністрації. Із 2009 року у РОІППО функціонує сайт інституту.

На сайті представлено історію інституту, його кафедри, кабінети, науково-методичну та наукову роботу, роботу щодо здійснення моніторингових досліджень якості освіти, розміщено матеріали на допомогу педагогічним працівникам та учасникам зовнішнього незалежного оцінювання.

Оперативно подається інформація про результати предметних олімпіад, нормативна база з актуальних питань функціонування освітньої галузі, анонсуються заходи, які мають бути проведені в інституті.

Зокрема, на головній сторінці представлено анонси найважливіших подій та оперативна інформація про останні новини.

До відома освітян області на сайті розміщено річні та місячні плани роботи інституту, а також звіти про роботу закладу.

Значне місце приділяється висвітленню нормативної бази проведення зовнішнього незалежного оцінювання, організаційних заходів із питань ЗНО, зокрема, реєстрації учасників ЗНО, особливостей проведення пробного тестування, матеріали щодо організації моніторингових досліджень якості освіти.

У розділі «Наукова робота» висвітлено діяльність Ученої ради РОІППО, міжнародну діяльність інституту, роботу науково-дослідних лабораторій, інформацію про науково-практичні конференції, які проводяться у закладі.

Розділ «Нормативні акти Президента України, КМУ, МОН» містить зміст основних нормативних документів, які регламентують діяльність закладів і установ освіти.

Із метою оперативного доступу до інформації учнів сайт дає посилання на електронні версії підручників.

Суттєво представлені на сайту інституту його кабінети. Найбільше матеріалів подано працівниками кабінетів координації методичної роботи, інформаційних освітніх технологій, виховної роботи, роботи з обдарованими учнями, кабінету-центру експертизи та моніторингу якості освіти, управління закладами середньої освіти, дистанційної освіти, кабінету-центру практичної психології і соціальної роботи, інформатики.

Зокрема, освітяни можуть ознайомитися з методичними рекомендаціями щодо викладання навчальних предметів у поточному навчальному році.

Кабінетом координації методичної роботи у категорії «Медіатека» розміщено банк педагогічних технологій, базу даних авторських програм курсів за вибором для загальноосвітніх навчальних закладів Рівненської області, базу даних переможців II туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року», базу даних переможців та лауреатів III туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року», анотовані каталоги VI-IIIV обласного конкурсу-ярмарку педагогічної творчості «Педагогічні здобутки освітян Рівненщини», Банк педагогічного досвіду освітян Рівненщини.

Кабінети іноземних мов та рідної мови, української і світової літератур, початкової освіти представили досвід кращих педагогів; кабінет виховної роботи – орієнтовну програму національного виховання та матеріали для вчителів «Доступно про НАТО»; кабінет початкових класів – методичні рекомендації щодо підготовки до конкурсу «Вчитель року» і поради для створення презентації; кабінет позашкільної освіти – Програму розвитку позашкільної освіти Рівненщини на 2009 – 2015 роки; кабінет управління закладами середньої освіти систематично інформує про заняття обласних шкіл управлінської майстерності, майстер-класів, громадсько активних шкіл.

Кафедрою корекційної роботи підготовлено посібник «Гуманістично-психологічний підхід у роботі з дітьми з особливими потребами», а лабораторією інклюзивної освіти – посібник «Технології навчання дітей з особливими освітніми потребами».

Кабінет інформаційних освітніх технологій розмістив на сайті посібники: «Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічній діяльності», «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі», «Використання спеціалізованих програмних засобів під час вивчення фізики у ЗНЗ», «Електронна дошка 3M Digital Board. Посібник користувача», презентацію «Навігація географічними сервісами та їх застосування у педагогічній діяльності».

Кабінет географії та економіки розмістив методичні рекомендації щодо вивчення стану методичного забезпечення навчання предметів, рівня навчальних досягнень учнів ЗНЗ методистами районних (міських) відділів (управлінь) освіти тощо.

Кабінет математики на допомогу вчителів розмістив тематичне планування уроків алгебри та початків аналізу (10 клас-академічний рівень та профільні класи), презентацію «Особливості підготовки учнів до ЗНО – 2011 з математики», електронні версії підручників алгебри і геометрії для 10 класу, зразки завдань III етапу Всеукраїнської олімпіади з математики (умови та розв'язки для всіх класів).

Кабінет роботи з обдарованими дітьми подає інформацію про підсумки Всеукраїнських олімпіад, турнірів, конкурсів, а також нормативну базу щодо організації роботи з даною категорією учнівської молоді.

У розділах ЗНО, моніторинг якості освіти кабінетом-центром експертизи та моніторингу якості освіти регулярно поновлюється інформація, яка надзвичайно необхідна громадськості: особливості проведення ЗНО, нормативна база з даних питань, правила вступу у вищі навчальні заклади, реєстрація учасників ЗНО, аналітичні матеріали ЗНО та моніторингових досліджень.

Кабінет інформатики дає перелік дисків із програмами навчального призначення, які можна використовувати у навчально-виховному процесі.

Кабінет редакційно-видавничої діяльності і друкованої пропаганди дає можливість ознайомитися з архівом видання РОІППО «Нова педагогічна думка», зареєстроване у ВАК України (Свідоцтво про державну реєстрацію РВ № 545/98 - ПР від 01.12.2009).

Сайт РОІППО здійснює посилання на сайти кабінету-центр практичної психології і соціальної роботи, кабінету інформатики, дистанційного навчання.

Так, сайт дистанційного навчання РОІППО <http://www.do.roippo.rv.ua/> містить нормативні документи з питань освітньої галузі в цілому і організації дистанційного навчання зокрема, вимоги до змісту курсових робіт та рекомендації щодо самостійної роботи слухачів, а також матеріали для організації дистанційного навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації різних категорій.

Сайт кабінету-центру практичної психології і соціальної роботи подає нормативну базу, зокрема Положення про психологічну службу системи освіти України, концепцію розвитку психологічної служби системи освіти Рівненської області на період до 2012 року, накази Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, які регламентують роботу психологічної служби, тематику курсових проектів (рефератів), інформацію про тренінги, семінари тощо.

Важливим для освітян краю є розділ «Корисні посилання», який дає можливість отримати оперативну інформацію із порталів та сайтів інших установ та організацій освіти і навчальних закладів. Серед них – сайти ДВНЗ «УМО» НАПН України, МОНмолодьспорту України, Українського та Львівського регіонального центрів оцінювання якості освіти, освітній портал, систему «Конкурс», сайти різних видавництв.

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти у своїй інформаційній діяльності тісно співпрацює з обласною державною бібліотекою, у розділі якої «Освітній навігатор» розміщено багато матеріалів

для освітян: новинки літератури, досвід педагогічних працівників, інформацію про життя педагогічних колективів, конспекти кращих уроків.

*Мельник Надія Адамівна, завідувач
кабінету координації методичної роботи,
доцент кафедри управління освітою
Рівненського ОІППО*

Інформаційно-методичне забезпечення координації діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів): інноваційний аспект

Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на модернізацію освіти відповідно до вимог часу. Модернізація та реформування освітньої галузі здійснюється на основі зміни методологічних орієнтирів, переходу від технократичної до гуманістичної освітньої парадигми, оновлення змісту, форм та методів, технологій та методик, які забезпечують неперервний процес не тільки професійного, а й особистісного розвитку педагогів.

В умовах модернізації національної системи освіти особливо актуальною стала проблема якості підвищення кваліфікації працівників освіти, зумовлена потребою зростання рівня професійної культури педагогічних працівників як високоосвічених, компетентних особистостей, здатних до роботи в умовах конкуренції, підприємництва і ринкових відносин.

Особливу роль у здійсненні реформ в освіті відіграє вдосконалення науково-методичної роботи в регіонах шляхом реалізації сучасних підходів, насамперед компетентнісного, особистісно зорієнтованого, індивідуального та диференційованого, підвищення їхньої фахової майстерності шляхом ефективного застосування сучасних форм і методів навчання дорослих, систем комп'ютерного навчання та інформаційної мережевої взаємодії. Усе це вимагає скоординованих дій усіх учасників освітньої діяльності, а також соціального партнерства освітян, органів державної влади та самоврядування, громадськості. Основні зусилля мають бути зосереджені на інформаційно-методичне забезпечення координації діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів)

У сучасних умовах реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, яка визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику, яка спрямована на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір, важливого значення набуває діяльність методичних служб, оскільки серед основних проблем зазначено «недосконалість системи підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та управлінських

кадрів; відсутність належного рівня психолого-педагогічного та науково-методичного супроводу навчально-виховного процесу».

Це вимагає модернізації освітньої галузі, сучасного підходу до організації науково-методичної роботи, яка включає активне використання інноваційних технологій та методик, у тому числі інформаційних, інтерактивних форм навчання педагогічних працівників З огляду на це пріоритетним напрямом районних (міських) методичних кабінетів (центрів) має стати формування професійної компетентності педагогічних працівників, удосконалення їх фахової майстерності, розвиток творчої ініціативи, яка характеризується системним експериментуванням, апробацією та застосуванням інновацій в освітньому процесі.

Методичні кабінети потребують принципово якісного інноваційного оновлення. Тому стратегія модернізації регіональної системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, удосконалення їх майстерності спрямована на *мережеву взаємодію, скоординованість дій інституту і методичних служб на регіональному рівні щодо різних напрямів діяльності*. У системі, яка забезпечує науково-методичний супровід дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти області, сприяє розвитку педагогічної майстерності вчителів, діє 20 методичних установ, діяльність яких координується інститутом і основним завданням яких є забезпечення професійного розвитку вчителів у міжквартальний період, формування їх компетентностей.

Оскільки пріоритетним напрямом діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів) є формування професійної компетентності педагогічних працівників, удосконалення їх фахової майстерності, розвиток творчої ініціативи, то успішна реалізація цих завдань можлива за умови якісної підготовки працівників районних (міських) методичних служб для виконання оновлених функцій в умовах інформаційного суспільства.

Нове Положення про районний методичний кабінет (центр) – це важливий компонент нормативної основи для оптимізації моделей методичних служб, кадрової модернізації, удосконалення діяльності з урахуванням регіональних особливостей. Відповідно до нього *розроблено концепцію взаємодії інституту і районних (міських) методичних кабінетів (центрів) для вирішення проблеми якісного методичного супроводу освітнього процесу обласної освітньої системи*.

Структурна модель обласної методичної служби

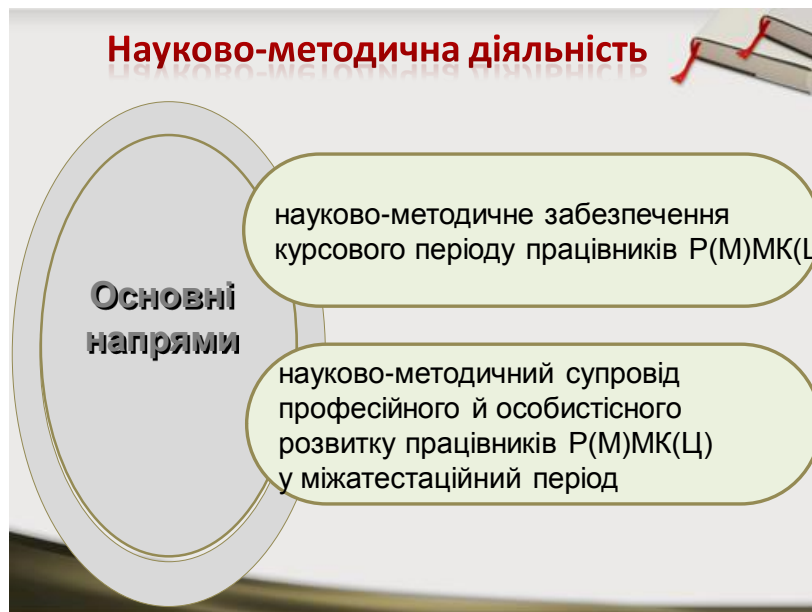

Структурна модель обласної методичної служби включає:

- Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти як основний науково-методичний і координаційний центр;
- 20 методичних установ районного і міського рівнів;
- предметні обласні структурні методичні підрозділи (творчі групи, семінари, школи, майстер-класи, об'єднання, лабораторії, ТНДК, асоціації).

Під керівництвом інституту спостерігається *поступова трансформація методичних кабінетів у структурні підрозділи*, на базі яких створюються науково-методичні, інформаційно-методичні установи, які вирішують на належному науково-методичному та організаційному рівні складні сучасні проблеми реформування системи освіти, підвищують кваліфікацію педагогічних працівників шляхом оновлення змісту і форм методичної роботи, здійснюють під керівництвом інституту післядипломної педагогічної освіти наукові пошуки та експериментальні дослідження.

Відповідно до сучасних пріоритетів в освіті методисти здійснюють також експериментальну, науково-дослідницьку та інноваційну діяльність, науково-методичний супровід профільної освіти, науково-методичний супровід інклюзивної освіти, різноманітні моніторингові дослідження, тому виникає потреба у формуванні їх професійної компетентності для реалізації даних завдань.

Районні (міські) методичні кабінети (центри) стають регіональними науково-методичними центрами системи закладів післядипломної педагогічної освіти, характерною ознакою якої є органічне поєднання стаціонарних форм роботи (курсний період) із методичною роботою, яка забезпечується відповідними методичними кабінетами і центрами у міжтестастаційний період. Тому важливого значення набуває роль мотивуючих факторів постійного зростання професійної компетентності працівників методичних служб.

Основною метою діяльності методичних служб є забезпечення динамічного професійного розвитку педагогічних працівників у межах *взаємодіючої структури*: самоосвіта – науково-методична робота загальноосвітнього навчального закладу – науково-методична робота освітнього округу – районний (міський) методичний кабінет (центр) – Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Серед *спільних напрямів діяльності* інституту та районних (міських) методичних кабінетів (центрів):

- інноваційна освітня діяльність, що передбачає розробку та впровадження навчально-методичного забезпечення загальної середньої освіти,
- науково-методичний супровід педагогічних працівників для здійснення інноваційної діяльності, трансформування наукових ідей у практику діяльності педагогічних і керівних працівників;
- організація пошукових досліджень у галузі розробки і використання інноваційних технологій і методик навчання та виховання, інтерактивних форм навчання;
- участь в організації діяльності експериментальних закладів, підтримка педагогів, які беруть участь в експериментах, проведення інформаційно-пошукової роботи тощо.

На базі чотирьох методичних кабінетів, досвід яких *вивчений і узагальнений*, створено *опорні методичні установи*, у яких функціонують консалтингові центри. Обласними опорними районними методичними кабінетами центрами визнано:

- методичний кабінет управління освіти виконавчого комітету Рівненської міської ради з теми «Методичний відділ управління освіти м. Рівного – центр науково-методичної роботи з педагогами»;
- методичний кабінет відділу освіти Костопільської районної державної адміністрації з теми «Модифікація змісту, форм і методів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в умовах районного методичного кабінету»;
- методичний кабінет відділу освіти Березнівської районної державної адміністрації з теми «Підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів у процесі здійснення інноваційної діяльності»;
- методичний кабінет відділу освіти Дубенської районної державної адміністрації з теми «Інноваційна діяльність методичного кабінету в умовах реформування загальної середньої освіти»).

Опорні заклади функціонують також на базі вивчених досвідів педагогічних працівників, директорів та заступників директорів ДНЗ, ЗНЗ, ПНЗ із пріоритетних напрямів освіти. На їх базі створені консультаційні пункти, проводяться засідання структурних методичних підрозділів із визначених тем, що дозволяє удосконалювати професійну і фахову майстерність педагогічних працівників.

Із метою формування компетентного кадрового складу районних (міських) методичних кабінетів (центрів) *розроблено модель неперервного підвищення кваліфікації працівників РМК.*

Визначено основні форми навчання в міжтестастійний період.

Реалізація компетентнісного підходу в системі підвищення кваліфікації методичних працівників зумовила перегляд акцентів як у змісті, так і в формах навчання (виїзні заняття на базі опорних РМК, НМЦ, рольові та ділові ігри, тренінги, діалого-дискусійні методи, проектна діяльність, ІСЗ, метод кейсів тощо), що спрямовані на удосконалення педагогічної майстерності.

До послуг методистів в інституті створені відповідні ресурси, які сприяють професійному саморозвитку, дозволяють здійснювати особистісно орієнтовану інформаційну підтримку відповідно до предмета чи напряму діяльності.

Ресурси

	20 навчальних аудиторій
	1 актовa зала (180 місць)
	7 навчальних комп'ютерних класи (в т. ч. 3 мобільні)
	17 мультимедіапроекторів
	8 інтерактивних дошок
	12 плазмових телевізорів
	понад 200 комп'ютерів, ноутбуків, нетбуків
	доступ до Інтернету
	40 одиниць копіювальної техніки
	бібліотека (51375 книг), читальна зала (20 комп'ютеризованих робочих місць)

Copyright © Wondershare Software

Для *мережевої взаємодії* робота структурних методичних підрозділів спланована на основі модульного та диференційованого підходів.

У структурі науково-методичної роботи інституту функціонують такі підрозділи: обласна школа резерву методичних працівників, школа новопризначеного завідувача і методиста районного (міського) методичного кабінету (центру); семінари для завідувачів Р(М)МК(Ц) із актуальних тем; теоретичні та практичні семінари для методистів, які координують предмети; школи педагогічного досвіду та школи методичної майстерності на базі носіїв педагогічного досвіду; школа методичного активу; творчі групи з актуальних тем методичної роботи; майстер-класи методистів-новаторів, завідувачів Р(М)МК(Ц) із пріоритетних напрямів методичної роботи; методичні сесії;

творчі методичні лабораторії; фестивалі методичної майстерності, методичні десанти; методичні мости; тренінги тощо.

Щорічно до нового навчального року працівники інституту *організують червневі педагогічні студії*, учасниками яких є працівники районних (міських) методичних кабінетів (центрів) та відділів (управлінь) освіти. Така інноваційна форма роботи дозволяє не лише ознайомитися з новими ідеями та педагогічним досвідом, а й на практиці побачити їх застосування, сформувати вміння впровадження в практику роботи, отримати основні рекомендації щодо роботи у новому навчальному році.

У структурі інституту передбачено *регіональну асоціацію методистів*.

Із метою пошуку шляхів створення оптимальної структури науково-методичної роботи з педагогічними працівниками області, мережевої взаємодії методичних установ, виявлення інноваційного досвіду раз у п'ять років відповідно до наказу інституту та Положення про *огляд-конкурс районних (міських) методичних кабінетів (центрів)* буде проводитися обласний огляд-конкурс *на кращу організацію науково-методичної роботи з педагогічними кадрами*.

Із метою підтримки творчої ініціативи, стимулювання педагогічної творчості та популяризації педагогічного досвіду районних (міських) методичних кабінетів (центрів) планується проведення *фестивалю районних (міських) методичних кабінетів (центрів)*. Переможці даних конкурсів та фестивалів стануть базою підвищення кваліфікації методистів, стажування, адже сьогодні інститут працює над удосконаленням мережевих моделей методичних служб міст, районів області, надання ресурсним (базовим) навчальним закладам пріоритетної ролі щодо додаткових ресурсних функцій – створення бази підвищення кваліфікації методистів, стажування. *Ресурсним закладом* визначається методичний кабінет, який досяг обґрунтованих позитивних результатів, інноваційних за своєю суттю.

Із метою удосконалення діяльності районних (міських) методичних кабінетів, подальшого їхнього інноваційного розвитку, модернізації координаційної діяльності працівники інституту беруть участь у *Всеукраїнському науково-пошуковому проекті «Критеріальний підхід до оцінки діяльності районних (міських) методичних кабінетів як науково-методичних установ»*. Участь у даному проекті сприяла створенню обласної творчої групи із працівників інституту та методистів Р(М)МК(Ц) для проведення наукових пошуків стосовно розроблення критеріїв діяльності методичних кабінетів загальноосвітніх навчальних закладів. Кінцевим колективним продуктом творчої групи будуть методичні рекомендації щодо організації аналітико-експертного оцінювання діяльності методичних кабінетів загальноосвітніх навчальних закладів та збірник діагностичних методик для проведення експертного оцінювання методичної роботи.

Набула нового змісту *спільна діяльність інституту та районних (міських) методичних кабінетів з обласним освітнім навігатором*, метою якого є забезпечення функціонування інформаційно-освітнього середовища на допомогу працівникам методичних служб та педагогам. У рубриці «Освітня Рівненщина», розміщуються творчі здобутки методистів. Зібрано більше 350 навчально-методичних матеріалів.

Із 2011 року започатковано випуск *інформаційно-методичного бюлетеня «Методист»*, зокрема підготовлено тематичні випуски: «Моніторинговий підхід до вивчення стану навчання і виховання», «Технології методичної роботи», «Інклюзивна освіта» тощо.

Із метою формування компетентного кадрового складу інститут узяв на себе ініціативу щодо розвитку професійної компетентності завідувачів і методистів. Розроблено *модель неперервного підвищення кваліфікації працівників районних (міських) методичних служб* на засадах кредитно-модульної системи за очно-дистанційною формою навчання. Метою експериментального впровадження інноваційної моделі є підвищення кваліфікації методичних кадрів на більш якісному рівні, надання можливості кожному методисту для самореалізації у професійному плані, забезпечення управлінської діяльності методистів як менеджерів інноваційних технологій.

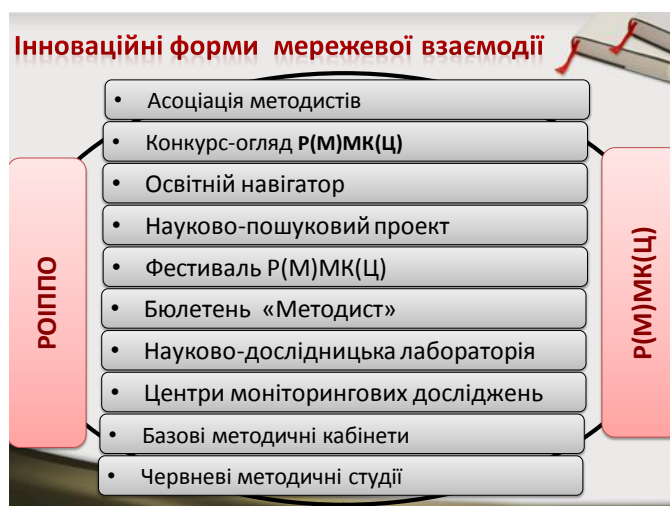
Експериментальний регіональний підхід щодо застосування кредитно-модульної системи дає можливість задовольнити потреби професійного росту

відповідно до індивідуальної траєкторії формування компетентностей кожного методиста, що забезпечує функціонування науково-методичної роботи в контексті сучасної андрагогіки як системи на районному (міському) рівні, сприяє підвищенню результативності та престижу системи післядипломної педагогічної освіти, переходу від традиційних форм навчання до реалізації диференційованих та індивідуальних програм самовдосконалення, саморозвитку і самореалізації, конкурентоспроможності педагогічних працівників районних (міських) методичних служб.

Особлива увага в інституті приділяється *моніторинговим дослідженням*, зокрема: моніторингу професійного рівня педагогічних працівників; стану організації науково-методичної роботи; стану навчально-методичного забезпечення, в тому числі електронних програмних засобів тощо. Щорічно перед новим навчальним роком видається збірка аналітичних матеріалів про результати спільної роботи. Це дає можливість інституту, методичним службам міст, районів використовувати інформацію для аналізу ситуації і прийняття управлінських дій, спрямованих на всебічне удосконалення якості основних напрямів діяльності.

Важливим напрямом діяльності інституту є моніторинг *стану організації науково-методичної діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів)*, педагогічного процесу і навчально-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів, процедура якого дозволяє організовувати і проводити моніторинг за трьома рівнями: управлінським, методичним, педагогічним. Для забезпечення наукового рівня вирішення даного питання працівниками інституту розроблено методичні рекомендації, алгоритми вивчення стану методичної, управлінської діяльності, навчання і виховання, відповідний інструментарій.

Визначено нові формами мережевої взаємодії інституту та методичних кабінетів.

Творчими групами, навчально-методичними кабінетами інституту спільно з методичними працівниками Р(М)МК(Ц) розроблено 76 електронних програмних засоби, які рекомендовані для використання Міністерством освіти і науки України, понад 50 навчальних та навчально-методичних посібників. На допомогу працівникам методичних служб щорічно видається

понад 60 найменувань науково-методичних посібників, методичних рекомендацій з актуальних питань розвитку освіти.

В інституті склалася система постійного консультування методичних працівників Р(М)МК(Ц), педагогів області. Консультпункти з питань інноваційної діяльності, безперервної освіти, профільного навчання, інклюзивної освіти, роботи з обдарованими, здійснення моніторингових досліджень, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій тощо створені на базі кафедр, навчально-методичних кабінетів та центрів. Проводяться консультації в Інтернет-режимі, здійснюється онлайн-спілкування тощо. Активно використовуються такі форми роботи, як веберенції, вебінари.

До послуг методистів в інституті створені спеціальні бібліотечні і ресурсні фонди, медіацентр, центр дистанційної освіти, електронні бази даних.

Сучасний рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє удосконалити професійну майстерність методистів. У науково-методичній діяльності інституту реалізується декілька напрямів використання так званих Інтернет-технологій, зокрема: організація роботи з вивчення та узагальнення педагогічного досвіду освітян; обмін досвідом роботи через веберенції, форуми, електронну пошту тощо; інформаційне забезпечення праці методиста, який працює в інноваційному руслі (електронні банки даних); розповсюдження досвіду роботи фахівців (розміщення в електронному вигляді на web-сторінках освітнього сайту та порталу); вивчення теоретичного матеріалу та практичного досвіду з проблем досліджень та дослідно-експериментальної роботи в Інтернеті тощо. Усі вони сприяють професійному саморозвитку, дозволяють здійснювати особистісно орієнтовану інформаційну підтримку відповідно до напрямку діяльності кожного методиста.

В інституті сформовано обласні банки даних, зокрема: освітніх інновацій (всеукраїнський рівень – 7, залучено 26 закладів та установ освіти; регіональний рівень – 22, залучено 120 закладів та установ освіти); педагогічних технологій, які впроваджуються педагогічними працівниками (27); авторських навчальних програм (199); базових (опорних) закладів освіти з питань інноваційної діяльності (77); педагогічного досвіду (66).

В області створено єдине соціальне інформаційно-освітнього середовище, яке сприяє професійному росту кожного методиста, педагога, якості надання освітніх послуг шляхом організації вільного доступу до цифрових інформаційних ресурсів, навчальних та науково-методичних матеріалів, навчально-методичних комплексів. Організація та підтримка функціонування сайту інституту дозволяє створити єдину платформу для надання освітніх методичних послуг.

Для забезпечення самоорганізації високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі, формування готовності педагога до професійного самовдосконалення й саморозвитку, а через них – до продуктивної педагогічної діяльності в інституті діє тренінговий центр «Рівний-рівному» у Рівному». У структурі центру – семінари-тренінги для методистів, науково-практичні конференції, методичні сесії, видавництво методичної літератури.

Інститутом для працівників Р(М)МК(Ц) *організуються майстер-класи* Ш. Амонашвілі, М. Поташника, В. Шарко, С. Пальчевського, Л. Смольської тощо.

Працівники інституту забезпечують науково-методичний супровід розвитку педагогічних систем навчальних закладів, *надають адресну науково-методичну допомогу методистам*, різним категоріям працівників системи освіти.

Такі шляхи співпраці з РМК дають змогу стратегічно планувати методичну роботу, суттєво змінювати функції і спрямовувати професійний розвиток особистості педагога, надавати йому різноманітні освітні послуги, сприяють розвитку професійної компетентності й конкурентоспроможності методичних працівників.

Новими векторами випереджувального розвитку інституту є також *побудова поля мережевої взаємодії у системі неперервної освіти педкадрів*; модернізація розгалуженої інфраструктури методичної служби на принципах мережевої взаємодії й маркетингу; розроблення нових, більш досконалих критеріїв експертизи освіти в регіоні, механізмів їх застосування у практичній діяльності, впровадження яких сприятиме забезпеченню стабільного функціонування й сталого розвитку системи освіти на Рівненщині, формуванню єдиного інформаційно-навчального середовища регіональної освітньої системи.

Література

1. Боднар О. Експертна оцінка професіоналізму учителя / О. Боднар, Г. Сакевич // Школа. – 2007. – № 2. – С. 8 – 21.
2. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: Монографія / Л.М. Ващенко. – К.: Видавниче об'єднання "Тираж", 2005. – 380 с.
3. Дивак В. Методична робота – складова післядипломної педагогічної освіти / В. Дивак // Директор школи, ліцею, гімназії. К.: – 2003. – № 1. – С. 13 – 14.
4. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною освітою в регіоні: Монографія / Г.В. Єльнікова. – К.: ДАККО, 1999. – 303 с.
5. Єрмола А.М. Технологія організації науково методичної роботи з педагогічними кадрами: Науково-методичний посібник / А.М. Єрмола, О.М. Васильченко. – Харків: Курсор, 2006. – 512 с.
6. Книга методиста. Довідково-методичне видання / Упоряд. Г.М. Литвиненко, О.М. Вернидуб. – Харків: Торсинг плюс, 1996. – 672 с.
7. Литвиненко Г.М. Науково-методичній роботі – сучасну нормативну базу / Г.М. Литвиненко // Рідна школа. – К.: – 2009. – № 1. – С. 63 – 72.
8. Литвиненко Г. Організація діяльності методичних служб району (міста) // Відкритий урок. Плеяди / Г. Литвиненко. – К., 2009. – № 5 – 6. – С. 4 – 9.
9. Литвиненко Г.М. Нове положення – нові завдання методичних кабінетів / Г.М. Литвиненко, К.М. Старченко // Відкритий урок. Плеяди. К., 2009, № 1– 2. – С. 5 – 7.

10. Литвиненко Г.М. Організація і проведення науково-методичної роботи з педагогічними кадрами / Збір. матеріалів досвіду управ, діяльності і метод. роботи. До підсумкової колегії МОН України / Г.М. Литвиненко, К.М. Старченко. – Чернівці: Вид. дім "Букрек". – 2007. – С. 108 – 131.
11. Литвиненко Г.М. Розвиток методичних кабінетів як науково-методичних центрів, додаток "Методист-Best" газети "Управління освітою" / Г.М. Литвиненко, К.М. Старченко – Вид. дім "Шкільний світ", липень, № 7, 2009, число 7. – С. 2 – 14.
12. Литвиненко Г.М. Розвиток районних (міських) методичних кабінетів як науково-методичних центрів. Збір. матеріалів з досвіду управ, діяльності і метод. роботи. До підсумкової колегії МОН України / Г.М. Литвиненко, К.М. Старченко. – Чернівці: Вид. дім "Букрек". – 2007. – С. 85 – 86.
13. Науково-організаційні основи експертизи інноваційної діяльності в регіоні: Науково-методичний посібник / Даниленко Л.І., Паламарчук В.Ф., Зайченко О.І. та ін. / За ред. Л.І. Даниленко. – Логос, 2006. – 196 с.
14. Положення про районний (міський) методичний кабінет (центр). – К.: Інформ. збір. Міносвіти і науки України, № 13, 2009.
15. Пуцов В. Зміни формальні – зміни реальні / В. Пуцов, К. Старченко, Г. Литвиненко. – Видавництво "Шкільний світ", серпень, 2008, № 23, – С. 20 – 23.
16. Старченко К.М. Науково-методична робота з учителями / К.М. Старченко, Г.М. Литвиненко. – К. // Директор школи. Вид. дім "Шкільний світ", № 1, 2007. – С. 57 – 61.
17. Управління інноваційним розвитком районного (міського) методичного кабінету / К.М. Старченко, В.І. Пуцов, Ю.І. Завалевський, Г.М. Литвиненко. – Чернівці: Букрек, 2010. – 344 с.
18. Чернікова Л. Про роботу ОППО, методичних служб міст, районів щодо науково-методичного забезпечення загальної середньої освіти / Л. Чернікова // Директор школи, ліцею, гімназії. – К., 2004. – № 2 – 3. – С. 80

Тригубець Галина Євгенівна, методист кабінету координації методичної роботи, доцент кафедри управління освітою Рівненського ОППО

Інноваційні педагогічні технології як засіб формування методичної компетентності педагогічних працівників

За останні десятиліття у світі відбулися глобальні трансформації, соціально-економічні зміни, стрімкий інформаційно-технологічний розвиток. Усе це не могло не позначитися на освіті, яка за своєю суттю об'єктивно має

бути випереджальною. Модернізація освіти неможлива без реформування такої її складової, як підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Аналіз діяльності методичних служб на місцевому рівні дозволяє виявити тенденцію домінування в методичній роботі колективних, інформаційно-ретрансляційних форм навчання освітян, контролюючої діяльності, формально-стереотипного підходу до реалізації напрямів методичної діяльності продуктивно-перетворюючого, дослідного характеру. Підвищення кваліфікації передбачає якісні зміни у професійній компетентності педагога.

Професійна компетентність – це сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати (застосовувати) необхідну інформацію.

Структурно професійна компетентність учителя, за дослідженнями науковців, має такі основні компоненти:

- спеціальний;
- соціальний;
- особистісно-індивідуальний.

У свою чергу, спеціальний компонент поєднує *науково-теоретичну, методичну та психологічну* складові.

Науково-теоретична складова компетентності охоплює обізнаність у галузі навчального предмета, що викладається.

Психологічна складова компетентності включає диференційно-психологічний компонент у галузі обізнаності з мотивів, здібностей, спрямованості школярів; рефлексію педагогічної діяльності.

Методична складова компетентності передбачає певний рівень майстерності у галузі засобів формування знань, умінь, навичок, ставлень і ціннісних орієнтацій учнів.

Методична компетентність має яскраво виражений прикладний характер і поєднує систему спеціально-наукових, психолого-педагогічних, дидактико-методичних знань, умінь й особистого досвіду в їхньому застосуванні.

Основою для перегляду традиційних форм, змісту та методів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, їх професійного розвитку стали одержані нами в процесі аналізу науково-методичної літератури теоретичні положення, що стосуються як окремих аспектів організації навчання педагогів, так і нового змісту методичної компетентності вчителів.

Розвиток методичної компетентності педагогічних працівників ми бачимо як рівневу модель, що забезпечує індивідуальну траєкторію освоєння педагогом інноваційних педагогічних технологій – процесу інтегрування цих технологій у його професійну діяльність і підтримку його особистісно-професійного розвитку. Тобто, формування методичної компетентності відбувається двома шляхами: власне оволодіння технологіями під час професійної підготовки, професійної діяльності та шляхом застосування їх у навчанні педагогів у міжкурсовий та курсовий періоди.

Формування методичної компетентності педагогічних працівників у Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти

ґрунтується на загальнопедагогічних та андрагогічних принципах і передбачає використання інноваційних педагогічних технологій навчання, які орієнтовані на:

- розкриття перед педагогом додаткових практичних можливостей у результаті освоєння нових умінь і навичок;
- вирішення актуальних проблем «тут» і «тепер»;
- реалізацію принципу «те, як ми вчимо і є те, чому вчимо»;
- участь учителів у процесі навчання;
- контроль досягнень цілей навчання самим педагогом;
- формування конкретних умінь і навичок, необхідних для виконання професійних завдань тощо.

Зупинимося на таких технологіях: педагогічного цілепокладання, соціально-контексної освіти (ТСКО), розвитку критичного мислення, кейс-стаді тощо.

В основі технології педагогічного цілепокладання – нерозривність і гармонійне поєднання принципів наступності й адаптації як необхідної основи гарантованого досягнення у процесі навчання програмно запланованого результату. Дана технологія є досить ефективною для реалізації програми індивідуального розвитку, в основі якої нерозривність єдності поставлених цілей і системно розкритого шляху їх досягнення.

Технологія соціально-контексної освіти (ТСКО), зорієнтована на навчання у контексті життєдіяльності, і дозволяє розглядати реальні можливості професійного росту вчителя, зокрема формування його методичної компетентності. Дана технологія концептуально і змістово заснована на теорії контекстного навчання, при цьому її організаційною формою є рольово-ігровий проект. Зміст і умови професійної діяльності завжди проблемні, а тому у контекстному навчанні одиницею виступає не певна «порція інформації» чи «задача», яка вирішується за зразком, а проблемна ситуація, що передбачає включення продуктивного мислення педагога.

Доволі результативною є технологія розвитку критичного мислення, в основі якої дидактична закономірність, що має назву в педагогіці – дидактичний цикл, а у вказаній технології – виклик – осмислення – рефлексія. В основі даної технології лежать закономірності мисленнєвої діяльності людини. Ця особливість суттєво розширює межі її застосування.

Методичним нововведенням, викликаним змінами в сучасній освіті, став метод «кейс-стаді». Він спрямований не стільки на освоєння конкретних знань чи вмінь, а швидше на розвиток загального і комунікаційного потенціалу педагогічного працівника.

Це далеко не весь арсенал інноваційних педагогічних технологій, який використовують працівники Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти у своїй роботі із педагогічними кадрами для підвищення їх методичної майстерності.

Рег Реванс, спеціаліст із управлінського консультування, вивів закон успішної адаптації: організація і співробітники будуть процвітати до тієї пори, поки темп навчання її співробітників буде вищим (чи дорівнюватиме) темпу

зміни зовнішнього середовища. Ефективність підвищення кваліфікації працівників у будь-якій сфері, і зокрема в освіті, давно прорахована і вже у нікого не викликає сумнівів. Але навчання дорослих людей завжди пов'язано із змінами і перетвореннями, тому ефективним воно буде лише тоді, якщо ведеться з врахуванням не тільки вікових і професійних особливостей, але й особистих інтересів людини, будується на партнерських засадах.

Крутова Наталія Іванівна, завідувач кабінету інформаційних технологій, ст. викладач кафедри методики і змісту природничо-математичної освіти та інформаційних технологій Рівненського ОІППО

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему науково-методичної роботи з педагогічними кадрами

Входження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у різні сфери діяльності людини не оминає і галузь освіти. У зв'язку з цим, викладачі, педагоги нового покоління повинні вміти кваліфіковано вибирати і застосовувати саме ті технології, які повною мірою відповідають змісту і цілям науково-методичної роботи навчального закладу, сприяють досягненню цілей гармонійного розвитку педагога з урахуванням його індивідуальних особливостей та готовності використовувати ІКТ як допоміжний навчальний ресурс.

Законами України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про освіту», «Про вищу освіту», Указом Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні», Національною доктриною розвитку освіти України в ХХІ столітті та іншими офіційними документами передбачається забезпечення ефективного впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання.

Основний напрямок інформатизації України – це створення відкритого навчально-інформаційного середовища, яке передбачає у науково-методичній роботі з педагогічними кадрами: підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, автоматизацію процесів управління, наукової та інноваційної діяльності, бібліотечних ресурсів, розвиток технічної та програмної бази, впровадження ІКТ та дистанційних технологій у навчальний процес, використання Інтернет-ресурсів.

Відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників (Наказ МОН № 930 від 06.10.2010 року), присвоєння всіх кваліфікаційних категорій «спеціаліст», «спеціаліст другої категорії», «спеціаліст першої категорії», «спеціаліст вищої категорії» передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових освітніх ресурсів у навчально-виховному процесі.

У зв'язку з цим особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного викладача на усвідомлення принципово нових вимог до його педагогічної діяльності, готовність використовувати ІКТ як допоміжний навчальний ресурс.

Напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій:

- викладацька діяльність;
- науково-методична діяльність;
- методична підтримка навчального процесу;
- самостійна робота учасників навчально-виховного процесу.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових освітніх ресурсів у професійній діяльності педагога дозволяє оптимізувати зміст навчання, модернізувати методи та форми організації науково-методичної діяльності, забезпечити високий науковий і методичний рівень викладання, індивідуальний підхід у навчанні, підвищити ефективність та якість надання освітніх послуг.

Поряд із традиційними формами методичної діяльності: семінари-практикуми, педагогічні читання, «Круглі столи», школа педагогічної майстерності, майстер-класи, педагогічні студії, тренінги у науково-методичну роботу з педкадрами впроваджуються інноваційні форми. Зокрема, впровадження ІКТ в освітню діяльність здійснюються шляхом використання стандартних та спеціалізованих програм, педагогічні програмні засоби, навчальні E-mail – проекти, розташування в мережі Інтернет, соціальні сервіси Веб 2.0, використання інтерактивної дошки, телекомунікаційні форми: відеомости, відеоконференції, вебінари.

Для створення нормативно-правової бази закладу освіти, аналітичного та методичного супроводу науково-методичної роботи використовується програмне забезпечення:

- текстовий редактор MS Word;
- табличний процесор MS Excel;
- система створення презентацій PowerPoint;
- програма для роботи з електронною поштою, власним розкладом, контактами та завданнями Microsoft Outlook.

Для здійснення наукової організації праці, ефективного досягнення цілей у науково-методичній роботі важливим є здійснення електронного документообігу.

У процесі здійснення науково-методичного супроводу навчальної діяльності важлива не інформаційна технологія як така, а те, наскільки її використання сприяє досягненню освітніх цілей.

Пропонуємо **модель організації навчально-методичної роботи** з педагогічними кадрами щодо використання вчителями інформаційно-комунікаційних технологій.

I етап. З метою вирішення проблеми підготовки вчителя, який володітиме ІКТ-компетентністю, організуються постійно діючі комп'ютерні курси «Сучасний учитель: інноваційний підхід» для вчителів різних предметів.

Такі курси можуть проводитися досвідченими вчителями, методистами як на рівні навчального закладу, так і району (міста).

Очікуваний результат: створення вчителем цифрових освітніх ресурсів із подальшим їх використанням у навчально-виховному процесі.

II етап. Із метою підвищення ІКТ-компетентності педагога в галузі сучасних освітніх технологій у навчальному закладі проводиться постійно діючий науково-методичний семінар.

Організуючи роботу семінару, інформаційний підхід у ході підвищення кваліфікації педагога слід замінити на розвиваюче та особистісно зорієнтоване навчання, самоосвіту. При цьому мають бути створені такі умови, за яких відбувається формування і розвиток особи вчителя, коли йому пропонують не керувати діяльністю учнів, а бути учасником навчально-виховного процесу.

Ця ідея має стати основною у визначенні змісту науково-методичного семінару.

Очікуваний результат: засвоєння проектної технології, технологій модульного та проблемного навчання, дослідницько-пошукова діяльність (власний досвід, участь у проектах).

Діяльність учителя на I та II етапах спрямована на набуття нових знань, пошук нових та генерування власних ідей.

III етап. Практичне використання ІКТ і ЦОР у навчально-виховному процесі, їх зв'язок із сучасними освітніми технологіями. Діяльність на даному етапі відбувається у творчій лабораторії, творчій групі на базі мультимедійного кабінету або комп'ютерного класу.

Консультанти: заступник директора з навчальної чи науково-методичної роботи, керівники методичних об'єднань, учитель інформатики.

Очікуваний результат: проведення уроків, виховних заходів, батьківських зборів із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

IV етап. Створення власної електронної продукції для забезпечення методичної підтримки навчально-виховного процесу. Формування проектної культури окремого вчителя і всього колективу.

Проектування стимулює педагога до отримання нових знань, творчого пошуку, допомагає розвивати ІКТ-компетентність.

Очікуваний результат: реалізація стратегії інноваційного розвитку навчального закладу, створення умов для використання методу проектної та дослідно-пошукової діяльності у навчально-виховному процесі, соціальне партнерство між усіма учасниками освітнього процесу: вчителями, учнями, батьками.

У навчальному закладі розробляється і реалізується система проектів, які спрямовані на модернізацію змісту освіти, управління педагогічним процесом, підвищення кваліфікації педагогів.

V етап. Участь педагогічних працівників у роботі науково-практичних конференцій, семінарів, конкурсів, проведенні майстер-класів, поширенні власного досвіду роботи.

Очікуваний результат: роботу слід побудувати на акмеологічній концепції, де в основу саморозвитку і самоорганізації покладено потребу

людини у нових досягненнях, прагненні до успіху, самовдосконаленні, активній життєвій позиції.

IV і V етапи надають можливість перевірити дієвість інноваційних ідей педагога.

Організація науково-методичної роботи в навчальному закладі в напрямку створення інформаційного освітнього середовища уможливає комплексне застосування ІКТ, що забезпечує справжню інтерактивність навчання. Для ефективного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес використовуються цифрові освітні ресурси (ЦОР).

Сучасні цифрові освітні ресурси:

- Педагогічні програмні засоби, включаючи авторські.
- Програми для проведення тестів.
- Електронні підручники, планшети.
- Колекція ЦОР мережі Інтернет (наприклад, бібліотека електронних наочних посібників).

Інформаційно-комунікаційні технології – це новий вимір у просторі навчання, необхідний помічник викладача, інструмент для досягнення ним педагогічних цілей. Комп'ютер – це лише засіб, який поліпшує роботу викладача. Але спочатку треба докласти чимало зусиль для опанування цим засобом, необхідно творчо проводити підбір матеріалу до навчальної діяльності, переглянути методика викладання з точки зору її застосування, комп'ютерних мереж та можливості наситити навчальний процес мультимедійною інформацією. А серед них – розробка відповідного навчально-методичного забезпечення для використання інформаційно-пошукових систем, мультимедійних, телекомунікаційних та мережевих технологій; формування інформаційної культури педагогічних працівників, їх підготовка до практичного використання засобів ІКТ у своїй професійній діяльності.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових освітніх ресурсів дає можливість вирішувати такі актуальні питання:

- використовувати у науково-методичній діяльності здобутки новітніх інформаційних технологій;
- удосконалювати навички самостійної роботи в інформаційних базах даних, мережі Інтернет;
- інтенсифікувати освітню діяльність, поліпшити засвоєння знань, зробити процес навчання цікавішим і змістовнішим;
- забезпечувати особистісно орієнтований та диференційований підхід у навчанні, реалізацію інтерактивного підходу;
- підвищувати пізнавальну активність за рахунок різноманітної відео- та аудіоінформації;
- здійснювати контроль шляхом тестування і системи запитань для самоконтролю.

У рамках освітнього аутсорсингу (залучення зовнішніх ресурсів із метою надання освітніх послуг) Рівненський обласний інститут післядипломної

педагогічної освіти, загальноосвітні навчальні заклади області беруть участь у проектах, що передбачають використання і впровадження ІКТ:

1. Національний проект «Відкритий світ» <http://www.ow.org.ua/>
2. Intel® «Навчання для майбутнього» <http://iteach.com.ua/>
3. Програма «Інклюзивна освіта» Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» <http://www.ussf.kiev.ua/index.php?go=Inklus>
4. Освітній проект «Електронний щоденник» <http://schoolinfo.com.ua>

Вагоме значення у науково-методичній роботі з педкадрами відводиться телекомунікаціям: відеоконференція, вебінар, Skype - зв'язок. Ці форми роботи стали невід'ємною частиною дистанційної освіти, представлення результатів професійної діяльності.

Із метою реалізації особистісного потенціалу з розвитку ІКТ-компетенції кожному педагогу, спільно із різними ланками методичних структур, необхідно виявити методи, форми та засоби досягнення результату; окреслити шляхи та перспективи розвитку інноваційного досвіду, використовуючи наступний алгоритм: **самоаналіз** → **узагальнення досвіду** (форма представлення – портфолію) → **демонстрація досвіду** (форма представлення – презентація) → **поширення досвіду** (участь у конкурсах, майстер-класах)

До інноваційних форм методичної діяльності та навчально-виховної діяльності відносяться освітні веб-квести, кластери. Завдяки їм відбувається оновлення змісту освіти на основі використання актуальних педагогічних технологій. Ці форми роботи поєднують в собі ідеї проектного методу та ігрових технологій, їх мета – розширення і корекція знань, одержаних із інформаційних джерел і мережі Інтернет, їх інтеграція з різними дисциплінами та галузями наук.

Використання ІКТ, ЦОР надає широкі можливості для суттєвого покращення науково-методичної роботи з педагогічними кадрами, підвищення якості навчального процесу, рівня засвоєння знань, інтересу до навчального процесу в цілому. Напрямки позитивних змін:

- підвищення якості освіти;
- удосконалення науково-методичної роботи;
- підвищення рівня ІКТ-компетентності викладачів.

*Опольський Ігор Валерійович, завідувач
кабінету-центру моніторингу та
експертизи якості освіти, старший
викладач кафедри управління освітою
Рівненського ОІППО*

Створення системи моніторингових досліджень в умовах інституту післядипломної педагогічної освіти

Кабінет-центр моніторингу та експертизи якості освіти є структурним підрозділом Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Працівниками КЦМЕЯО створено мережеву структури взаємодії із

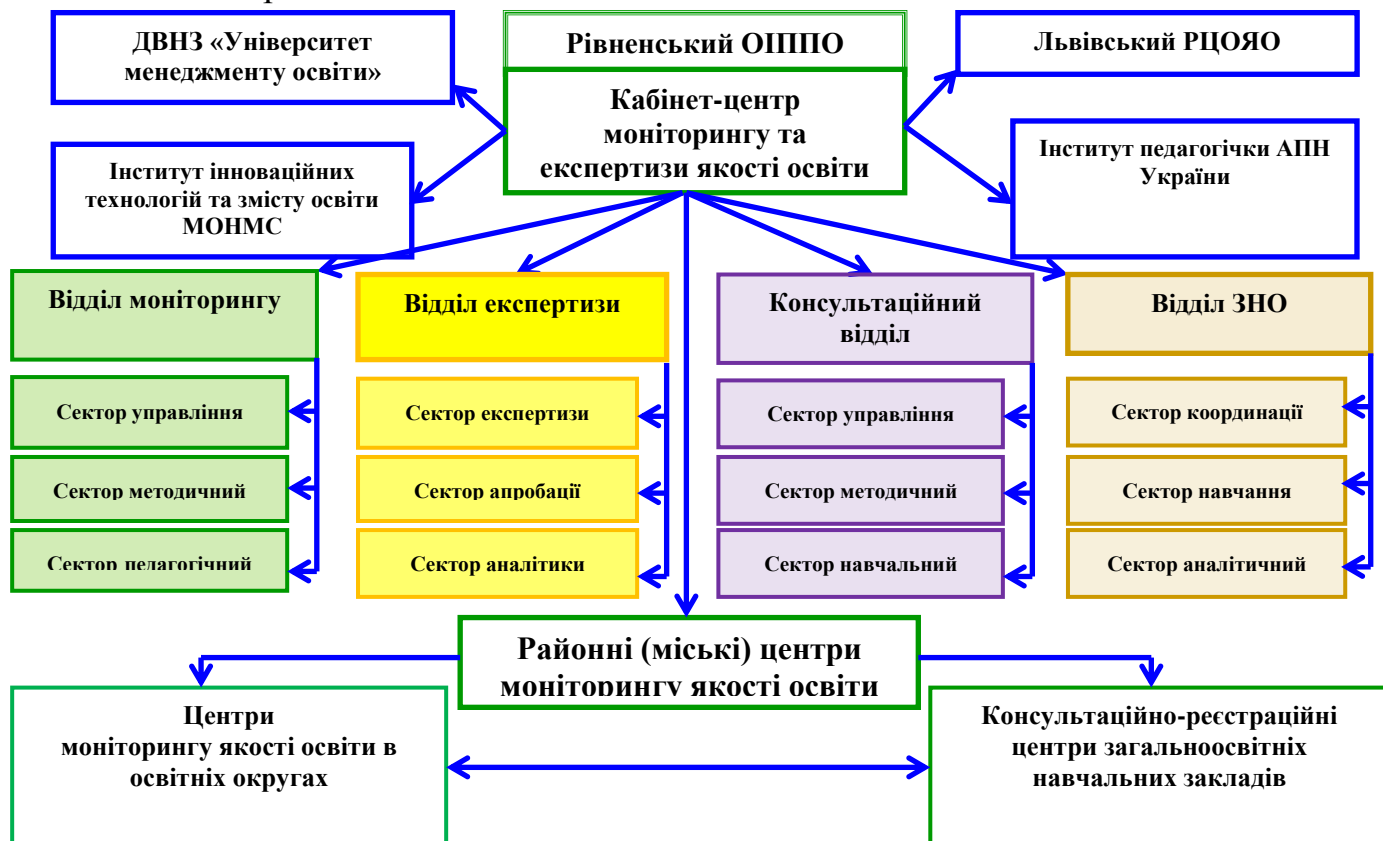
районними (міськими) центрами моніторингу якості освіти та консультаційно-реєстраційними пунктами на базі загальноосвітніх навчальних закладів.

Моніторинг якості освітнього середовища Рівненщини

Структурно-описова модель моніторингу якості освіти Рівненщини

Мета: здійснення моніторингу якості освіти у регіоні;

Завдання: розвиток якості освіти регіону; удосконалення регіональної моделі моніторингу якості освіти; розвиток професійної майстерності педагогічних працівників.

Серед основних напрямів діяльності кабінету-центру моніторингу та експертизи якості освіти Рівненського ОІППО:

1. Створення банку даних з діагностики якості навчального процесу у ДНЗ, ЗНЗ, ПНЗ.
2. Створення банку даних із діагностики якості навчального процесу під час курсів підвищення кваліфікації у РОІППО.
3. Формування обласного банку даних незалежних експертів.
4. Проведення фундаментальних і прикладних досліджень із питань моніторингу якості освіти.
5. Розробка та впровадження нових технологій та методик моніторингу якості освіти.
6. Інформаційна підтримка самоаналізу діяльності з питань якості освіти при підготовці до процедур зовнішнього незалежного оцінювання.
7. Відстеження динаміки щодо якості проходження курсів підвищення кваліфікації у Рівненському ОІППО.
8. Розробка та проведення заходів щодо створення системи забезпечення якості освіти в умовах безперервного навчання.

Працівниками кабінету-центру моніторингу та експертизи якості освіти проведено низку моніторингових досліджень із питань: моніторинг рівня професійної компетентності педпрацівників; моніторинг психічної готовності вчителя до інноваційної діяльності; моніторинг стану інклюзивної освіти; моніторинг профільного навчання; моніторинг рухової активності учнів; моніторинг адаптації молодого вчителя до шкільного середовища; моніторингове дослідження щодо покращення якості видань ДІВПВ «Педагогічна преса»; моніторинг якості навчальної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів; рівня комп'ютерної грамотності учнів 11-х класів; моніторинг розвитку освіти у ЗНЗ тощо.

Працівниками кабінету-центру моніторингу та експертизи якості освіти Рівненського ОППО проводяться навчальні семінари, наради, навчання, webінари з питань моніторингу освіти, моніторингу якості освіти, експертної діяльності, зовнішнього незалежного оцінювання. Здійснюється надання oh-line консультацій.

Широко представлена видавнича діяльність кабінету-центру моніторингу та експертизи якості освіти: за результатами всіх моніторингових досліджень, проведених експертиз, зовнішнього незалежного оцінювання видаються інформаційні, інформаційно-аналітичні збірники, вісники. Поширеною є щорічна практика випуску збірника рекомендованої літератури з питань моніторингу, експертизи та зовнішнього незалежного оцінювання.

*Сидоренко Вікторія Вікторівна, доцент,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри педагогіки, психології та
педагогічної творчості Донецького ОІППО*

Організація неперервного розвитку педагогів за індивідуальними освітніми траєкторіями на всіх етапах міжтестастійного періоду

Кожна особистість неповторна, відрізняється власними потребами, цілями, інтересами, мотивами, задоволення яких передбачає індивідуальні способи, форми, підходи до підвищення професійного та особистісного рівня. На жаль, ця теза проголошена лише формально, а ми самі в багатьох випадках демонструємо неготовність до інноваційних змін, перетворень. Наталія Георгіївна Протасова в монографії «Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку» щодо місії системи післядипломної освіти в організації навчального простору розвитку педагогічних працівників слушно наголошує: «Мета післядипломної освіти полягає не в усередненні рівня розвитку педагога, а в допомозі кожному досягти найвищого для себе рівня... Тому диференціація змісту і методики навчання – це єдиний можливий шлях досягнення його індивідуалізації».

Професійний розвиток вчителя в системі післядипломної освіти являє собою цілеспрямований і поетапний процес фахового становлення, саморозвитку та самореалізації особистості, що характеризується неперервністю, системністю, динамізмом і циклічністю та передбачає *ефективний науково-методичний супровід з урахуванням навчальних потреб, мотиваційних детермінант педагога, рівня його професійної майстерності* тощо. Цей процес можна схематично представити у вигляді ієрархічної освітньої «драбини» сходження особистості до певних професійних досягнень, результатів, витки якої піднімаються від нижньої, репродуктивної (грамотність, освіченість) до верхньої «планки», професійного рівня, творчого, інноваційного, рівня авторської методичної системи (професійна компетентність, педагогічна майстерність, професійна культура). Один виток відповідає цілеспрямованому самовдосконаленню за певний період часу, а кожний наступний зумовлений мобілізацією суб'єктом своїх потенційних можливостей, здібностей, потреб.

Ідея освіченості педагогів протягом усього життя – інноваційна, але поступи, механізми її впровадження переважно традиційні, застарілі, що не відповідають вимогам часу, викликам суспільства й освіти.

У *Концепції освіти дорослих в Україні на 2011-2015 роки* наголошується, що «освіта дорослих – складова системи неперервної освіти, метою якої є соціально-економічна адаптація дорослої людини до перетворень, що відбуваються в суспільстві; пролонгований процес і результат розвитку і виховання особистості засобами реалізації освітніх програм і послуг протягом життя». Отже, неперервна освіта передбачає не тільки підвищення рівня педагогічної майстерності через курси підвищення кваліфікації, а організацію

неперервної самоосвіти, самореалізації та самовдосконалення з урахуванням індивідуальних професійних цілей, потреб, мотивів, інтересів педагога, а також вимог і цілей освітньої організації. В умовах неперервної післядипломної освіти педагогічні працівники виступають цілісними *суб'єктами професійної діяльності, активними, вільними й відповідальними у проектуванні, здійсненні та творчому реформуванні власного професійного розвитку*. Бути конкурентоспроможним учителем на сучасному ринку освітніх послуг – означає володіти необхідними компетентностями, професійно значущими здібностями і якостями, навичками, професійно-педагогічними ціннісними орієнтаціями, витримувати конкуренцію на ринку освітніх послуг інформаційного суспільства тощо. В умовах неперервної післядипломної педагогічної освіти вчитель має навчитися самостійно планувати індивідуальну освітню траєкторію з урахуванням як власних професійних потреб, можливостей, індивідуальних особливостей, так і запитів суспільства та освітньої організації, творчо опановувати знання, застосовувати їх в конкретних навчальних і життєвих ситуаціях, критично осмислювати здобуту інформацію, оволодіти вміннями й навичками саморозвитку, тобто має бути зорієнтований на досягнення вершини професіоналізму, основними чинниками якого виступають творчість, самонавчання, самовдосконалення, самопланування і самоконтроль.

В результаті осмислення методологічних засад *нової освітньої парадигми* кожен педагогічний працівник має навчитись:

- проектувати особистісно-значущу систему самоорганізації та саморозвитку;
- самостійно планувати професійне зростання з урахуванням власних педагогічних здібностей, якостей і потенційних можливостей, поведінкових моделей, ціннісних установок, освітньо-особистісних потреб і запитів;
- визначати найближчі й подальші перспективи професійного розвитку;
- вести самостійно-творчий пошук професійно значущої інформації,
- використовувати власний досвід (соціальний, професійний, особистісний) в якості джерела навчання.

Тобто, педагог має *навчитись вибудовувати акмеологічну професійну позицію*, бути зорієнтований на досягнення вершини професіоналізму, основними чинниками якого виступають творчість, самонавчання, самовдосконалення, самопланування і самоконтроль.

З цією метою в Донецькому регіоні створено *цілісний освітній простір на основі комплексного поєднання курсової підготовки та системи заходів міжкурсого періоду* з урахуванням індивідуальних професійних цілей, потреб, мотивів, інтересів педагога, вимог і цілей освітньої організації, а також розвитку освіти регіону, що передбачає варіативну систему підвищення кваліфікації: *вертикальну диференціацію навчання* (знаходження оптимального поєднання педагогічних парадигм з урахуванням кваліфікаційних категорій, досвіду роботи, професійної направленості) і *горизонтальну диференціацію навчання* (проектування всього навчального процесу з максимальним

урахуванням психофізичних особливостей дорослих, педагогічної майстерності, професійної компетентності).

Максимально індивідуалізувати процес неперервної освіти, вибрати найефективніші і найзручніші для педагогічних кадрів шляхи і способи зростання допомагають *індивідуальні освітні траєкторії*.

Індивідуальна освітня траєкторія (ІОТ) або індивідуальний маршрут – специфічна інновація в системі підвищення кваліфікації, що передбачає окреслення перспективи формування й подальшого професійного зростання педагога, напрямків, засобів, форм підвищення кваліфікації, прогнозування імовірних ризиків на цьому шляху і засобів їх подолання. *Індивідуальні освітні траєкторії забезпечують розширення можливостей освітнього простору, вибір найефективніших і зручних для педагогічних кадрів шляхів і способів неперервної освіти, зростання професійної компетентності, кваліфікації і конкурентоспроможності педагогів на ринку освітніх послуг.* Індивідуальні освітні траєкторії допомагають врахувати індивідуальні потреби й особистісно-професійні запити педагога, його досвід та рівень підготовки, психофізіологічні й когнітивні особливості, спрогнозувати розвиток за індивідуальними освітніми програмами, простежити траєкторію професійного зростання вчителя на кожному етапі міжатастаційного циклу тощо, отже, максимально індивідуалізувати навчальний процес, впровадити андрагогічну модель підвищення кваліфікації на засадах компетентісного та особистісно-зорієнтованого підходів. Реалізуючи індивідуальну освітню траєкторію, учитель може найбільш повно реалізувати свій творчий підхід до відбору змісту, вибору методики і технології викладання (відповідно до індивідуальних особливостей: темпераменту, характеру тощо), більш повно враховувати й зреалізовувати у своїй діяльності компетентісний підхід, відстежувати результати освітнього процесу. Учитель на основі цілепокладання проектує особистісно-значущу систему самоорганізації та саморозвитку на курсовому етапі, індивідуальну освітню траєкторію в результаті осмислення методологічних засад нової освітньої парадигми, урахування власних педагогічних здібностей, якостей і потенційних можливостей, поведінкових моделей, ціннісних установок, освітньо-особистісних потреб і запитів, визначає найближчі і подальші перспективи, веде самостійно-творчий пошук професійно значущої інформації, творчо формулює проблему для дослідження, використовує власний досвід (соціальний, професійний, особистісний) в якості джерела навчання.

Принципи, що мають зреалізовуватися в процесі вибудовування і реалізації індивідуальних освітніх траєкторій протягом всіх етапів міжатастаційного періоду:

1) системність, вертикальна й горизонтальна цілісність неперервного освітнього процесу;

2) інтеграція формальної, неформальної та інформальної освіти, навчальної, практичної і самоосвітньої діяльності;

3) урахування змісту навчальних потреб педагога на різних стадіях життєвого циклу;

4) єдність професійної, загальної та гуманітарної освіти тощо.

Творчою групою працівників Донецького облППО розробляється Положення «Забезпечення неперервного професійно-особистісного розвитку педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями в міжтестастійний період». Положення зrealізовує основні стратегічні орієнтири і завдання програмно-цільових проєктів облППО, зокрема «Модернізація системи післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентісно орієнтованого підходу», «Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в інституті післядипломної педагогічної освіти» тощо.

Мета Положення:

- створити в регіоні єдиний освітній простір, що відповідає інноваційним соціокультурним вимогам, потребам сучасного ринку праці, викликам суспільства й освіти зокрема;

- розробити інноваційну модель неперервного розвитку педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями;

- подати акметехнологічне забезпечення неперервного професійно-особистісного розвитку педагога за індивідуальними освітніми траєкторіями;

- розробити ефективний науково-методичний супровід неперервного зростання педагогів за індивідуальними освітніми траєкторіями на основі особистісно зорієнтованої, компетентісної парадигми;

- створити систему мотивації педагогічних працівників до неперервного професійного розвитку, реалізації індивідуальних програм самовдосконалення, саморозвитку і самореалізації педагогічних працівників.

Шлях *неперервного професійно-особистісного зростання вчителя*, формування і вдосконалення професійної компетентності може складатися з таких *індивідуальних освітніх траєкторій*:

- 1) індивідуальна траєкторія виявлення індивідуально-особистісних і професійних установок вчителя, рівня професійної компетентності, сформованих компетенцій, мотивації професійного зростання;

- 2) індивідуальна траєкторія здійснення варіативного вибору у багатовимірному диференційованому освітньому просторі цілей і засобів професійного розвитку, планів, програм, проєктів, спецкурсів, факультативів, наукових керівників;

- 3) індивідуальна траєкторія вивчення модульних навчальних програм підвищення кваліфікації як системи кредитних (змістових і варіативних) модулів із вибором індивідуальних рівнів і термінів опанування матеріалу;

- 4) індивідуальна траєкторія щодо організації самостійної та індивідуальної роботи на основі розробленого комплексу навчально-методичних матеріалів, додаткової електронної бібліотеки, завдань;

- 5) індивідуальна траєкторія планування і створення методичного продукту курсової підготовки;

- 6) індивідуальна траєкторія поглиблення професійних компетенцій, застосування набутих знань в післякурсівий період, у практичній площині;

7) індивідуальна освітня траєкторія планування і створення методичного продукту міжатастаційного циклу.

Отже, *індивідуальна освітня траєкторія – це результат реалізації професійно-особистісного потенціалу педагога через здійснення відповідних видів діяльності на всіх етапах професіоналізації.*

Проектування та реалізація професійного та особистісного розвитку педагогічних кадрів за індивідуальними освітніми траєкторіями мають ґрунтуватися на інноваційних вимогах суспільства й освіти, потребах сучасного ринку праці, теоретичних положеннях андрагогічного та компетентнісного підходу до організації процесу, науково обґрунтованій моделі запровадження системи неперервної освіти.

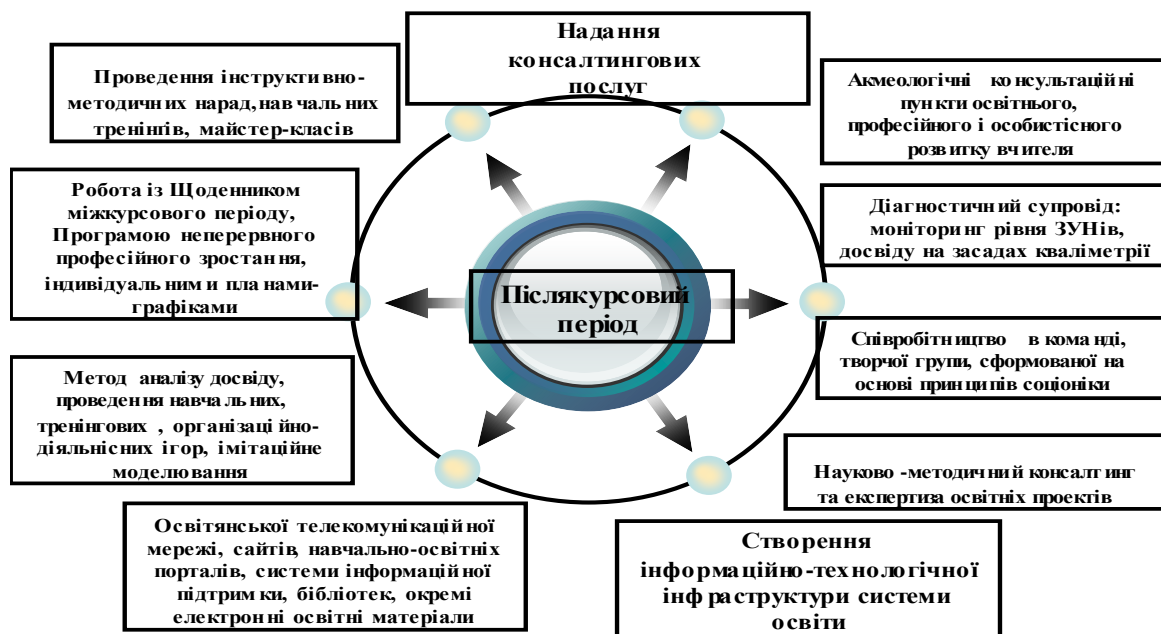
Як специфічна інновація в системі підвищення кваліфікації *індивідуальна освітня траєкторія вчителя на власне курсовому етапі* передбачає вивчення слухачем модульної навчальної програми курсів як системи кредитних (змістових) модулів, варіативних модулів з урахуванням власних можливостей, потреб, вибір параметрів навчання, тобто індивідуального темпу, рівня, терміну опанування матеріалу, планування самостійної та індивідуальної роботи.

Така структура організації діяльності педагогів у міжатастаційний період надає потужний імпульс до розвитку методичної служби всіх рівнів, тому що методична робота з педагогічними кадрами спрямована на формування професійної компетентності, збереження та розвиток творчого потенціалу всього колективу, вироблення інноваційного стилю діяльності, підготовку вчителів до пошукової роботи, стимулювання їх до самоосвітньої діяльності. *Місією методичних служб як науково-методичних осередків освітнього простору районів і міст є розробка і здійснення науково-методичного супроводу неперервного зростання педагогів і педагогічних колективів на засадах компетентнісного, андрагогічного і акмеологічного підходів, ураховуючи потреби, інтереси, мотиви як окремої особистості, так і вимоги суспільства; пошук принципово нових рішень щодо наступності й цілісності професійного становлення особистості; посилення індивідуального підходу в освіті тощо (див. табл. 1).*

Науково-методичний супровід – це цілеспрямований, поетапний, змодельований, системний процес навчання педагогічних кадрів, метою якого є створення умов для реалізації потреб і можливостей педагогів, мотивація до навчання протягом життя, результатом – готовність учителя до інноваційної, творчої результативної діяльності, оволодіння інноваційними підходами та технологіями.

Отже, потрібна розробка акметехнологічного забезпечення професійно-особистісного розвитку педагога за індивідуальними освітніми траєкторіями, що включає систему засобів впливу на розвиток особистості та функціонує в параметрах цільового, технологічного й результативного компонентів процесу розвитку людини як суб'єкта професійної діяльності.

Модель науково-методичного супроводу розвитку педагогічних працівників за ІОТ у міжтестастійний період

Колосова Людмила Миколаївна, директор науково-методичного центру Вознесенської міської ради Миколаївської області

Неперервне професійне вдосконалення педагогічних кадрів в умовах науково-методичного центру

На сучасному етапі інтенсивне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сферу освіти є одним із національних пріоритетів. Президент своїм Указом «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» оголосив 2011 рік в Україні роком освіти та інформаційного суспільства. В умовах становлення і розвитку високотехнологічного інформаційного суспільства постає необхідність у стовідсотковому впровадженні в навчально-виховний процес інформаційно-комунікаційних технологій. У серпні 2010 року прийнята Концепція Державної цільової програми «Сто відсотків» на період до 2015 року.

У межах державної інформаційної політики управління освіти та науково-методичним центром міста Вознесенська закладені основи і умови для підвищення комп'ютерної грамотності педагогів.

Практична реалізація міської інформаційної політики проявилася в комп'ютеризації закладів освіти, створенні МНБК «Комп'ютерний центр»,

який на сьогоднішній день став осередком використання комп'ютерних технологій у різних сферах освітянської діяльності.

Спочатку «Комп'ютерний центр» був створений для навчання учнів тих шкіл, в яких не було комп'ютерних класів, пізніше – постала гостра необхідність навчання і вчителів, адже вони були зовсім не готові до інновацій у сфері ІКТ; відсоток педагогів, які володіли комп'ютером був ще дуже малий, не говорячи про використання його на уроці.

Тому науково-методичний центр ініціював проект трансформації МНВК «Комп'ютерний центр» у інформаційно-ресурсний центр зі створенням єдиного методичного інформаційного простору для вчителів міста, який трактувався як відкрите середовище системи освіти, доступне для всіх бажаючих, яке б надавало максимум корисної освітньої і пізнавальної інформації та забезпечувало б доступ до навчання всіх категорій педагогів.

Для успішної реалізації цього проекту було сплановано і організовано ряд методичних програм та заходів, які ефективно діють і сьогодні.

Першим кроком стала розробка єдиного алгоритму підготовки вчителів міста до роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями.

Другим кроком було запровадження такої форми методичної роботи як салон інновацій, який сприяв ознайомленню вчителів із новим програмним, програмовим та навчально-методичним забезпеченням викладання базових та профільних предметів. Творчі зібрання салону і сьогодні проходять один раз на місяць у формі презентації перспективного досвіду роботи вчителів, інноваційних ідей, методичних знахідок, творчих надбань із проблем використання ІКТ.

Третій крок. За результатами спільної діяльності методистів та педагогів «Комп'ютерного центру» сформована єдина інформаційна база методичного забезпечення викладання шкільних предметів. Компонентами методичної бази є розробки уроків для різнопрофільних класів, в яких навчаються діти з різним рівнем розвитку. Вони доповнюються мультимедійними презентаціями, тестовими завданнями, Інтернет-сайтами, мультимедійними підручниками, друкованими матеріалами. Для поглибленого вивчення тем створюються додаткові матеріали у електронному вигляді. Кожний вчитель міста, який вирішив провести урок із застосуванням інформаційних технологій, може вільно користуватися матеріалами методичної бази.

На сьогоднішній день вже створено банк таких уроків для вчителів інформатики (6796 методичних одиниць), математики (3046 методичних одиниць), фізики (1295 методичних одиниць), хімії (3865 методичних одиниць), історії (1205 методичних одиниць) та української мови (897 методичних одиниць). Ця робота дуже кропітка і проводиться поступово. Кожного року відпрацьовуємо два-три предмети, на 2011 рік заплановано поповнення методичної бази уроками іноземної мови та правознавства. Таким чином, через декілька років будемо мати потужну ресурсну базу з усіх предметів. Основними критеріями інформаційної методичної бази є її актуальність, наукова новизна та практична цінність.

Четвертий крок. На базі «Комп'ютерного центру» методисти проводять майстер-класи для вчителів різних предметів і навчають їх користуватися програмними педагогічними засобами та програмним середовищем «Конструктор уроку». Навчання відбувається поступово, від одного предмету до іншого. Таким чином охоплюються вчителі-предметники всіх дисциплін. Як результат – маємо активне використання цих засобів у навчально-виховному процесі.

П'ятий крок. Реалізуючи спільну ініціативу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту та корпорації Microsoft щодо навчання учителів різних предметів основам інформаційно-комунікаційних технологій за програмою «Партнерство в навчанні», методисти проводять курси, семінари-тренінги, консультації. Внаслідок реалізації цього проекту навчено майже 100% педагогів ЗНЗ, на 2011 рік плануємо завершити цю роботу і з педагогами ДНЗ.

Шостий крок. Успішно реалізується міський проект «Методична система підготовки та підвищення кваліфікації вчителів щодо використання ІКТ у навчальному процесі за програмою «Інтел. Навчання для майбутнього». Навчання проводиться вчителями-тренерами, які пройшли підготовку при Миколаївському інституті післядипломної педагогічної освіти за каскадною моделлю поетапно у кожній школі окремо. Для цього нами був розроблений навчально-тематичний план тренінгових занять, графік проведення тренінгів, надані відповідні дидактичні матеріали. Координує і керує процесом впровадження програми відповідальний методист. Закінчуючи курс навчання, вчителі здають залік, звітують про свою роботу і отримують сертифікат. На сьогоднішній день 90% педагогів ЗНЗ міста пройшли навчання за даною програмою. Процес навчання надалі буде тривати з педагогами ДНЗ.

Сьомий крок. Ще один із засобів формування ІКТ-грамотності вчителів є створення методистами Web-бібліотеки, яка знаходиться на сайті Управління освіти. Віртуальна педагогічна Web-бібліотека – це економія часу й коштів педагогів, місця на робочому столі і книжковій полиці, це можливість для вчителя завжди бути в курсі педагогічних новин, наукових досягнень, кращого досвіду. Web-бібліотека складається з переліку електронних адрес для знаходження інформації з певного предмета.

Серед численних інститутів, що виникли, як засіб збереження та пропаганди історичної минувшини, особливе місце посідають віртуальні шкільні музеї. Ми вирішили створити на базі Комп'ютерного центру не віртуальний, а справжній музей обчислювальної техніки. Сьогодні аналогу йому в навчальних закладах області та України нема.

Під час створення цього музею вчителями та учнями було проведено велику пошуково-дослідницьку роботу, зібрано, систематизовано і описано значну кількість старих обчислювальних пристроїв. На музейних стендах розміщено матеріали про найважливіші етапи їх становлення й розвитку, діяльність вчених, які внесли свій вклад у розвиток цієї галузі. Музей є інформаційно-історичною базою для всіх вчителів інформатики міста. Вони мають можливість викладати певні теми з інформатики, які стосуються її виникнення і розвитку, в музеї центру.

Отже, усвідомлюючи необхідність оновлення змісту освіти, управління освіти та науково-методичним центром створюються такі умови в галузі опанування ІКТ, які спонукають кожного вчителя до підвищення його фахового рівня; сприяють взаємному збагаченню педагогічними знахідками, дають змогу вчитися педагогічної майстерності, забезпечують підтримання духу творчості, прагнення до пошуку.

Аналіз професійної діяльності вчителів дозволяє зробити висновок про зростання їх інформаційно-комунікаційної грамотності та ґрунтовної підготовки в цій області.

Проведене анонімне соціологічне дослідження вчителів міста Вознесенська показало, що завдяки створеній методичній системі щодо їх навчання ІКТ для 88% вчителів комп'ютер став невід'ємним робочим інструментом.

Є різні думки щодо доцільності використання інформаційних технологій у навчанні. Для вчителів міста Вознесенська це питання стало вирішеним як тільки вони почали застосовувати їх на своїх уроках, побачили підвищений інтерес дітей до навчання, їх практичну доцільність.

Саме соціологічні дані дають підстави стверджувати, що ми на правильному шляху, і створена нами система, дійсно дієва. Так, на цьому шляху є труднощі, помилки, не уникнути, мабуть, їх і в майбутньому. Але є головний успіх – це палаючі очі вчителів і учнів, їх готовність до співтворчості, потреба в одержанні нових знань, відчуття самостійності та компетентності в сучасному інформаційному просторі.

Діяльність методичної служби надзвичайно багатогранна. Це щоденна і кропітка робота з керівництвом закладів освіти, вчителями-предметниками, класними керівниками, практичними психологами, вихователями дошкільних навчальних закладів та учнями, це впровадження 11 міських методичних проектів, це перехід до ряду методичних сервісів, це діяльність 62 методичних угруповань, 730 методичних виходів у заклади освіти, 270 виданих наказів, 105 методичних рекомендацій, 50 тематичних вивчень, 88 виданих статей, 56 проведених учительських та учнівських конкурсів, 23 виданих посібники. І це статистика тільки за минулий навчальний рік.

У цілому модернізаційні процеси в системі навчання педагогічних кадрів міста відбуваються. Нами сформована модель методичної роботи, яка дає можливість здійснювати успішну психологічну, педагогічну, предметну, методичну, дослідницьку, загальнокультурну підготовку педагогічних кадрів у місті.

Підняти рівень освіти можливо лише за умови поєднання досягнень науки і практики, сучасних педагогічних інновацій і творчих зусиль усіх працівників освіти.

Любченко Надія Василівна, директор науково-методичного центру координації закладів ППО, регіональних та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма науково-методичної роботи в системі післядипломної педагогічної освіти

Динамічний розвиток інформаційно-технологічного суспільства вимагає від післядипломної освіти керівних і педагогічних працівників адекватного задоволення професійних, фахових і посадово-функціональних запитів у процесі їх перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Модернізація системи підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників навчальних закладів усіх типів передбачає забезпечення спроможності здійснювати їх підготовку відповідно до сучасних вимог суспільства і європейських стандартів в умовах демократичного розвитку суспільства і державного управління, розвитку ринкових відносин і конкуренції.

Тому в сучасних умовах розвитку національної системи освіти важливого значення набуває оволодіння інноваційним інструментарієм підвищення ефективності професійної діяльності у системі післядипломної педагогічної освіти. У стрімко змінному суспільстві післядипломна освіта педагога, за визначенням В. В. Олійника, виступає як професійна й суспільна цінність. Післядипломна педагогічна освіта в Україні покликана максимально задовольнити професійні, соціальні й культурологічні запити педагогів-практиків у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації, спонукати їх до постійного самовдосконалення у професійному та особистісному вимірах. Вона має стати своєрідним випереджувальним механізмом, що стабілізує та адаптує систему освіти до нових вимог соціального-економічного розвитку держави.

Важливою складовою єдиної системи безперервної освіти педагогічних працівників є науково-методична робота, яка розглядається сьогодні як цілісна система взаємопов'язаних заходів, дій, засобів, що заснована на досягненнях науки, передового досвіду і конкретному аналізі професійних потреб педагогічних працівників.

Під науково-методичною роботою розуміють як «сучасну систему з основними її ознаками організаційного та науково-методичного забезпечення неперервного духовного й професійно-творчого розвитку особистості педагогічного працівника», дієвим засобом педагогічного управління навчально-виховним процесом.

Система науково-методичної роботи в післядипломній педагогічній освіті має бути спрямована на науково-методичне забезпечення ефективності процесів підвищення кваліфікації і професійної перепідготовки педагогічних кадрів; науково-методичний супровід процесів ефективного функціонування й розвитку

закладів ППО на основі партнерства між усіма структурами і підрозділами системи освіти; науково-методичний супровід процесів розвитку дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, професійної педагогічної освіти; розроблення сучасних моделей супроводу професіоналізації педагогічних і управлінських кадрів в умовах інноваційного розвитку національної освіти і науки, інформатизації суспільства.

Для реалізації таких завдань Університетом менеджменту освіти здійснюються системні заходи з координації науково-методичної роботи на всеукраїнському та регіональному рівнях. Як зазначає Гуменюк В. В., завідувач кафедри Хмельницького обласного інституту післядипломної освіти, «необхідна мобільна система управління науково-методичною роботою з керівними і педагогічними кадрами, яка є теоретично обґрунтованою і здатною вчасно реагувати на інноваційний пошук, стимулювати і впроваджувати інновації». Одним із складових заходів такої роботи стало започаткування Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, яка є формою підвищення фахового рівня керівних і педагогічних кадрів. Школа здійснює свою діяльність під керівництвом першого проректора ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України Є. Р. Чернишової. Організацію діяльності Школи забезпечує Науково-методичний центр координації закладів післядипломної педагогічної освіти, регіональних та міжнародних зв'язків Університету. Така робота має метою діяльності виявлення, популяризацію, пропаганду новаторського досвіду для підвищення фахового рівня керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників навчальних закладів України всіх типів, зокрема, дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти, а також сприяння впровадженню його в педагогічну практику в системі закладів післядипломної педагогічної освіти у межах науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти». Окрім цього, важливим є те, що аналіз досвіду закладів освіти з метою виявлення спільних тенденцій перебудови системи науково-методичного забезпечення закладів освіти регіонів має стати одним із важливих джерел сучасних змін в організації координаційних управлінських відносин у системі післядипломної педагогічної освіти. Базовими закладами Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників є заклади післядипломної педагогічної освіти: Запорізький ОППО – з питань дошкільної освіти, Луганський ОППО – з питань загальної середньої освіти, Рівненський ОППО – з питань післядипломної педагогічної освіти.

Важливими подіями в рамках Всеукраїнської школи новаторства цього року є:

- 4 березня 2011 р. – семінар за темою «Теорія і практика системної організації інноваційної діяльності в дошкільній освіті» за програмою II Міжнародної виставки навчальних закладів «Сучасні заклади освіти – 2011».

- 18 лютого 2011 р. – круглий стіл за темою «Формування інноваційного простору дошкільної освіти» за програмою Чотирнадцятої міжнародної виставки «Сучасна освіта в Україні — 2011».

- 06–10 червня 2011 р. – Всеукраїнський проблемний семінар (літня школа) за темою «Обов’язкова дошкільна освіта: міф, реальність чи об’єктивна необхідність?» (на базі опорного закладу Школи новаторства з питань дошкільної освіти Запорізького ОППО, ректор В.В. Пашков).

- 14–15 червня 2011 р. – Всеукраїнський науково-практичний семінар за темою «Інноваційні підходи до формування та розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у системі неперервної освіти» (на базі опорного закладу Школи новаторства з питань післядипломної педагогічної освіти Рівненського ОППО, ректор М.А. Віднічук). Цьому передувало вивчення досвіду роботи Рівненського ОППО відповідно до спільного плану роботи науково-методичного комплексу «Консорціум закладів післядипломної освіти».

- 19 жовтня 2011 р. – семінар (спільно з Рівненським ОППО) за темою «Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища» в рамках Третьої національної виставки-презентації навчальних закладів «Інноватика в сучасній освіті».

- Виставка–презентація на базі Університету менеджменту освіти «Вернісаж закладів післядипломної педагогічної освіти» в рамках Ярмарку педагогічних інновацій в системі післядипломної педагогічної освіти (протягом 2011–2012 рр.).

- 21 жовтня 2011 р. – Всеукраїнський науково-практичний семінар «Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища» (спільно з базовим закладом – Рівненським ОППО).

- У листопаді 2011 р. запланований Форум керівників експериментальних та базових навчальних закладів Луганської області «Професійний розвиток педагогів у системі науково-методичної роботи інноваційної школи» (на базі опорного закладу післядипломної педагогічної освіти з питань загальної середньої освіти Луганського ОППО, ректор Сорочан Т.М.).

Планів на наступний рік у Всеукраїнській школі новаторства для дорослих, які прагнуть постійного професійного зростання й творчості, багато. Зважаючи на те, що система післядипломної педагогічної освіти є випереджаючим чинником підготовки фахівців до якісних змін у суспільному розвитку, кінцевим результатом такої взаємодії мають бути якісні зміни світогляду працівників системи освіти на сучасному етапі – стимулювання безперервного саморозвитку, самоосвіти, розвитку їх творчого потенціалу, особистісного та професійного зростання педагогічних та управлінських кадрів. Заради такого результату Університет менеджменту освіти наполегливо працює і запрошує всіх небайдужих до співпраці в Школі новаторства.

Дорошенко Зеля Павлівна, старший викладач Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Про впровадження ІКТ в освітній простір дошкільного навчального закладу

Світове співтовариство прагне створити систему освіти, яка відповідає б викликам часу, потребам особистості і суспільства в цілому, а тому прогнозує нові умови і відшукує інноваційні моделі освітнього розвитку. У найперспективніших моделях, які випробувані часом, в основу покладено ідею підтримання й розвитку природної обдарованості, здібностей кожної дитини як запоруки її самоствердження на життєвому шляху.

Водночас широкому загалу невідомі спроби цілісного моделювання освітньо-інформаційного середовища освітніх закладів у майбутньому. Основоположні ідеї такого моделювання з різних причин не були повністю реалізовані на практиці.

В основі моделювання освітньо-інформаційного середовища майбутнього має лежати ієрархічна модель особистості як дитини, так і педагога, у якій чітко б окреслювалась організаційна структура та елементний склад. Освітній процес, у певному спрощенні, можна розглядати як процес суб'єкт-суб'єктного та суб'єкт-об'єктного інформаційного обміну. Виходячи із цього, навчальне середовище (НС), тобто середовище, в якому безпосередньо розгортається навчальна подія, можна розглядати як інформаційне середовище (ІС), а джерела інформації – як складові цього середовища. Сьогодні основними складовими, які, поряд з іншими, формують ІС навчального закладу, залишається слово педагога.

Основною метою моделювання освітньо-інформаційного середовища майбутнього стосовно дошкільного навчального закладу має бути виховання здорової, гармонійно і всебічно розвиненої особистості. Новизна ідеї полягає в тому, що ставиться завдання сформувати соціально активну й відповідальну, творчо думаючу і працюючу особистість дошкільника шляхом створення оригінальної системи безперервної освіти від народження дитини до входження її в самостійне життя.

Суть принципів моделювання освітньо-інформаційного середовища дошкільного навчального закладу має полягати в наступному:

Демократизація – це мета, засоби і гарантія перебудови дошкільного навчального закладу, відкритість і варіантність змісту освіти, розвиток педагогіки співтворчості і співробітництва.

Принцип *виховання здорової* дитини має реалізуватися через забезпечення фізичного, морального, соціального й психологічного благополуччя кожного вихованця і працівника дошкільного навчального закладу.

Системність передбачає логічну взаємодію всіх структурних підрозділів, усіх учасників освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі і поза

ним, продуктивну співпрацю, що забезпечуватиме оптимальний розвиток, навчання і виховання.

Гуманізація дошкільного навчального закладу та освіти передбачає дитиноцентристський підхід, що сприяє подоланню відчуження вихователя та дитини від навчальної діяльності та одне від одного, забезпечення орієнтації закладу на повноцінність щоденного життя дошкільника на кожному з вікових етапів.

Диференціація та індивідуалізація освітнього процесу має сприяти розвитку здібностей кожного, хто навчається, розвитку особистості з урахуванням її інтересів, мотивів, ціннісних орієнтацій, розбіжностей в інтелектуальній, емоційно-вольової і дієво-практичній сферах, особливостей фізичного і психічного розвитку кожної дитини дошкільного віку.

Діяльнісний підхід вимагає включення суб'єктів освітнього процесу в активну суспільно корисну діяльність для вирішення завдань соціальної адаптації вихованців.

Співпраця і співробітництво – спільна доцільна активна діяльність вихователя та дошкільника, який творчо розвивається, спрямовується на опанування знань і соціального досвіду.

Саморух дитини шляхом розвитку здійснюється в результаті створення оптимальних умов та режиму найбільшого сприяння (педагогічного, психофізіологічного, медичного, ергономічного тощо) для різнобічного самостійного розвитку природних задатків, схильностей та інтересів, у результаті чого надається можливість вільного самостійного переміщення по різних потоках складності та рівнях навчання з метою саморозвитку.

Оптимізація освітнього процесу допускає досягнення кожним дошкільником найвищого рівня знань, умінь і навичок, розвитку психічних функцій, способів діяльності, можливих для конкретної особистості в умовах навчального закладу. Тобто отримання найбільшого ефекту при найменших витратах психофізіологічних зусиль.

Отже, необхідно, на наш погляд, переглянути дизайн освітньо-інформаційного середовища дошкільної ланки освіти, зокрема дошкільного навчального закладу, у напрямі осучаснення його дидактичної моделі.

Одним із ключових термінів у зазначеній темі є термін «*інформаційні технології*», який багатьма тлумачиться неоднозначно. Важливість правильного визначення цього терміну подана В.В. Краєвським: «Чіткість й однозначність термінології – неодмінна вимога наукової методології, і для науки зовсім не байдуже, які слова вживаються, з якого понятійного середовища вони вилучені». *Технології* (від грец. *techne* – майстерність і *logos* – вчення) – сукупність прийомів, методів, способів. За Дж. Велінгтоном, «*інформаційні технології* – це системи, створені для виробництва, передачі, відбору трансформації і використання інформації у вигляді звуку, тексту, графічного зображення і цифрової інформації. В основі цих систем використовуються комп'ютерні і телекомунікаційні технології, які у свою чергу можуть використовуватися спільно з іншими видами технологій для посилення кінцевого ефекту» [2]. Отже, інформаційні технології (скорочено – ІТ) – це

сукупність методів, пристроїв і процесів, що застосовує суспільство для збору, зберігання обробки й поширення інформації. У практиці роботи освітніх закладів застосовується поняття «*інформаційно-комунікаційні технології*» (ІКТ), що трактується як апаратні й програмні комп'ютерні засоби організації пізнавальної, творчої, науково-дослідницької діяльності дітей, засоби телекомунікаційного зв'язку, розмножувальна техніка, що використовується для забезпечення повноцінного освітнього процесу.

Для будь-якої сучасної освітньої установи ІКТ – це сукупність взаємозв'язаних загальних принципів і концепцій, стандартів і правил, теоретичних новацій, що визначають у цілому не лише функціонування, але й розвиток освітніх та інноваційних структур у масштабі навчального закладу. Застосування ІКТ у дошкільній освіті має базуватися на вирішенні таких завдань: розробка мультимедійних електронних освітніх ресурсів (ЕОР), електронних навчально-методичних комплексів, електронних контрольних вимірювальних матеріалів; впровадження електронних навчальних систем і відпрацювання на їхній основі методичних аспектів технології e-learning; урахування компонентів системи менеджменту якості при організації освітніх середовищ. З огляду на зазначене, вважаємо, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освітньо-інформаційному середовищі дошкільних навчальних закладів мають виконувати такі функції: засобу навчання (застосування мультимедійних навчальних курсів); технічного засобу автоматизації процесу навчальної діяльності дошкільника, що включений у пізнавальну, пошукову, дослідницьку, експериментальну роботу, який дозволяє мобільно працювати з текстом, графічним, звуковим або відеодокументом, якісно подавати інформацію, обробляти її; зразка сучасних інноваційних технологій, що розвиває навички оволодіння ними, дає знання про їхні назви і функціональне призначення, складові елементи; ефективного тренажера, що розвиває пізнавальну і творчу активність особистості, спонукає її приймати власні оригінальні рішення, бачити їхній результат, перевіряти їхню правомірність тощо.

Серед базових складових мережі інформаційного середовища ДНЗ, що буде застосовувати комп'ютерні технічні інновації, можна виокремити такі:

повноцінна багатofункціональна медіатека, яка охоплює мультимедійні, інтерактивні навчальні програми з різних галузей освіти, науки і культури, навчально-методичні матеріали з основних напрямів дошкільної освіти, розраховані на різні вікові категорії вихованців;

віртуальна Інтернет-бібліотека, яка дає широкі можливості для використання всіма учасниками освітнього процесу ДНЗ необхідної інформації, систематизованої за розділами;

інформаційний або редакційно-видавничий центр, що забезпечить створення, підтримку та оновлення сайтів, навчальних, творчих, пошукових, дослідницьких, експериментальних проєктів, випуск інформаційних публікацій, газет, методичних і навчальних посібників тощо;

каталог інформаційних баз даних, які містять вичерпну організаційну, методичну та консультаційну інформацію щодо реалізації навчальних і творчих проектів;

структурована електронна бібліотека методичних матеріалів, пошукових, дослідницьких, експериментальних робіт із різних розділів програми ДНЗ.

Інформаційні технології – це величезне поле діяльності для педагога будь-якої спеціальності. Вони відкривають великі можливості в переосмисленні методів і прийомів навчання. Впровадження інформаційних технологій у сферу дошкільної освіти дозволить розширити кругозір дошкільників, а вихователю повніше використовувати наявні освітні ресурси, що істотно підвищить рівень освіти дітей дошкільного віку. Використання цих технологій у процесі навчання створить додаткові умови і спричинить появу нових цілей та оновлення змісту дошкільної освіти, дасть змогу досягти значно більших результатів навчальної діяльності, забезпечить для кожного вихованця формування і розвиток його власної освітньої траєкторії. Це пов'язано з появою нових, практично необмежених педагогічних можливостей для індивідуалізації і диференціації навчального процесу, його гнучкої адаптації до індивідуальних особливостей, а також застосуванням у цьому процесі додаткових інформаційних навчальних ресурсів, широкого спектра педагогічних методів і технологічних варіантів навчання, розширенням масштабу і змінами характеру навчальних комунікацій, посиленням процесуальних і мультимедійних характеристик засобів навчання, розширенням простору інноваційної педагогічної діяльності тощо.

Застосування ІКТ докорінно змінює роль і місце педагога й дитини в навчальному процесі. У такій моделі вихователь перестає бути просто «ретранслятором» знань, а є співтворцем сучасних, позбавлених повчальності й проповідництва, технологій навчання. Більше того, уже з'явився новий напрям діяльності – розроблення ІКТ навчання і програмно-методичних навчальних комплексів, що базуються на широкому застосуванні інтерактивних методів навчання, мультимедійних засобів і віртуальних педагогічних технологій, які дають змогу суттєво підвищити рівень методичного забезпечення освітнього процесу, відкривають нові можливості для підвищення якості освіти.

Аналіз сучасного стану освітньо-інформаційного середовища дошкільного навчального закладу щодо його інформаційного забезпечення виявив такі *проблеми*:

Недостатній рівень заснованого на ІКТ інструментально-технологічного та інформаційно-ресурсного забезпечення навчального процесу.

Обмеженість доступу суб'єктів освітнього простору ДНЗ до освітніх ресурсів і послуг.

Недостатній рівень підготовки вихователів та інших суб'єктів системи дошкільної освіти до використання в навчальному процесі сучасних засобів навчання та ІКТ.

Відсутність системи створення, розповсюдження, підтримання й оновлення електронних засобів навчання, електронних інформаційних ресурсів навчального призначення.

Можна спроектувати модель освітньо-інформаційного середовища дошкільного навчального закладу. Така модель має, по-перше, охоплювати всі суб'єкти освітнього простору та визначати дидактичні принципи їхньої взаємодії, а по-друге – визначити ресурсні складові. Отже, складовими та суб'єктами освітньо-інформаційного середовища дошкільного навчального закладу є: на рівні матеріального ресурсного забезпечення – сучасні технічні засоби для широкого використання комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій (комп'ютерні класи, видавничі центри), електронні бази програмно-педагогічних засобів (комп'ютерні навчальні, розвивальні програми та середовища, тренажери, електронні бібліотека, відеотека тощо), комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання і навчальні середовища для дітей дошкільного віку; на рівні кадрового ресурсного забезпечення – вихователь, що володіє навичками роботи на персональному комп'ютері та вміє застосовувати ІКТ на рівні інтеграції в існуючий освітній простір, адміністрація дошкільного навчального закладу, що володіє сучасними комп'ютерними та інформаційними технологіями; на рівні інформаційного ресурсного забезпечення – підключення до мережі Internet, сайт дошкільного навчального закладу, блоги адміністрації, вихователів та вузьких спеціалістів, електронна пошта закладу тощо.

Отже, перспективним напрямом щодо інформатизації дошкільної ланки освіти є вирішення проблеми щодо створення та застосування моделі освітньо-інформаційного середовища дошкільного навчального закладу на рівні матеріального, кадрового та інформаційно-ресурсного забезпечення.

*Чайка Зоя Володимирівна, завідувач ДНЗ
№ 1 м. Шепетівка Хмельницької області*

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи з дітьми дошкільного віку

У сучасному світі комп'ютер є своєрідним «інтелектуальним знаряддям», що дає людині змогу вийти на новий інформаційний рівень.

Відтак, цілком очевидно, що подальша трансформація дошкільної освіти так чи інакше буде пов'язана з усе більш широким використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Державна Базова програма чітко націлює нас на корекцію змісту і процесу навчання та виховання в дошкільних закладах, що буде значною мірою відповідати вимогам сучасного динамічного життя. Саме тому виникла гостра потреба у нових підходах, інноваційних методах, засобах і технологіях навчання старших дошкільників.

Проект «Впровадження ІК технологій в практику роботи дошкільних навчальних закладів» був створений на виконання міської Програми

інформатизації навчальних закладів, метою якої є підготовка дітей до повноцінної плідної життєдіяльності в інформатизованому суспільстві, підвищення якості, доступності та ефективності освіти.

При складанні проекту враховано різні напрямки впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи ДНЗ:

- зміцнення комп'ютерної матеріально-технічної бази;
- методична робота з вихователями;
- організація роботи з дітьми.

Пропонується у програмах розвитку кожного дошкільного закладу враховувати зміцнення комп'ютерної матеріально-технічної бази, що дасть змогу удосконалити організацію освітньо-виховного процесу.

Сучасний педагог в умовах конкуренції має вміти швидко отримувати науково-методичну інформацію із сучасних джерел, володіти прийомами її обробки, вміти заощаджувати час на розроблення дидактичних матеріалів, презентабельно оформляти їх, що, в свою чергу, сприятиме переходу вихователів на новий рівень педагогічної майстерності.

Тому в проекті значна увага приділена плануванню роботи з педагогами. Завдяки реалізації проекту в цьому напрямку стає можливим забезпечення системної роботи професійних мікрогруп, динамічних груп та консультпунктів, проведення майстер-класів.

Важливим в організації роботи з педагогами є організація курсів «Оператор персонального комп'ютера», «Intel. Навчання для майбутнього», підключення закладів до Інтернету, створення власних сайтів, участь педагогів в Інтернет-конференціях, Інтернет-зборах.

Проведення такої роботи дало змогу значно підвищити рівень володіння педагогами ПК та їх інформаційну культуру.

Заслуговує на увагу той момент, що, згідно з проектом, дане питання виносилось на обговорення методичного об'єднання завідувачів та методистів міста, де детально розглянуто проблеми формування інформаційної грамотності старших дошкільників, санітарно-гігієнічні та ергономічні вимоги до розвивальних комп'ютерних програм для дітей і проаналізовано проведення занять із використанням комп'ютерної техніки.

У результаті проведеної роботи та враховуючи сучасні процеси інформатизації суспільства, пов'язані з ним тенденції в освіті, педагоги зацікавились проблемою використання якісних комп'ютерних технологій та програм і саме тому з'явилися власні напрацювання, які є цікавими і ефективними у використанні та вміщені у додатку до проекту: ДНЗ №1 «Перлінка» (практичний психолог Руднева В.В.) - збірка розвиваючих завдань з розвитку пізнавальних процесів «Інтелектуальна мозаїка» та електронний посібник «Мовленнєвий розвиток дошкільника» розроблений вихователем-методистом ДНЗ №3 «Ластівка» Гринь О.В., який вміщує навчально-методичний комплекс завдань для дошкільників із розвитку комунікативного мовлення та роботи з дитячою книжкою.

Це дидактичні ігри, моделі, опорні картки для стимулювання дітей до складання діалогів, описових розповідей, розповідей за картиною тощо.

Оскільки навчання дошкільнят основам комп'ютерної грамотності та ознайомлення з навколишнім світом за допомогою комп'ютера входить до варіативної частини змісту дошкільньої освіти» (лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-306 від 06.06.2005р. «Про організацію та зміст навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах»), під час реалізації проекту зверталась увага на організацію роботи міні-гуртків або ж міні-об'єднань, де дошкільнята знайомляться з можливостями обчислювальної техніки, оволодівають елементами комп'ютерної грамотності. А тому в додаток вміщені також системи роботи гуртків:

- ДНЗ №1 «Перлінка» (вихователь-методист Олійник Т.М.) – гурток «Комп'ютерні Мишенята»;

- ДНЗ НВО №3 (вихователь-методист Микитюк Т.М.) – система розвиваючих комп'ютерних ігор з мовленнєвого спілкування та математики «Комп'ютерна павутинка».

Стежимо за тим, щоб робота була організована відповідно до рекомендацій Базової програми, з дотриманням всіх педагогічних, методичних та санітарно-гігієнічних вимог.

Проект «Впровадження ІК-технологій у практику роботи дошкільних навчальних закладів» (автор Чайка З. В.) разом із додатками затверджений як обласний перспективний педагогічний досвід.

Комп'ютер – це справжня знахідка, могутній засіб розвитку і виховання в руках професійного педагога. Тому комп'ютер став у садочку ядром розвивального предметного середовища. Він розглядається не як окреме навчальне ігрове обладнання, а як всепроникаюча універсальна інформаційна система, здатна з'єднуватись із різними напрямками освітнього процесу, збагачувати їх і в корені змінювати розвивальне середовище дитячого садка в цілому.

Комп'ютер у нашому дитячому садку є невід'ємною частиною загальної системи педагогічної роботи: у цікавій формі діти вирішують завдання різних розділів і напрямків, а потім ця робота знаходить своє продовження в ігровій, конструктивній, образотворчій діяльності як в групі, так і на прогулянці.

Вихователі закладу широко практикують подорожі музеями світу, країнами, бібліотеками, музичні керівники за допомогою комп'ютерної техніки запрошують дітей на оперні та театральні вистави.

Ефективно використовується комп'ютер і в роботі практичного психолога. Розвивальні завдання, які пропонує психолог, приносять дітям не лише задоволення, а й велику користь у розвитку пізнавальних процесів. Використовується комп'ютер психологом і для індивідуального спілкування з батьками через Інтернет.

Організація занять гуртка «Комп'ютерні Мишенята» у нашому дошкільному навчальному закладі дає змогу підняти загальний рівень освітньо-виховної роботи. Дана система інтегрована і забезпечує системність в освітньо-виховному процесі.

Нескладні прийоми використання комп'ютера під час занять гуртка допомагають вже змалечку формувати особистість, розвивати у наших малюків

творчі здібності. Паралельно з ігровою діяльністю здійснюється комп'ютерна діагностика навичок дітей, результати якої висвітлюються на екрані монітора, що сприяє формуванню самооцінки у дошкільників.

Робота гуртка має вагомі результати відповідно вимог Базової програми.

Хочеться лише знову ж наголосити на обов'язковому дотриманні санітарно-гігієнічних вимог при використанні комп'ютерної техніки, на дотриманні принципу «Не нашкодь!»

Дуже обережно слід ставитись і до підбору ігор для малюків.

Звичайно, є ще проблеми:

Найголовніші це:

- 1) кількість комп'ютерів не задовольняє потреби дітей;
- 2) у дошкільних закладах відсутні комп'ютерні зали;
- 3) потребує покращення забезпечення ліцензованими програмами для дітей дошкільного віку;
- 4) не всі педагоги володіють комп'ютерною технікою.

Всі ми розуміємо, що ці проблеми залежать, в основному, від фінансового забезпечення, але поступово будуть вирішуватися.

Адже ідея виховання покоління, з ранніх років психологічно підготовленого до користування комп'ютером – важлива і перспективна для розвитку суспільства.

Тому наші вихованці повинні бути готовими до цього.

*Полякова Людмила Степанівна, директор
школи-садка «Пролісок» Дарницького
району м. Києва*

Використання інноваційних та інформаційних технологій у реалізації наступності дошкільної і початкової школи

Перехід дитини з дитячого садка у школу є важливим етапом її життя, який пов'язаний не лише зі зміною середовища її розвитку, а й із відповідними процесами самоусвідомлення, із зіткненням з новими проблемами, відкриттям у собі нових можливостей тощо. Одним дітям це додає піднесеного настрою, відчуття виходу на новий життєвий щабель, іншим вселяє ностальгію за звичним життям у дитячому садку, часто породжує стресові стани. Тому дуже важливо, щоб у дошкільному закладі, в сім'ї допомогли дитині усвідомити, що дитячий садок і школа є ланками єдиної системи освіти і виховання, а все те, що чекає дитину у школі, є продовженням того, чим займалася, що опановувала вона раніше. Не менш важливо, щоб із перших днів перебування в школі вона на конкретних реаліях переконувалася в цьому. Все це можливе за дотримання принципу наступності дошкільної та початкової освіти.

Поєднання дошкільної і початкової освіти створює передумови для реалізації індивідуальності кожного вихованця, що значно складніше зробити у масовій школі. Як свідчать дослідження, об'єднання у комплексі двох підсистем

значно посилює його виховні можливості, створює умови для психологічно комфортного переходу дитини з дитсадка у школу.

Психологічний аспект:

- вивчення особливостей розвитку дітей на перехідному етапі;
- визначення специфіки переходу від ігрової до навчальної діяльності;
- забезпечення психологізації навчально-виховного процесу як умови формування особистості на двох рівнях.

Методичний аспект:

- взаємне ознайомлення з методами і формами навчально-виховної роботи в старшій групі дошкільного закладу та в 1-му класі школи;
- забезпечення наступності щодо методів та прийомів роботи з дітьми з розвитку мовлення, математики, ознайомлення з навколишнім, фізичного, естетичного, соціального виховання.

Цей аспект реалізується через взаємовідвідування вихователями та вчителями занять (уроків) з наступним спільним обговоренням, семінари-практикуми з певних методик; проведення спільних педагогічних нарад, виставок, конференцій; взаємоконсультування педагогами; обмін передовим педагогічним досвідом роботи тощо.

Практичний аспект:

- попереднє знайомство вчителів із своїми майбутніми учнями;
- кураторство вихователями своїх колишніх вихованців.

Форми взаємодії педагогічних колективів: семінари, семінари-практикуми, тренінги (педагогічного спілкування, комунікативних умінь), спільна робота практичного психолога з вчителями та вихователями дошкільних груп.

Система відвідування вчителями старших груп, спостереження за діяльністю дітей на заняттях та поза ними; бесіди з дітьми та їх вихователем; створення «школи майбутнього першокласника»; організація спільних концертів, спортивних змагань; ремонт і виготовлення іграшок дітьми тощо.

Особливо важливою для майбутніх учнів є фігура першого вчителя, якого вони сприймають як надзвичайну людину. Тому в своїй роботі ми практикуємо попереднє знайомство вихованців старшої групи з майбутнім учителем, а також ознайомлення педагога з роботою випускної групи, вивчення індивідуальних особливостей дітей, участь у їхніх справах.

Традиційним є те, що вчителі школи разом із вихователями ще до початку навчального року складають план спільної роботи щодо забезпечення наступності, який передбачає три розділи: організаційно-педагогічний, методичний та роботу з батьками.

Підсумком співпраці педагогічних колективів є спільна педагогічна рада вчителів та вихователів, де аналізуються результати підготовки до школи, помилки та упущення, прогнозується подальша співпраця школи та дошкільних груп.

Для першокласників, що навчаються у стінах дитячого садка, умовою успішного навчання є ті види діяльності, якими вони займалися в старшій

групі. Тому вчителі та вихователі продовжують включати гру в навчальний процес, яка має особливе значення для формування уміння вчитися – основної діяльності, що стає тепер для учня.

У дошкільному закладі важливо забезпечити зв'язок вихованців і педагогів дитячого садка і школи. Для цього використовують екскурсії до школи, відвідування уроків, спільні з першокласниками розваги, а молодших школярів запрошують у дитячий садок для зустрічі з випускниками старшої групи. Побутує також практика взаємовідвідування вихованцями дитячого садка і учнями початкових класів свят у дошкільному закладі та початковій школі (свято знань, посвята у школярі, букваря, випуску з дитячого садка).

Учні випускного четвертого класу на чолі з класним керівником, який по закінченню навчального року набирає перший клас (нині вихованців старшої групи) беруть шефство над старшими дошкільниками, готуючи для них іграшки своїми руками, показують театральні вистави, залучаючи і дошкільників до цього дійства.

Конкретними формами реалізації змісту роботи з батьками є: проведення днів відкритих дверей в закладі; відвідування свят у школі (День знань, Свято букваря, останнього дзвоника); учні та вихованці дошкільних груп спільно з батьками систематично беруть участь у різноманітних конкурсах, підготовці виставок робіт та інформаційних газет.

Батьківські збори, семінари, зустрічі, лекторії, майстер-класи для батьків проводяться в стінах закладу, спільно, як для батьків школярів, так і для сімей дошкільників.

Вихователі дошкільних груп працюють за Базовою програмою розвитку дитини «Я у Світі» та використовують у своїй роботі методичку Л.В. Шелестової «Вчимося читати».

У 2008 році за результатами експериментального дослідження було проведено міський семінар «Використання навчально-розвивальних методик у сучасному дошкільному навчальному закладі. Розвивальне читання за методикою Л. Шелестової», в якому з захопленням брали участь і вчителі початкових класів.

У 2011 році розпочали поетапне впровадження програми розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт».

Вихователі дошкільних груп продовжують упроваджувати в практику методичку розвивального читання під керівництвом Л.В. Шелестової. Дошкільнята навчаються читати з 3 років, тому що раннє оволодіння читанням – це можливість швидкого інтелектуального розвитку дитини, активізації пізнавальних процесів.

Із 2002 року в школі-садку було впроваджено навчальні курси «Сходинки до інформатики» та «Комп'ютерна азбука».

Вдало проведено міський семінар – презентація експерименту по впровадженню навчальних предметів «Комп'ютерна азбука» та «Сходинки до інформатики» з теми «Всесвітня мережа Інтернет як крок до входження дітей у ХХІ сторіччя – сторіччя інформації».

У рік реорганізації ДНЗ на ШДС, школа включилась в експериментальну роботу за програмою «Росток», по якій і продовжують навчати дітей вчителі «Проліска».

Проаналізувавши результати інноваційної роботи, можна зробити висновок: добре простежується розвиток дитини з першого по четвертий клас. Учні, які навчаються за програмою «Росток» вчаться швидко і легко набувають нових знань, використовують їх у повсякденному житті, в різних ситуаціях.

Програма розвитку дитини «Росток» сприяє розвитку швидкого запам'ятовування прочитаного або почутого. Учні цих класів знають багато про події, проблеми, про які їх однолітки і не здогадуються.

Експеримент, який проведено в ШДС «Пролісок», показав динаміку пізнавальних інтересів молодших школярів. Із широкого кола питань про світ найбільше зацікавили такі:

- сфера навчання, школа, спілкування, взаємовідносини;
- космос, виникнення зірок і планет, гострі проблеми цивілізації, екологічні проблеми;
- професія, побут, мода;
- природа, виникнення людини.

Взаємозв'язок педагогів ШДС із батьками здійснюється на інформаційному рівні. Педагоги тісно співпрацюють з батьками за допомогою офіційного сайту. Щодня викладається домашнє завдання, в кінці року – завдання на літні канікули, фото- та відеосюжети із повсякденного життя закладу, проводяться конкурси, онлайн-консультації для батьків. У рубриці «Пізнавай-Ко» діти постійно передивляються розвиваючі передачі, мультфільми, уроки тощо. Батьки мають змогу постійно спілкуватися не лише з вихователями та вчителями, а й із адміністрацією закладу, не залежно від годин прийому, отримувати поради психолога, старшої медичної сестри, бути в курсі останніх новин та оголошень.

*Сучок Віра Євгенівна, завідувач ДНЗ № 4
м. Южне Одеської області*

Упровадження технологій морально-духовного виховання у дошкільному навчальному закладі

В Україні завершується реформування системи освіти. Одним з важливих аспектів її модернізації є те, що центральною ланкою всієї навчально-виховної роботи є особистість вихованців, а її стрижнем – духовний розвиток дитини. Найвідповідальніший період у житті людини – це її дошкільне дитинство, саме в цей час відбувається становлення особистості з її майбутніми духовними, моральними, естетичними й релігійними цінностями, закладається фундамент становлення громадянина і патріота України.

Сьогодні в нашій державі відновлюються народні й державні традиції і звичаї українського народу і, зокрема, виховання дітей на засадах християнської моралі.

У Законі України «Про дошкільну освіту» (розділ 11, ст.10, п.1) сказано: «Дошкільний навчальний заклад - навчальний заклад, що забезпечує реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, розумовий та духовний розвиток. Завданням дошкільної освіти є: збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини».

Виконуючи замовлення держави, творчою групою вихователів дитячого закладу під керівництвом В.Є.Сучок («Відмінник освіти України», «Жінка 2005 року» в номінації «Кращий керівник», нагороджена Почесною відзнакою з нагоди 75-річчя Одеської області, Почесною грамотою Міністерства освіти 1997 р. та 2007 року.) розроблено посібник «роки духовності дітям», виданого під авторством Богуш А. М. та Сучок В.Є. в 2001 р.

Усвідомлення необхідності створення програми з християнської етики для дітей дошкільного віку виникло з тієї причини, що в існуючій державній програмі не передбачено попередньої, підготовчої роботи до святкування Різдва Христового, Великодня тощо. Вважаємо, що саме ознайомлення дошкільнят із християнськими цінностями несе в собі духовний розвиток особистості дитини.

«Наші виховання дошкільників», «Заняття з духовно-морального виховання у дошкільному закладі», «Хрестоматія з духовно-морального виховання дошкільників», «Духовно-моральне виховання дітей» - посібники, «Навчальна програма з духовно-морального виховання дітей молодшого дошкільного віку засобами християнської етики», «Основи християнської моралі та поведінки», «Диск з християнськими піснями для занять», «Розмальовки для дітей» мають на меті розуміння християнських цінностей, виховання любові до людей, природи, рідного краю, знайомство з книгою світового значення – Біблією, зважаючи на вимоги сфер Базового компоненту, Програми «Я у Світі», розвиток ціннісного ставлення до зовнішнього та внутрішнього світу, світогляду дитини та її самовизначення. Враховуючи психічні, фізичні, вікові особливості дітей, теми підібрані так, щоб в доступній формі ознайомити дітей з Біблією як з історичною книгою, в якій Богом написані правила для людей.

Вся робота проводиться після узгодження з батьками на зборах, в групах вихователями, в другій половині дня, один раз на тиждень. Із сімнадцяти педагогів закладу дев'ять мають Сертифікати, які дають право проводити заняття з християнської етики.\

Заняття розроблені з урахуванням вимог державних програм, в інтеграції з розділами «Рідна природа», «Мовленнєве спілкування», «Образотворче мистецтво», «У світі музики», «Дитина і навколишній світ», «Разом з сім'єю».

Все це має особливе значення в теперішній час, коли моральність катастрофічно падає, люди втрачають розуміння «Добра» і «Зла», родинні стосунки знецінюються і втрачають свої функції. Більшість дітей виховується у неповних родинах і частіше батьківські виховні функції перекладаються на освітні установи.

Алла Михайлівна Богуш, дійсний член АПН України, професор, доктор пед. наук, зав. кафедрою теорії та методики дошкільного виховання Південноукраїнського державного педагогічного університету говорить «...мета нинішньої дошкільної освіти - розвиток світогляду кожної дитини, ціннісного ставлення до зовнішнього й внутрішнього світу, самовизначення й духовний розвиток».

Відома просвітителька Софія Русова вважала: «Дитина сприймає з оточення все: і добре і зло, прекрасне й бридке. Саме тому й треба, щоб вона бачила навколо себе більше добра і краси; і педагог має знати, який ідеал складається в глибині душі кожної дитини». Саме з легкої руки Софії Русової в українських дитячих садках було створено міцний підмурок християнської моралі. Софія Русова, вірячи в СЛОВО як істинне знання, була солідарна з Костянтином Ушинським, який в «Стислому підручнику педагогіки» писав: «Істина не може бути шкідливою - це одне з найсвятіших переконань людини. Нехай вихователь дбає тільки про те, щоб не давати дітям нічого, крім істини, звичайно вибираючи між істинами ті, що відповідають даному вікові вихованця, і нехай буде спокійним щодо її моральних та практичних наслідків; нехай вихователь, додержуючи тільки закону своєчасності, сміливо вводить вихованця в дійсні факти життя, душі, знання природи, якими вони постають перед нами у фактах, а не у витворах самолюбства теоретиків, не викривляючи моральності виховання, не роблячи з нього ні матеріаліста, ні ідеаліста, не роздмухаючи без міри його самолюбства, не похитнути у нього благоговіння перед ТВОРЦЕМ ВСЕСВІТУ». Прагнення до одного й того ж ідеалу людини і людського життя у вихованні К.Ушинський пов'язує з орієнтацією на добро.

Міля Іванівна Мельничук, кандидат пед. наук, вважає: «Спільними зусиллями ми всі, хто причетний до виховання дітей, маємо обміркувати питання про те, як, спираючись на 125-річний досвід суспільного виховання в Україні, виховати таку дитину, яка б мала образ і подобу Боже! Саме особистісний підхід до вищого духовного світу дитини проголошували Коменський, Шевченко, Леся Українка, Франко, Толстой, Достоєвський, Фребель, Русова та багато ін. мислителів. Ці видатні діячі вважали, що духовною є та людина, яка володіє плодом Духу - любов'ю, незалежно від того - мала вона чи доросла.

Виховання дітей на християнських засадах вирішує питання емоційного благополуччя дитини як в дошкільних закладах, так подальше в школі і є критерієм якості освіти. У період раннього і дошкільного дитинства дитяча душа надзвичайно ніжна, чутлива, тендітна і слабка. Іноді незначні, на перший погляд, події залишають у ній глибокий слід на все життя. І тільки через великий проміжок часу, коли зерна, що потрапили в душу

малюка в ранньому дитинстві, дають плоди, ми, дорослі, починаємо пригадувати, де корені того негативу, який спостерігаємо в поведінці підлітка, юнака чи навіть дорослої людини. І дуже актуальним є підняття такого важливого питання як емоційне благополуччя дитини.

Практики –дошкільники є свідками прояви у дітей тривожності, агресивності, невпевненості у собі, імпульсивності у дітей старших груп дошкільного віку. Це і страх, і недовіра, і небезпека.

Спираючись на свій багаторічний досвід, я впевнена, що виховання в дітях духовності є одним із основних критеріїв емоційного благополуччя.

Прищеплюючи дітям християнські цінності, моральність через розуміння добра і зла, через Божі Заповіді ми формуємо позитивні риси характеру, робимо корекцію небажаних проявів поведінки, розвиваємо у дітей навички спілкування та розв'язання конфліктних ситуацій, звільняємо від напруження, скутості, навчаємо комунікативної поведінки, виховуємо співчутливість, доброзичливість, взаємодопомогу, а також розвиваємо потенційні можливості дітей.

ЗМІСТ

Чернишова Євгенія Родіонівна

За натхненням – до Всеукраїнської школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників, школи творчості і професіоналізму дорослих 3

Пуцов Володимир Іванович

Сучасні підходи до організації науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти 6

Яковець Василь Павлович

Інформатизація післядипломної педагогічної освіти: тенденції і перспективи 8

Бойченко Тетяна Євгенівна

Координація наукових досліджень у системі післядипломної педагогічної освіти 12

Віднічук Микола Антонович

Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах запровадження випереджувальної післядипломної освіти 19

Гуменюк Віра Василівна

Управління науково-методичною роботою керівних кадрів в умовах безперервної освіти 27

Білик Олег Олександрович, Пойда Сергій Андрійович

Створення єдиного інформаційно-освітнього середовища як умова модернізації системи науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти 30

Барабаш Ольга Дмитрівна

Особливості організації наукової та науково-методичної роботи в умовах модернізації післядипломної педагогічної освіти 32

Кленко Сергій Федорович

Організація наукової діяльності ОППО як модель взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик 37

Литвиненко Григорій Миколайович

Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами в умовах районних (міських) методичних кабінетів (центрів) 46

Фасоля Анатолій Миколайович

Координація діяльності педагогічних вузів і закладів післядипломної педагогічної освіти в забезпеченні готовності вчителя до особистісно зорієнтованого навчання 51

Гавлітіна Тетяна Миколаївна

Інноваційні розробки з управління закладом післядипломної педагогічної освіти та визначення ефективності освіти регіону 54

Ковальчук Петро Петрович

Створення і користування інформаційно-комунікаційним середовищем обласного інституту післядипломної педагогічної освіти 56

Мельник Надія Адамівна Інформаційно-методичне забезпечення координації діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів): інноваційний аспект	59
Тригубець Галина Євгенівна Інноваційні педагогічні технології як засіб формування методичної компетентності педагогічних працівників	70
Крутова Наталія Іванівна Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему науково-методичної роботи з педагогічними кадрами	73
Опольський Ігор Валерійович Створення системи моніторингових досліджень в умовах інституту післядипломної педагогічної освіти	77
Сидоренко Вікторія Вікторівна Організація неперервного розвитку педагогів за індивідуальними освітніми траєкторіями на всіх етапах міжтестастійного періоду	80
Колосова Людмила Миколаївна Неперервне професійне вдосконалення педагогічних кадрів в умовах науково-методичного центру	85
Любченко Надія Василівна Всеукраїнська школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма науково-методичної роботи в системі післядипломної педагогічної освіти	89
Дорошенко Зеля Павлівна Про впровадження ІКТ в освітній простір дошкільного навчального закладу	92
Чайка Зоя Володимирівна Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи з дітьми дошкільного віку	96
Полякова Людмила Степанівна Використання інноваційних та інформаційних технологій у реалізації наступності дошкільної і початкової школи	99
Сучок Віра Євгенівна Упровадження технологій морально-духовного виховання у дошкільному навчальному закладі	102

Науково-методичне видання

**Координація науково-методичної роботи закладів
післядипломної педагогічної освіти в умовах
єдиного інформаційно-освітнього середовища**

Тематичний збірник праць
засідання Всеукраїнської школи новаторства керівних,
науково-педагогічних і педагогічних працівників
післядипломної педагогічної освіти

Рівне – 2011